

Tar Károly

SZERENÁD

KOLLÉGIUMI TÖRTÉNETEK

© Tar Károly
© Tar-Bengtsson Zsuzsanna

Tartalom

SZERENÁD

A futás
Pléhboj
A felemelkedés
Málé
Kutyaélet
A 987-es kórterem
Altatódal

KOLLÉGIUMI TÖRTÉNETEK

Sajnálatok
Koncz Rudi bosszúja
A csattogtató
Történelmi bomba
Az iskola legfegyelmetlenebb osztálya!
Szóagyag
Monsieur
Panoptikum

SZERENÁD

Variációk örökös témákra

A futás

Ötpercenként indították a szakaszokat. Teljes felszereléssel: pokróccal, gázmaszkkal, lapáttal, puskával, tölténytáskával, nagykabátban álltunk a rajtnál. A derékszíjhoz csatolt, rövid nyelvű tábori lapát már akkor kényelmetlen volt, de az az állat Gavra nem volt hajlandó tudomást venni arról, hogy a lapátokat csakis a mi szakaszunk emberei csatolták fel, a többiek „elfelejtették”. Ezen a vasárnap délelőttön a katonai szakaszok versenyfutása inkább sport volt, mint kiképzésünket szolgáló sanyargatás, minden újonc számára kötelező gyakorlat. De hát Gavra örvezetővel nem lehetett beszélni. Klausnak, aki éppen csak megemlítette az ellenfelek lapáthiányát, soron kívüli mosogatót sózott a nyakába, rögtön utána pedig végigpattogott előttünk, mint kecskeszar a deszkán, s azzal folytatta, hogy ilyen rohadt balra-át-ot évekre visszamenőleg nem produkáltak kaszárnyánkban. Nem is tudta volna továbbfolytatni a szövegelést, ha meg nem dolgoztatja társaságunkat az útszéli porban. Különös tehetsége volt Gavra örvezetőnek hasalj-t és kúszást vezényelni, és amikor ebbe belejött, sehogy sem tudta abba hagyni. Azon a vasárnapon végül a századparancsnoknak kellett közbelépnie. Ő valahonnan tudhatta, hogy nem éppen egészséges dolog tizenhármas kilométeres versenyfutás előtt a katonáidit forszírozni. Gavra sziszegett, vér tódult az arcába. Éppen csak leráztuk a port magunkról: mi következünk.

A köpcös őrmester meglobogtatta kis vörös zászlaját, az órájára nézett, és miközben évek óta legfontosabb feladatát teljesítve mutatósan, szinte pattanásig feszülten kitöltötte ráncatlan egyenruháját, zsírpacniktól nem várt erélyességgel szólt, hogy írják be a versenylapra: Gavra örvezető vezetésével a negyedik század önkéntes szakasza a tervezett időpontban megkezdte a versenyt.

Az istállók mellett trappoltunk el, ki a kaszárnya hátsó kapuján, a folyó felé. A folyópartig lankás mező, egyenletes terep került a lábunk alá, puha fűszőnyegen futottuk. Az örvezető diktálta az ütemet, vele együtt tízen voltunk. Elöl a csontos örvezető, utána Klaus következett, a szikár német fiú, csizmája szára bő volt, klattyogott minden lépésekor.

Azt mondtam neki, ne kérdezzen semmit, jöjjön, majd megmagyarázom később a dolgot. Amikor aztán ő is jelentkezett, a fiúk röhögtek, de én komoly maradtam, mert tudtam, hogy mit akarok. Klausszal már katonáskodásunk első napján megegyeztünk, hogy segítjük egymást. Azt mondta, ilyenformán majd mindent könnyebben elviselhetünk. És engem később sem érdekelt, hogy az egész század idétlennek tartja Klaust, ő észre sem vette, hogy kiröhögik. Nyugodt volt mindig, mint egy cugoscipő és kimért, valahonnan magasabb régiókból szívta magába a levegőt és a józanságot, értem megtette, hogy beállt az önkéntesek közé. Radu és Kőműves is szó nélkül követett. Lefogadom, hogy ha alkalmuk adódott volna a locsogásra, akkor sem szóltak volna egy szót sem. Kiálltam, és ők mellém álltak, mert ez az egész vasárnap délelőtti buli önkéntes volt.

Engem azonban Gavra elsőnek választott maga mellé, csupa szimpátiából. Pedig akkor már jól benne jártunk újoncidönkbe, s tűrhető katona voltam, pofázás nélkül tudtam teljesíteni a parancsot, de amikor néha elgondolkoztam, emberi külsőt kaptam újra, és nagyon kiríttam a sorból, ami úgy látszik sértésnek számít a katonaéletben. Ezért aztán különféle akarnokok rendszeresen és kiemelten foglalkoztak velem, az örvezető is, mégpedig megkülönböztető szívélyességgel, mondta, hogy van valami a nézésemben, ami cseppet sem tetszik neki. Mire eljött a tavasz, már elég edzett voltam ahhoz, hogy megjátsszam Svejket. Gavra nem hallott a

„derék katonáról”, de amikor végigpillantott rajtam, mindegyre begerjedt, olykor óránál is hosszabban ismételtette velem a rohamozást. Mellettem futott és vezényelt. Ledobtam magam a zsenge gyepre, és ha tovább-ot kiáltott, pattantam mint a gumilabda. Aztán már nem is figyeltem dühtől torzult arcát, élveztem a tavaszi illatok táncát a kaszányaudvaron, folyóparton, árkon-bokron, beledugtam fejem a serkenő fűcsomókba, és arra gondoltam, hogy ha netán egyszer kapok kimenőt, átmegyek a folyó túlsó partjára, nyírfaerdő fehére világított onnan. Egyszer gyakorlatozásunk közben láttam, amint egy vadász nyulat ejtett el fák közötti tisztáson, a megsebzett állat porhóból felhőt rúgott maga fölé. Abban az erdőben zene van - gondoltam, és vigyorogtam közben, mert úgy éreztem, szeretem azt az erdőt.

És akkor is ott volt a mosoly a szám szögletében, amikor az őrvezető izzadt-vörösen jelentette a századparancsnoknak, hogy nem tudja mit kezdjen velem. A tiszt leültetett tenyérnyi tűzrakása mellé, amellyel munkaidejének unalmát próbálta elűzni, előtte éppen pihenőt rendelt, és akkor szóltam neki, hogy ne haragudjon rám, amiért ez alkalommal is elfelejtettem elfáradni. És mert okosan hallgatott, beszéltem neki az erdőről is, úgy tűnt nekem, hogy van kinek beszélnem. Azután, mondhatom, kölcsönösen tiszteltük egymást, másodéves katonakoromban pedig tiszta frocliból meghívtam egy sörre, és az lett belőle, hogy rendelt még egy túrt, aztán nagyvonalúan kifizette az egészet.

Ám akkor Gavranak fáj a sértés, és valamilyen, talán még hazulról hozott indulatból úgy határozott, hogy rám pazarolja kitűnőnek képzelt ötleteit. Állandó éjszakai hálófelügyelettel sanyargatott, és mindegyre külön kiképzésben részesített, amin újra és újra mosolyognom kellett. Ez a futóverseny is éppen kapóra jött neki. Előtte való héten reklamáltam nála, hogy kezd egyhangúvá válni a műsora, koncentráljon egy kicsit, hátha kitalál valami igazán újat a fegyelmezés terén.

A vízfolyással egyirányban haladtunk. Az őrvezető feszült izmai egyenletesen dolgoztak, akár a bejáratott gépkocsimotor, fegyelmezetten, katonásan haladt előre.

Görög előttem fickándozott, mint egy gyermek. Örült, hogy gyönyörűen szép napunk van, a tisztára sepert égboltnak örvendezett, a langymeleg szélnek és a győzteseknek kijáró délutáni kimenőnek. Néha nagyon tudott lelkesedni ez a görög fiú, a tengerpartról származott, és irigyeltem is azért, ahogyan jókedvét maga körül táncoltatja, nem rejti el. Kiképzés közben, jól megérdemelt pihenőinkön szívesen körbevettük, vicces volt, ahogyan hadarva magyarázta a különféle hőstörténeteket a tengeri halászokról. Ő ugyan technikus volt a konzervgyárban, de azt mondta, szokása viharban fürödni, és amikor beveti magát az őrjöngő hullámok közé, mélyen beúszik a tengerbe, addig megy, amíg eltűnik szeme elől a part.

Mesélt.

Tudtuk, hogy mesél. Közben mindegyre előkotorta kistükrét a zsebéből, lekapta a katonasapkát a fejéről, nézegette magát. Türelmetlenül várta, hogy visszanőjön göndör fekete haja. Röhej volt, ahogyan ezt csinálta: kancsi lett bele.

Sorban futottunk. Görög időnként kiugrott a sorból, meghökölt, mint egy feledékeny öszvér, ügyelnem kellett, nehogy letapossam. Figyelmeztettem is, nyugodj kisapám, mert bokán rúglak. Félttem, hogy miközben ráfigyelek, elvesztem a lélegzés ritmusát, lépembe kap a fájdalom, s akkor lőttek a tervnek, pedig jól kigondoltam az egészet.

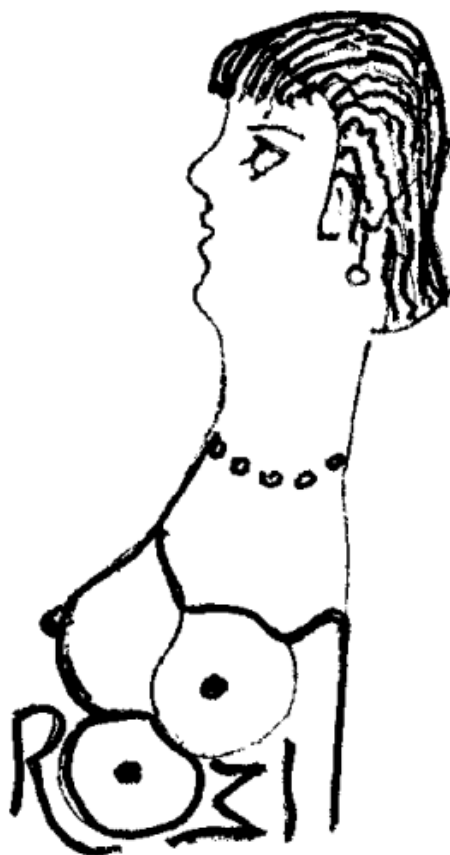
Nádas következett.

Keskeny ösvényen zörögtünk, csúszkáltunk.

Kőműves káromkodott. Olyan volt ez a fiú, mint a majdnem fekete komisz kenyér dúca, kemény és érdes. Sokat hergeltük apró természetért, megjátszotta, hogy begerjed, és irtó cifrákat káromkodott. Merthogy amellet, hogy primául tudott melózni, ez volt az erős oldala. Egyszer a parancsnok előtt káromkodta el magát, persze ez is sértésnek számított: a katonaéletben a felettesek igen sértődékenyek. Kőműves kapott tíznapi kényszerpihenőt, mert magyarul szidta a világot, s hogy ne unja magát, kimeszeltették vele az őrszobát. Bizonyára észrevették, hogy ez könnyen megy neki, úgy vonalozott, mint egy békebeli címfestő, azontúl kedvére káromkodhatott: vakolta, festette, folyamatosan javította a kaszárnyaépületeket.

Amikor a nehéz tél után eltakarodott a hó, szétverte a szűkös őrszobát. Parancsnoki engedéllyel délutáni műszakot szervezett, és úgy hajtotta az építőmunkában járatlan, keze alá került századot, hogy rossz volt nézni. Alapot kellett ásni, téglát pucolni, az egyik távoli kaszárnyasarokból az építés helyére targoncázni, keverni a betont és a maltert. A falrakásnál is ő diktálta az iramot. Bal csuklója felett, karja hosszában eltorzult női mellkép tetovált körvonalai éktelenkedtek. Alatta részeg nagybetűkkel írás: RÓZI. A megbicsaklott Z-ből arra következtettem, hogy inkább Rózsi.

Rózsinak három melle volt.

Adtam Kőműves kezébe a téglát, s ilyenkor egy villanásnyira újra és újra felém fordította Rózsit. Szólni nem mertem, hogy Rózsi középső melle „kék”. Úgy sem értette volna. Tettetem magam: nem érdekel a nője. Bámultam. Úgy bánt a malteres kanállal, mint a pinpong-ütővel szokás. Aztán kalapácsot kapott a kezébe, kopogtatta a téglákat, s dobta pontosan egymás mellé és egymásra a puha mészhabarcsba. Arca lángolt, centis haja szálanként állt az égnek. Amikor elkészült egy falrészsel, kiegyenesedett, feltűrt ingujjába törölte izzadt fejét, fél szemmel a vízmértéket figyelte.

- Ez a mesterség, te szarházi - mondta vidáman, s csak úgy megszokásból lekiáltott a fiúknak. - Mit ácsorogtok ott sok ingyenélő, kurva banda! Maltert, téglát ide, hogy állna a görcs a kis-asszonyos beletekbe... - s nyomta tovább a szöveget és a melót, mindnyájunkat megizzasztott.

Kőműves futás közben a lábszarához ütődő lapátot szidta hangosan és kacskaringósan. Nyolc ember felröhögött. Gavra most nem fordult hátra, szokatlan volt, hogy nem inti csöndre a társaságot, csupán nagyokat fűjt, és észrevehetően gyorsította az iramot.

Kiértünk a sás közül, és jobbra felkanyarodtunk az országútra. Finom por lepte be a csizmánkat. Széles völgyben vezetett az út, a távolban egy falu házainak körvonalai látszottak. Csókák keringtek a mező fölött.

Albu hangosan felbőfögött. Röhögünk. Albu folytatta. Tulajdonképpen akkor bőfögött, amikor akart. Kiadósakat. Nagyevő volt, s amíg meg nem szoktuk disznóságait, jócskán maradt étel szakaszunk asztalán. A maradékot megette, nem finnyáskodott. Később beállt szakácsnak, hízott néhány kilót, de még így is röhej volt ránézni, gúnár nyaka és kidagadó szemei miatt. Albu védekezéséül használta bamba vigyorgását, bármit tett, nem tudtunk rá haragudni, úgy nézett kidúvadt szemével, mint egy kiöregedett, hűséges szobakutya.

Gavra kiugrott sorból. Háttal szaladt előttünk és vezényelt.

- Egy-kettő, egy-kettő! Mese nélkül, mert... - fenyegetőzött szokásos módján. De nem volt kedvünk az általa diktált ütemre szaladni.

Gyors egymásutánban feküdj-t vezényelt. Aztán át kellett ugornunk az utunkba került árkot. Csatárláncba kényszerített, ide-oda rohangáltunk egy kicsit a jobbra érdemes legelőn.

A visszakozás nehezen ment. Csak Albu vigyorgott szüntelen.

Székely a fogát vicsorgatta, pedig neki ártott a legkevésbé ez a kis kitérő. Nyolcvanhat kilós csupaizom gyerek. Mindenféle sportot próbált már, az egyik spartakiádon könnyedén felemelte és szőnyegre dobta száztizennégy kilós ellenfelét. Vicsorgott, mert nem szerette potyára pazarolni az erejét.

Gavra sorakozót rendelt el, Radu Albu mellé került és finoman oldalba vágta. Albu fájdalmasan vigyorgott még egyet, aztán lecsendesedett. Raduval nem lehetett viccelni. Fővárosi rögbicsapatban játszott katonáskodás előtt, vasárnaponként verset írt, hol robbant szét az idegességtől, hol szelíd volt és annyira jólelkű, hogy képes volt a legvadabb marhaságra is.

Az egyik fiú a századunkból naponta írt levelet a kislányának. Mindegyikünk levelezett, volt, aki egyszerre több lányt is bolondított, de az a fiú, azt hiszem, túlzásba vitte a dolgot, mondták, hülyéül szeretheti azt a lányt. Többünket sértett a hülyülése, azt hittük, nem férrias dolog ennyire elkényeztetni a nőt. Aztán az egyik nap valaki elcsente a levelét. Villanszerelők dolgoztak a kaszárnya egyik épületének tetején, feltették a levelet a csatornára. Este, amikor kigyúltak a villanyok, megmutatták a fiúnak, röhögünk azon, hogy ott himbálózik a levél az ereszhez kötve. Könyörgött, sírt az a fiú, de nem volt ki levegye onnan a levelet. Akkor Radu megfogta a fiú vállát, azt mondta neki, hogy írjon gyorsan egy másik levelet. Félórán belül megszületett a másik szerelmes üzenet. Radu óvatosan berakta a zubbonya zsebébe, a vacsoránál hiányzott, az esti névsorolvasásról is elkésett. Azt jelentette, hogy az árnyékszéken hirtelen elnyomta az álom. Kapott háromnapi zárkát. Később megtudtuk, hogy átbújt a kaszárnya szögesdrót kerítésén, az állomásra vivő kilenc és fél kilométeres utat oda-vissza futva nem egészen három óra alatt tette meg: az esti gyors aznap késett, megvárta és a postakocsiba adta föl a fiú levelét.

Az őrvezető szúrósan végignézett a társaságon.

- Rendben van - jelentette ki fenyegetően -, gondom lesz rátok! Ezt a versenyt pedig megnyerjük, ha vért izzadtok is!

Széleset vigyorogtam. Ez volt az első és utolsó alkalom, amikor egyetértettem Gavraval.

- A sor elejére! - csapott le rám az őrvezető.

Beálltam Klaus elé.

Gavra mellettem futott, észrevétlenül fokoztam az iramot. Az őrvezető nyakában géppisztoly lógott, oldalán könnyű gázmaszk-táska. Belefogódzott a mellén keresztbe feszülő szíjakra, majd riadtan testéhez szorította az ide-oda táncoló felszerelést. Összeszorított szájjal szaladt, ahogyan a fölöslegesen büszke falusi gyerekek szokták, frissen borotvált képén izzadság és finom por keveredett. Időnként ránéztem és mosolyogtam. Láttam rajta, hogy küszködik, kissé gúnyos mosolygásom tekintélyrombolás volt, először önkéntelenül is vezényszóra nyílt a szája, a düh összerándította a szemöldökét, a pofacsontján idegesen táncolt a bőr. Valahogyan legyőzte magában az indulatot, nem vezényelt állj-t, nem futtatott a mellettünk emelkedő domboldalra. Ekkor már biztos lehettem abban, hogy győztem: az őrvezető nem bízott az erejében. A tagjaiba lopakodó fáradtság megalkuvóvá tette, és ez nagyban megkönnyítette a dolgomat.

A falu előtt egy kilométernyire lemaradtak az Ikrek.

Ők, ha kellett, ha nem, megjátszották a bajtársat. Egy faluból valók voltak, szalmakalapban és lajbiban vonultak be, peckesen lépkedtek fényes csizmájukban, és büszkén állították, hogy nemcsak ugyanabból a faluból valók, de mindketten a híres község felszegén laknak, ezért aztán ha egyiküket büntetésből latrinaszolgálatra osztották, a másik segített neki. Összetartozásuk miatt sorozatos bonyodalmakba keveredtek. Aki tehette, gúnyolódott velük; amikor egyikük éjjeli hálószolgalatos volt, a másikat is felköltötték. Az Ikrek alig értettek valamit a hivatalos nyelvből, egymást segítve tátogtak, a tolmácsolás sem ment nekik, tiltották ezt is persze, a parancsnok később is sorozatosan megvonta tőlük a kimenőt.

Most Dániellel volt baj: kapkodta a levegőt, kezét hasára szorítva ténfergett a sorban, vállán a pokróc csuromvíz volt már az izzadságtól.

Gavra hátramaradt. Dühösen vicsorgott.

Lassítottam.

- Egyenletesen lélegezz! Az orrodon át szívod, fújd a szádon! - fordultam hátra. Gavra elkékölt, mert magyarul szóltam, de úgy tett, mintha nem hallotta volna.

- Átjutunk a holtpontra, akkor könnyebb lesz... - biztatta a tagokat Klaus.

Gavra visszatért mellém, fújtatott mint egy bivaly.

Rendkívül örvendtem annak, hogy erőlködik.

A falu első házánál letértünk az útról. Fehér gatyás, térdig kivinges gyerekek bámultak utánunk. Patakokban ömlött rólunk az izzadság.

Tűzkarikák táncoltak a szemem előtt. Mindegyikünk megívta a maga harcát önmagával, gyakoroltam a magam fölötti győzelmet, életre szólóan fontos minden ilyen siker, elképzelésem lépésenként viaskodott minden porcikámmal, évek óta ezt teszem, így lettem aztán a magam ura, olykor fura gondolataim szolgálja.

Szántóföld szélén, friss ösvényen haladunk. A csizmám ólomból van, fülemben kivénhedt rádió zúg, füttyül, sivít, lapátom egészen hátra csúszott, verdesi alfelem. Otthagynom, már nem érzem ütéseit tomporomon. A pokróc felsértette a nyakam, tudom, hogy felsértette, mert forrónak érzem, az érzéstelenítő fáradtság ellenére minden szellőfuvintás csípő fájdalmat okoz. A gázmaszk hengeres fémtokja nyomja a mellemet, időnként vissza-visszatolom a hónom alá. A fegyverem legalább kétszer olyan súlyos, mint máskor. Fásult tompán, érzéketlenül emelem a lábam. Fullasztóan szorít a zubbonyom, a nyakamnál kiengedem a kacsot. Gavra a vízbe fulladók riadtságával néz, szólni képtelen. Később ő is kigombolkozik.

Kikerüljük a falut.

Amikor beérünk az erdőbe, csordaként caplatunk előre az ösvényen, felbomlott sorunkból felváltva horkantás, nehéz fűjtatás hallatszik mögöttem. Gavra valahol a csoport közepén küszködik.

Emelkedik az út. Csak azért is gyorsítok, mégis mintha nehezebben, lassabban haladnánk.

Akácfaerdőben vezet az utunk, száraz, vízmosásos, rázós út, látom, minősítem, de nem érzem, mert már semmit sem érzek, állati vágy száll meg, hogy mielőbb felérjek a tetőre, minél előbb, annál jobb. Pedig utálom ezt az akácfaakkal borított dombot, tiszta szívemből utálom, akár az örvezetőt, aki utánam lohol és feltételezhetően szégyelli a szerencsétlen, hogy ócska motorként zörög a melle, a füle pedig éppen úgy zúg és ugyanúgy kiugorni készen dobog benne megerőltetett szíve, mint akármelyik közönséges közkatonáé. Az örvezetőt kiválasztotta a hatalom, ő elhitte, hogy a hatalom részese és kiváltságosa, most pedig minden magával tusakodó lépésével hatalmából veszít. Büdös az izzadságtól, és velünk együtt eszeveszetten kapkodja a levegőt, a torka száraz szélmalom, fekete madársereg táncol a szeme előtt, agya zsibbadt szürke massa, rövidzárlatos tekereshalmaz. Gavra akarata ellenére visszacsúszik katonaság előtti lényébe, egy szárnalmas falusi legény lohol utánunk, akinek önhittségét saját izzadsága lúgozza mardosó szégyenérzetté.

Imbolyognak a fák, az apró akácfalevelek egybefolynak a szemünk előtt, minden szürkül, egybefolyik, sötétségben baktatunk, erőnk maradékával kaptatunk az erdőoldalban, szemünk villámai vetnek olykor fényt a lábunk elé. Nem érzékeljük, mikor elérjük a dombtetőt és a makadám utat.

A kanyarban az előttünk indított szakasz katonái szanaszét hevernek az árokparton. Gúnyosan nézik, amint eltrappolunk mellettük, de nem tudnak érdekelni, nincs erőm hozzájuk vágni néhány válogatott sértést, még csak le sem nézem ellenfeleinket, nem velük van leszámolni valóm. De valami pici büszkeség motoszkál bennem, érzem, hogy nő testemben a putyera.

- Ezeket lehangyuk! - szólok hátra feleslegesen Klausnak: Kőműves és Radu vigyorognak rám vissza. Gavra csapzott és falfehér. Az ikrek szájában zsebkendő.

- Marhák! Ki akartok teljesen készülni!?

Lemaradok, kikapom a Marci szájából a fehér katonazsebkendőt. Dániel szót fogad, zsebre teszi a magáét.

Beállok a sor végére. Elöttem Görög húzza magát. Teljesen ki van készülve. Levette a puskáját a válláról, szíjánál fogva húzza a porban, minden zörög rajta, úgy néz ki, mint aki bedilizett.

- Nem bííírom... - lihegi sápadtan.

Káromkodom. Nyilallást érzek az agyamban: csakugyan mi lesz, ha ez a barom most beadja a kulcsot. Erre nem számítottam. „Egyszerre kell beérkeznünk!” Ha ez nem sikerül, akkor, amikor közülünk a tizedik célba ér, csak akkor nyomják meg a stopperóra gombját.

- Add ide a fegyvered! - szólok a Görögnek.

Annyira kivan, hogy hálás képet vágni sincs ereje.

Az útkereszteződésnél katona áll, zászlóval mutatja az irányt.

Lefelé indulunk a falu felé. Önkéntelenül szabálytalan csatárláncba fejlődve engedjük, hogy magához vonzzon a völgy, a tavaszban pompázó kövér legelő puhává teszi lépésünket. Érzem, hogy rögtön összezsugorodom, a lábam, mint rugós colstok összezsugorodni akar, rogyadozva fékezem futásomat.

„Meddig lehet ezt csinálni?”

A két fegyver súlya nehézkedési erő, fokozza sebességemet. Félelem szorít: nem tudok majd megállni. Oldalazok, cikcakkban lassítom kényszerzuhanásom. „A lejtőn nem lehet megállni! A lejtőn nem lehet megállni!...” Ez a süket mondat zakatol mindegyre a fejemben, nem tudom eldönteni, hogy slágerszöveg vagy aranyköpésnek álcázott közhely.

„Hogy került a sapkám a kezembe?”

Történetáskáim egészen félrecsúsztak a hasamról. Még jó, hogy hiányzik belőlük a töltény, most az is zörögne. Nézem a társaságot, ha nem volnánk borotváltak, valamely partizánfilmben is szerepelhetnénk, annyira rendetlenek vagyunk.

Gavra sápadtabb, mint bármikor, zubbonya fehér a megszáradt izzadságtól.

- Állj!... - inkább kéri, mint parancsolja.

- A legnagyobb marhaság most leállni! - ellenkezem emelt hangon, bár tudom, hogy ez rendes körülmények között pofázásnak számít, amit a felettesek nem hagynak megtorlás nélkül. Az őrzető nem reagál a nyilvánvaló kihágásra. Liheg és törülközik. Görög felé int, aki mögöttünk elmaradva csak most zötyög le a hegyoldalon, egyik kezében a karikára csavart pokróc, a másikkal gázmaszkját húzza maga után a földön. A közelben zsákként zuhan a földre, de azért ügyel, hogy az oldalára essen.

- Kikészült - nyugtázza indulat nélkül Székely.

- Frászt! Figurázik... Mindjárt belerúgok! Egy szarházi!... - idegeskedik Kőműves.

- Mi a fenének jelentkezik az ilyen önként?! - méltatlankodik Klaus.

Radu odalép Görög mellé, elveszi tőle a pokrócot, a karjára fűzi, a gázmaszkot felénk nyújtja. Kőműves áll közelebb, dühösen kikapja a kezéből, és a vállára dobja.

- Menjünk - mondom -, nem jó most ácsorogni.

Székely felrángigálja a földről Görögöt, aki fájdalmas pofát vág, nyöszörög mint a halálra sebzett állat, de nem mer ellenkezni.

Friss szántás mellett haladunk. A földtábla végében traktor pöfög, mellette loholunk el. Fiatal fiú a traktoros, röhög rajtunk.

- Majd rád is sor kerül, apafej! - mordulok rá, de nem érzem, hogy ez a tény kicsit is megvigasztalna. A traktoros meg sem hallja, amit mondok, játékosan szalutál: hülyegyerek.

„Marhaság, amit csinálunk, csak azért erőltetjük, mert belekezdünk. Az ember olyan, mint a kutya - hű magához. Ezt nevezik akaratsnak, kitartásnak? Az ilyesmiért dicséret jár. Hát köpök a dicséretükre és a szép megfogalmazásokra. Tudom, hogy megnyerjük ezt a versenyt, utolértünk és elhagytunk egy szakaszt, ez több mint ötperces előnyt jelent. De engem nem a verseny érdekel és nem a jutalmul ígért kimenő. Nekem leszámolásom van, és másként nem lehet leszámolnom, csak ha betartom a szabályokat. A szabályok a fölötteseket védik, lám az örvezetőknek könnyű géppisztolyuk és gázmaszkjuk van, lapátjuk és tölténytáskáik sincsenek, nekik könnyebb a futás, nekik mindenben kijár a könnyítés. Nem tudom megváltoztatni a szabályokat, kit győzhetnék meg az igazamról? Azt mondanák, hogy a fölöttesek is a nehezenél kezdték valamikor, úgy jutottak fönnebb a ranglétrán, hogy kitűnően teljesítették a nehéz feladatokat.”

Átvágunk az országúton, kertek alján haladunk tovább. Venyigéből font kerítések. „Hát ez egy nagy blöff, uraim, nyári mese! Aki beveszi, bedilizik, és úgy tesz, mint egy ló, húz és csak előrenéz, mert ez a mese nem más, mint egy jókora szemellenző. És tudják, kérem, mi történik, az elkoptatott, régi szemellenzőkkel? Persze, hogy tudják: kicserélik, uraim: szebbre, újabbra, korszerűbbre valamennyit. A ló azonban marad. És nem csinál cirkuszt, húzza tovább a nehezét, akár egy állat. Csak akkor rángatózik furcsán a hátán a bőr, amikor hülyének nézik, mert ellenzője van, és úgy bánnak vele, mint akinek sohasem volt alkalmunk háromszázhatvan fokban szemlélni a világot. Nem, velem ez nem megy, már túl vagyok ezen, de emberszámba veszem magam, jogot formáltam a leszámolásra: szabályokat alkottam magamnak, és ezeket a szabályokat szigorúan be akarom tartani.”

Átvágunk az országúton, a kertek alján haladunk tovább; venyigéből fonott kerítések rügyszőfákat őriznek. Balra búzaföld zöldell, aránylag könnyen haladunk.

Görög mögött aprítok. Derékszíját lecsatolta, nyakában himbálózik a tölténytáskákkal együtt. Nem engedem lemaradni.

Megkerüljük a falut, aztán az országúton trappolunk, hat kilométernyi van még hátra. Előttünk egy szakasz katona erőltetett menetben halad, két társukat közrefogva, csaknem a levegőbe emelve cipelik magukkal. Ahogy lépésről lépésre közeledünk hozzájuk, úgy nő bennünk az önbizalom. Jó érzés, hogy van közvetlen, látható célunk: mindenáron utolérni akarjuk őket.

Görög epileptikushoz hasonlóan csikorgatja a fogát. Elveszem tőle a derékszíját, és Albunak adom. Menet közben letépi magáról a nagykabátot, a zubbonyt. Megembereli magát, erősít.

- Gyatra egy szakasz - kényszeríti ki magából a felsőbbrendűséget Gavra, amikor beérjük az előttünk haladókat. Rongyák örvezető géppisztolyán kívül két puskát cipel. Gavra megjegyzésére köp egyet, és káromkodik.

Székely szúrósan Gavrát nézi. Látom rajta, hogy a legszívesebben elakasztaná. Radu is örvezetőnket figyeli. Klaus és Albu fenyegetően Gavra mellé nyomulnak, csaknem leszorítják az úttestről. Dühös indulat lebeg a levegőben. Kétszáz méterre növeltük előnyünket a Rongyákék szakasza előtt.

„Most már nem szabad valami marhaságot elkövetnünk!”

Azt mondtam magamban: eljött az én időm. A felülemelkedettség áldozattal jár.

Kettős sorban szaladunk, én hátul a Göröggel.

- Radu, ügyelj rá - szólok előre, és a Görögre mutatok.

Aztán beállok az élre. Gavranak azt mondom, hogy megdöntjük a rekordot. Apránként fokozzuk az iramot, a fiúk mintha kitalálnák, hogy mit akarok, tudják mire megy a játék, zsibbadtságukat lerázva követnek. Csak Marci akadékoskodik.

- Úgyis megnyerjük! Mire való a további hajsza?! - dünnyögi. Látom rajta, hogy a legszívesebben leheveredne az árokpartra.

- Nyomás - sziszegem -, tegyétek ezt meg a kedvemért.

Székely elveszi a Marci fegyverét, Klaus a Dánielét. Kőműves azt ajánlja, hogy fogjuk a kezünkbe a lapátot. Gavra beleegyezik, hogy erősítsünk, szól, hogy az Ikrék egyik pokrócát magára vállalja, de azok nem adják. Az örvezető arra gondolhat, hogy az előttünk elsőként indított szakaszcól nem tudhatjuk milyen időt fut, a biztos győzelemhez erősíteniünk kell. Radu és Klaus felváltva vontatják maguk után a lapátnyelbe fogózó Görögöt.

Alaposan kilépünk.

Amikor letérünk az útról és sorjában bevetjük magunkat a nádasba. Gavra a sor végére marad. Látom, hogy nagyon erőlködik, riadt pillantásokat küld utánunk, sapkáját leveszi, géppisztolyát a kezében lóbálja. A nádas tele van meglepetésekkel, csupa cikcakk az ösvény. A puha vizenyős út, a zöldellő sás, az imitt-amott virító sárga virágcsomók, a legkisebb levegőmozgásra zizegve mozduló száraz nádrengeteg kibillenti a legjobb futót is a kedvező ütemből.

Két méter széles gát magasodik a nádas fölé, a folyó felé vezet, oldala nedves és síkos. Megcsúszom, sárba húz a két fegyver. Káromkodom. Hátraszólók a fiúknak, vigyázzanak. Aztán rohanok tovább a folyó felé. Vissza-visszanézek.

Székely négykézláb mászik a töltés oldalán.

Klaus a Görögnek nyújtja kezét.

Albu szétvetett lábakkal ül a sárban, és maga elé bámul.

- Ne álljatok le! - ordítom, ki tudja hányadszor.

Később már nem nézek hátra. Félek, hogy magamra hagynak. Valamelyikük legyint, és azt mondja: „rohanj bolond, rohanj, ha akarsz...” És a többiek hallgatnak beleegyezően.

A folyóparton reménytelenül lassítok.

Utolérnek.

Nem szólok semmit. Belebámulok az arcukba. És lassan cseperedik örömöm. Látom rajtuk, hogy nem a kimenőért szaladnak, nem miattam, hanem csak. Csak úgy. Csak azért is!

Most már csak azért szaladunk, mert nagyon nehezen bírjuk, mert tüzes-forró a légsövünk, és fájdalmasan feszít a mellkasunkban, mert már alig emeljük mázsányira nehezedett lábunk, az izzadság vitriolként csípi ágyékunk, a só kimarta ajkunk és szemünk, fejünk zúgó-zubogó katlan, velünk imbolyog a folyó, képzelt képtelen képek elevenednek meg előttünk, tűzkarikákkal tele az egyre zsugorodó láthatár...

„Vajon még mi mindenből áll az akarat?”

Kétségtelen, hogy az akarat nem más, mint a magunk által szépített, undorító nehézség.

Sietve arcot mosunk a folyóban, akaratlanul is iszunk néhány kortyot a vizéből.

Indulunk szótlanul tovább a park homokterítőjén, közel a vízhez. Nehezünkre esik otthagyni a folyót.

Kőműves hátranéz, kémleli a nádist. Látom, hogy lehajtott fejjel vigyorg.

Aztán kitör belőlünk a röhögés: Gavra még nem mutatkozik a töltésen.

Kilencen vagyunk.

Balról a gyakorlótér.

Otthagyjuk a folyót, átvágunk a jól ismert kőpad-réten.

Előttünk a kaszárnyakapu. A bejáratnál katona integet zászlajával és lelkesedik:

- Nincs öt perce, hogy befutott az első szakasz! - újságolja.

Már nem érezzük a fáradtságot. Nem szólunk, nem dicsekszünk, de tudjuk, hogy többet is kibírnánk, akár estig szaladhatnánk már egyfolytában.

Az istállók melletti árnyékba telepszünk. Rendbe tesszük magunk, ellenőrizzük, hogy szabály szerinti legyen az öltözetünk, felszerelésünk. Innen jól látni a kaszárnyakaput, örömmel vesszük tudomásul, hogy Gavra nincs sehol.

- Ha nem jön meg idejére, lőttek a kimenőnek - sopánkodik Görög.

Cipeltük a felszerelését, vontattuk kilométereken át, és még van pofája sajnálkozni. Radu felemelkedik. Indul Görög felé. Ha most behúz neki egyet, holnap temethetünk.

- Menjünk! Mutassuk meg magunk... - ajánlom hirtelen jött ötlettel. A fiúk összenéznek, s máris katonás rendben dobogunk a cél elé. Ott vezénytelenül is szabályosan leállunk, kincstári pihenjt erőltetünk magunkra.

Az őrmester megszámol bennünket, lelkesedik, dicsekszik a parancsnok felé fordulva, aztán cöcöget, hadonászik a stopperórával.

A parancsnok nem kérdez. Látja, hogy a szakaszvezetőnk hiányzik.

- Kár! - szól varjú hangon a tisztársaihoz.

Gavra tűnik fel a kaszárnyaudvaron.

Húzza a lábát, sáros, fegyvere is piszkos.

- Huhu, örvezető! - integet pillanatig hülyéskedve Kőműves.

A többiek némán állnak. Gúnyos mosoly az arcunkon.

Az örvezető is áll imbolyogva. Tétovázik.

- Gyerünk már! - biztatja kemény káromkodással az őrmester.

Gavra a szakasz élére sántít, és besétálunk a célba.

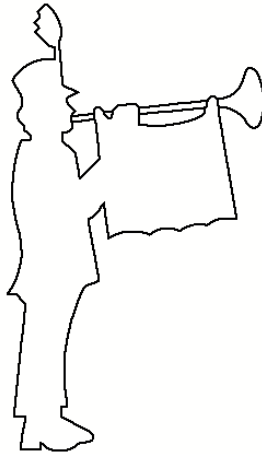
- Győztünk, fiúk! - kiáltja később harsányan az örvezető, miután a visszatért szakaszok egyike sem ért el nálunk jobb időt. Sugárzik arcáról az öröm, keresi tekintetünket, ugrál benne a jókedv. Úgy viselkedik, mint aki közös pénzből vásárolt nyerő sorsjegyet húzott ki: övé a dicsőség, semmi sem tudja jókedvét letörni.

Izzadtan, sárosan egy ember áll előttünk: kvittek vagyunk.

Ruhát váltunk, ebédhez készülődünk.

Gavra a régi: pattog, vezényel, csinálja az eszt. A századparancsnok nyilvános dicséretétől odavan.

Amikor kiosztja közöttünk a kimenőcédulákat, nem mulasztom el újra az arcába vigyorgni.

Pléhboj

Anna pillantása telítve szerelemmel. Szeme elől félretolja és halántékára szorítja rakoncátlan hajtincseit.

Ezt látni kell!

Ez olyan, mint amikor a moziban lassítva mutatják a virágszirom kibontakozását.

Becsületszavamra, ez tetszik nekem.

Én ugyanis sohasem jövök ki az időből, talán világra jöttömmel is elkéstem valamennyit, azóta sem tudom pótolni a vélt hátrányt, amely minden perccel egyre tovább nő. Félnem kell, hogy lemaradok. Másokkal ellentétben érzem, hogy rövidre szabták az életem. Emiatt ideges vagyok, rosszul alszom, szédülök, izzadom, az idegbetegség első stádiumában járok-kelek, futkorászom összevissza.

Anna mozdulatai megnyugtatnak. Haja bronzvörös függönyét lágyan félretolja mókusbarna szeme elől, és csókolni való két porcelánujjával hamvas halántékára szorítja.

Várunk.

Némán és mozdulatlan.

A kirakat kékes üvegén át figyelem a repülőtársaság égszínkék autóbuszát. Csak a kocsi végét látom, de ennyi elég nekem.

Tulajdonképpen azt sem bánnám, ha lekésném a buszt.

Ez Anna miatt van.

És azon kapom magam, hogy fogom Annácska kicsit hűvös, aprócska kezét, úgy érzem mindjárt összeolvadunk. Csókolnom kellene vágytól duzzadt málna-ajkát, de ez már igen sok nekem, az ilyen helyzetekben gyakran elvesztem az eszem.

Mielőtt teljesen kiborulnék, búcsút intek Annának, és határozottan kilépek a kávézó önműködően csukódó ajtaján.

A kávézó szép lábú tündére éppen akkor indul asztalunk felé a két gyűszűnyi feketével.

A hátsó ajtón lépek fel az autóbuszra. Unott arcú emberekkel tele a kocsi. Nagyon szomorú képet vágok. Nem tudom, jó ez nekem vagy sem, de most valóban szomorú vagyok. Ha Anna látna, azt mondaná, hogy megjátszom magam, merthogy felemlítette Bettyt.

Betty kollégánk, és nagyon szépen tud mosolyogni. Mindig talál nevetni valót magának. Csilingel. Bizony isten, hófehér csengettyűk visszhangoznak a szájában. És a hangok szája bársonyburkából lágyan ömölnek szerte a világba, körbeveszik lányos termetét, minden domborulata és titkos mélyedései tele vannak csilingeléssel. Nem, erről nem meséltem Annának. Tulajdonképpen semmi sem érdekes, amíg Annával vagyok. De körein kívül, biztató melegével más és más Nap süt reám. Forró égitestekkel tele a világ.

Ilyenkor, ha borús és szomorúan felhős az ég, akkor is érzem a napocskák jótékony sugarát, ellenállhatatlanul vonzó hatásukat. A tavasz, akár a légitársaság kivénhedt autóbusza, nehezen indul. Ködbeágyazottan elhanyagolt házak között haladunk. A nehezen beinduló hétköznapi kontúrtalesul lebeg utunk mentén. Mindössze némi aprócska fény sugárzik felém a busz elejéről.

Csilla ül ott, háttal a menetiránynak. Óvatosan, lassacskán szórja rám ragyogását, mint a korareggelen nehezen tápáskodó, de tisztára fürdött napsugár.

Fel kell állnom. Imbolygó léptekkel közeledem felé.

- Veled megyek a röptérig, ha megengeded... - kezdi szelíd alázatossággal. - Kérni szeretnék valamire. Nem nagy dolog, remélem megteszed? Milyen jó, hogy találkoztunk! Már azt hittem, hogy tévesen jegyeztem meg indulásod időpontját. Pedig mindenképpen látni akartalak. Komolyan mondom. És hidd, hogy nemcsak küldeményem miatt jöttem, hiszen feladhattam volna postán. Igaz ugyan, hogy eléggé sürgős, lapzártá előttre várják...

Csicsereg.

Mint mindig: szűk szoknyáján át kidomborodik tömzsi térde, kemény és aránylag formás lábai jó ismerőseim. Csilla anyásan odaadó tud lenni, ez legfőbb erénye, öleléseinek ízét sokáig őrzöm magamban, fényözönét újra és újra megkívánom, mint napozón izzadó pihenő a partig elébe siető opálos tengert. Vagy a csókos hullámok tetejéről a hívogató langyos homok ölelését? Vagy... Szóval, valami ilyesmi...

Csilla nem tudta, hogy utazásomat meg kell szakítanom, és csak másnap érkezem majd a fővárosba. Amikor ezt kíméletesen tudomására hozom, önműködően kikapcsolja énjének sugárzó lámpáit.

Parányi gombostűvé zsugorít érdektelensége, csöndben leválok a mágnespatkóról.

Tulajdonképpen ócskavas vagyok, amit ha megunnak a mágneses emelők, nem vonzanak, nem bizsergetnek többé áramkörükben.

Zuhanok.

Védekezően elkapom a busz egyik ülésének háttámláját. Tekintetem akaratlanul a Csilla mellett ülő nő ölébe hull.

Felkapja és játékosan visszalöki mosolygó szeme sugarával. Érzem, hogy ebben a játékban is lehet valami.

Csilla hétköznapi prózai. Csicsergése a bús gerlice hangja. Nem tudok ráfigyelni, csak sejtem, hogy újabb kérésével hozakodik elő.

- Persze - mondom, és nézem, figyelem, bámulom a mellette ülő kék kosztümös nőt, zavaromban számolom kabátján a rézgombokat.

Látom, hogy válogatott, gyönyörű példány, alighanem stewardess. Görögös arca szabályos. Reklámszép. Korom haja vállára omló fényzuhatag. Kökény szemét kiemeli a műgonddal alkotott környezet, van rajta minden, szóval nagyon érthet a kozmetikához. Egyelőre langyos pillantásokkal néz.

- Na, de igazán - könyörög valamiért Csilla, és újra bekapcsol áramkörébe.

- Jó - mondom, és nem bánom, hogy mágnesei most inkább taszítanak. Pihent agyamba rejtett kazettafonomról visszajátszom kérését. Azt szeretné, hogy keressünk valakit az utasok között, aki elvállalná a postás szerepét.

- Mindenkit megkérek, és abszolút mindenkit megkérdek, mégpedig szép sorjában. Azt hiszem a legjobb az lesz, ha a melletted ülő hölgyel kezdem...

A „stewardess” érti mit mondok, felénk fordul és mosolyog. Hosszú szempilláival örvényt kavar a busz áporodott levegőjében.

- Amennyiben megbíznak bennem, természetesen vállalom... Miről is van szó?

Csilla átadja a borítékot, és engem is átpasszol Dórának.

Dórának hívják a bombanőt, és nem stewardess, hanem diáklány, névjegykártyája szerint joghallgató.

A reptéren Lajos hurrázik és integet.

Bemutatom a nőket. Nőismerőseimet mindig újra és újra mindenkinek bemutatom. Vodka izunk paradicsomlével. Nem merészkedünk, nem kivagyiskodunk. Az időjárást szidjuk minden időkből. Csilla nem strapálja magát értem. Bátran kijelenthetem, hogy Dóra tetszik nekem. Folytatom megszokott sablonokkal, miszerint örvendek az ismeretségnek, részemről a szerencse, és így tovább.

Kisétálunk a géphez. Integetünk az utolsó lépcsőfokról, és belépünk a pléhmadár ajtaján.

A stewardess ruhája alig hasonlít a Dóra öltözkéjére. Hiányzanak róla a díszes rézgombok.

A stewardess búzasárga haját hord, szája elnyílt vörös pipacs.

Lajos elégedett Dórával, azt ígéri neki, hogy majd lefotózza, de nem itt a gépen, hanem valahol megfelelő környezetben. Egyszer régen hasonló igyekezetének az lett a vége, hogy az utasok közül a legsportosabb képű úriember elkobozta a gépét. Ilyen tornászképűek nélkül valamirevaló gép nem indul, talán nem is indul sehol a világon, mert egy-két izompacsirtát már a repülőgép tervezésekor belekalkulálnak a tartószerkezetekbe vagy -szervezetekbe, ők tudják mi célból.

- Konyakot - javasolja Lajos, és iszunk egyet.

A pipacs szájú stewardess macskajárással hozza a félig telt poharakat tengerszint fölött ezer méteren. Mosolyog. Csak mosolyog. Na, de hogy... hogyan tud mosolyogni! Velem szemben Dóra, és Lajos, mellettem üres hely, megkérem a bűzakalászt foglaljon pillanatra helyet.

Gyors iramban dumálok neki. Érett, arathatóságot mutat, elfelejti, hogy munkahelyén, munkaidőben van.

Bemutatkozom.

Jóval ezer méter fölött, megcsókolom a kezét, a vállát.

Pillanat műve: hamvas dombtetők fölött járunk, tenger színű szeme alatt.

Enikő.

Ó, Enikő!

Utánozhatatlan macskajárásával hozza a második rend konyakot és mellé a kólát.

Csodálom formás gólyalábait, amelyek estéket betöltő ígéretek.

Tovább emelkedünk.

Úgy érzem, találkozniuk kell, nagyon sok mondanivalónk van egymásnak, egymás szükségét sóvárogjuk, bizonyára nagyon tudnánk egymást szeretni. Parazsak gyúlnak bennem. Nagy színpadli műtűzként izzik bennünk az ellenállhatatlan vágy. Pont ilyen a szerelem?

Tűzre víz.

Velem szemben Dóra csacsog. Minden mozdulata jótékony zuhany. Unja Lajost. Reám összpontosítja minden női tudományát. Érzem irigy félelmét. Nem szeretné, ha továbbfolytatnám a testközelítést Enikővel. Félelme nem alaptalan. Ha így haladunk, rövidesen eltérítjük megszokott pályájáról a gépet, egy kicsit elkalandozunk a világűrben, az egészen fényes csillagok felé repülünk, vagy hirtelen ötlettel kényszerleszállásra kényszerítjük ezt a nekünk lusta pléhmaдарat, hogy valahol kulcsra zárható szobát, de legalább csöndes sarkot keressünk magunknak.

Dóra nem akarja ezt. Sürgős az útja.

Velem.

Igen, velem akar száguldani és pihegve megállni.

Érzelmeket sepregető szempilláin üzeni ezt, miközben rám emeli poharát. Cigaretta gyújt.

Bosszantom, piszkálom, élesztem, mint bámulnivaló tüzet a ráérős cserkész. Megjegyzem, hogy nem vagyok biztos abban, szabad-e a repülőn dohányozni.

Int magabiztosan, hogy most nem ez a fontos. Rámenős. Kér, hogy beszéljünk inkább az idei cukorrépatermésről. És folyik belőle a szó. Patak zenél így az üdezöld fák között a völgybe sietve.

Hallgatom.

Aztán csakugyan ellenállhatatlan vágyat érzek. Mint, amikor az egyik végén befogott acélpálcát mozdítanak, remegő rugóként ingázik bennem a kísértés, hogy valóban lefelé irányítsam gépünket, neki valamelyik lankás domboldalnak, ahol Dórát kézen fogva szabadon rohangálhatunk, fenyvesek, patak menti erdei tisztások tiszta levegőjében.

És a gép valóban gyorsan veszít magasságából. Mintha a botkormányon tartanám kezem. Figyelem a mérőműszert: fokozatosan csökken a gép magassága. Kipillantok a gép ablakán. Alattunk repülőtér. Landolunk.

- Ó, az írók, a művészek mind jópofák. Édesek. Saját gondolatszönyegükön lebegnek, eszük ágában sincs leszállni róla. Viktor például arra kért a múltkor, hogy csináljunk egy gyönyörű gyereket, és nevezzük Beátának. Előtte ettünk a Gyulus krumplipaprikásából. Ismeritek Gyulust? Dramaturg. És olyan csípős kajákat főz, hogy összepisiljük magunk a röhögéstől...

Üresjárat?

Hát persze.

De, ha a látványra összpontosítok, akkor nem érdekes a szöveg, nem egyéb, kísérőzenénél, kellemes dallamnál.

Dóra hangja tűrhető, aránylag keveset színészkedik, csupán göndör szempilláit lobogtatja folyamatosan a nagyobb hatás kedvéért. Magamon mérem a hatást, amely nem marad el: Dóra kezét keresem türelmetlenül, félig a sűrűsödő szerelem, félig a konyak ösztönzi nem éppen bátortalan mozdulataimat.

Közben földet érünk, gépünk gurul a betonpályán. Mozdulunk puha karosszékünkben, és valamelyik szép stewardess súrolva rálépünk a repülőtérre vezető lépcsőre. Enikő előtt elejtem a felöltöm, belőle aprópénz gurul szét a gép ajtajában, nagyját kitarító igyekezettel felszededgetem, közről szemlélem a repülőgépen látható két legszebb női lábat.

Enikő mosolyogva biztat.

- Találkozunk?

- Ó, persze. Felhívom egyszer... - súgja a pipacs száj.

A boldogság szárnyába kapaszkodva libbenek tovább, Dóra nyomában.

Enikő bájosan integet.

Új a repülőtéri épület, új hangulattal állunk a bárpult előtt, új csészékben kapjuk a kávé. Vacak. Nem csoda. Még egészen új a fiú, aki főzte.

Aztán újabb üresjárat következik. Találkát beszélek meg Dórával. Egy másik együttlétet, mindannyiunk részvételére számítva. Valahol egészen biztosan mindannyian megjelenünk. Késés, várakoztatás kizárva.

Nyomban felejttem hol, mikor kell találkozunk, amikor rohannunk kell a buszhoz, amely éles kanyarodással zsúfoltan fordul a város felé vezető útra.

Szemüveg nélkül is tisztán látom, hogy Dóra integet.

Csókot int.

Nekem.

Az intézetben gyorsan végzek. Búcsúzom Lajostól, akit néhány napra idekötnek dolgai. Konyakot iszunk, gulyáslevest szürcsölünk, töltött karajt zabálunk. Utána sör, etyepetye, kézfogás.

És semmi nő.

Jóllakott vagyok és szomorú.

A délutáni repülővel utazom tovább, van időm sétára.

Hűvös szél állja utam, sietett.

Felhívom a művésznőt.

- Felicia? Ebédeljünk együtt, Felicia...

- Köszönöm, már megvolt - bújja a szép galamb.

- Hát akkor...

- Kávé végig... és persze valami italt. És tudod te... Mire ideérsz, valamiképpen összeszedem magam.

Fenséges nő.

Más nem jut eszembe. Jaa! Magas és telt, és mondja, hogy házias. És tele van mindene büszkeséggel. Persze, tudja, mi mindene van. És használni tudja mindet. A hangja is imádni való. Főiskolázott galamb szerelmes hangja. Búg. Megremegtet. Elámít. Felkavar.

- Hol a pacer? - kérdem, miután lepakolok.

- A nagymamánál - turbékolja Felicia, és szokása szerint korhol, amiért, csak úgy, rátörtem. Ha telefonálok előbb, most láthatnám a gyereket.

Őszintén szólva félek ezektől a találkozásoktól. Felicia sohasem mulasztja el megjegyezni, hogy a gyerek szakasztott másom.

Az ágyban a régi téma. Nem megy soha férjhez. Nem bolond. És nem akar több gyereket.

- Úgy félek! - búgja anyagalam hangján.

Nem értem.

Kávét az ágyban.

Gyors öltözködés, csók, búcsú. Színpadias búgó hang: szeretlek kedves...

Nem értem.

Taxi.

Menetrend szerint indul a gép.

A kísértő hozza a cukorkás tálcát.

Nyelni kell, ilyenképpen könnyebb elviselni a magasságot. Másutt is megszívlelendő gyakorlat. Sokfelé cukorka nélkül is nyelni kell.

Nyelek.

Sohasem figyeltem hányszor, s mikor és miért kell nyelnem.

Fiatal férfi a steward.

Nem esetem.

Szomorú vagyok.

Szomorkás az egyedüllet. Az utasok között nincs egy valamirevaló nő sem.

A főváros.

Poros idegzúgda és nők.

Ábécé sorrendben:

Gabi.

Helga.

Izabella.

Janka.

Krisztina.

Lídia.

Melitta.

Orsolya.

Piroska.

Réka.

Szonja.

Tünde.

Ulrika.

Vera.

Zita.

És még sokan mások.

Összevissza.

Mint... Mint a gépkocsik, amelyek ki- és begurulnak a falakkal kurtított szemhatárba.

Sehol egy tiltó vörös lámpa: VIGYÁZAT, NŐK!

Csak mosolyok, vonzó vonalak, domborulatok, érzéki mozdulatok, pillogtatások, sűrű test-beszéd, egyre követelőzőbb és sürgetőbb ösztönök. Mindenütt remegő vágyak, forró óhajtás, a beteljesülés ígérete. Az igazi megtalálásának lehetősége. Bámulatra méltó nyüzsgés, lélegzet-elállító forgalom, pompásabbnál pompásabb látvány.

Mindent felfogom és átérem.

Ilyen minden álmom. Hazudnék, ha letagadnám. Miért tenném? A tavaszt sem lehet letagadni. A virágok attól szépek, hogy csodáljuk őket. Minden virágot csodálnunk kell. Ettől leszünk magunk is szépek. Lehetünk ettől rosszak? Elvetemültek? Undorítók? Nahát, ugye ez a lelki-ismeret-furdalás? Ez sem csúnya, inkább szép, emberi dolog.

Délelőtt a minisztériumban.

Kávé, konyak. Megbeszélés. A főnök másfél órás expozéja. Lelkesen hallgatjuk. Egyesek bólogatnak, fennhangon helyeselnek. A főnök végig a helyzet magaslatán: nem mond semmit. A taps magától értődő.

Lágytojás, virsli, pepsi.

Pofavizit az osztályvezetőnél.

Whisky, kávé, ásványvíz.

A titkárnő mosolya.

Óvatosan viszonzom. Nem tudhatom, min múlik egy külföldi kiküldetés.

Lehet, hogy egy ízletes, jó hangulatban elköltött baráti ebéden.

Töltött tojás, halászlé, borjúsült, kacsa vörös káposztával, szürkebarát.

Tele szájjal fújom a legújabb vicceket. Osztályvezetőm kedves ember. Vigyorog, csámcsog. Haver. Biztosít: rajta leszek a prémiumlistán. Pislákoltatja bennem előléptetésem reményét.

Kávé, Marlboro. Fojtásnak: konyak.

Külföldi témák, más világ, álmok röviden.

Sürgősen lelép. Cherchez la femme!

Egyedül folytatom. „Fejlövésig...”

A szállodai hall kietlen pusztaság, nőtlen sivatag.

Dóra késik, nem jön, hiányzik kökény szemének sugara.

Pillanatig.

Szédületemben ÉVA, a soha ki nem ismerhető titokzatos nő, az örök ígéret velem van. Érzem őt.

Szobakulcs, borraaló, posta.

- Merre van a lift? Minek költöztetik folyton?

ÉVA a tarkómat simogatja. Nem tolakszik. Nem kínálja magát. Az ágyban anyás ölébe hajtom fejem. Zuhanok. Sohasem érek ölének mélyére.

Recsegő reggel.

Enyhe fejfájás kerülget.

Jótekonny zuhany, puha borotvahab, wilkinson, tiszta ing.

Minden holmim bedobálom útitáskámba.

Borravaló a személyzetnek, mindenkinek, aki észben kell tartson.

Taxi.

Repülőtér.

Várni kell a köd miatt.

Étterem.

Ismerős a lány, aki kiszolgál. Vidámítom a hangom.

- Hogy s mint, kislány?

- És a bácsi?

Hidegzuhany. Bénító.

Narancslé. Sonkás omlett. Kávé.

ÉVA nincs sehol. Hol vagy ÉVA?!

Nagyon egyedül vagyok.

Akkor legyen még gin. Jéggel, szódával. És bele valami, aminek olyan élénk rózsaszíne van. Persze, citromlé is. Majd én kevergetem...

Telik az idő.

Iszom vagy kettőt.

Felszáll a köd.

A gépben hűvös van.

A stewardess mosolyog. Nem nekem. Rajtam.

- Hagyja a cukorkát... Hozzon konyakot.

- Még.

- Újra.

- És megint...

ÉVA ismét velem. Nem érdekelnék a felhők, hegyek hósipkái, a stewardess melle, a szép idők, a mai problémák. Semmi sem érdekel.

Alszom.

A repülőtársaság kék autóbussa bevisz a városba. Trolival zötyögök hazáig. A tömbházrengetegben derűs délután.

A skatulya házak között annyi a gyerek, mint egy túlméretezett óvodában.

Bármelyik az enyém lehetne.

Hiányzik a levegő.

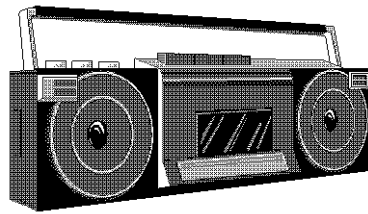
Kicsi bogár vagyok. Fölöttem a betonrengeteg.

Félek.

Meglazítom a nyakkendőmet, lóbálom útitáskám. Olyan ez, mint amikor valaki fűtyül a sötétben.

Otthon vár a feleségem.

Ha jó napja van, örülünk egymásnak.

A felemelkedés

A legrosszabb az, amikor az embert figyelik a nők. Kitartóan, kerekre nyitott, csodálkozó, szép szemekkel, vagy csak a szemük sarkából, kihívóan nyomatékos odapillantással bámulnak - mindegy. Különösen, ha rossz napom van, hamar begerjedek. Persze, a legtöbb, amit ilyenkor megengedhetek magamnak, az, hogy kimért vagyok és fagyos, mint egy lakáj. Kolléganőim mondják, hogy ilyenkor is állatian jó vagyok, úgy is, mint steward, és úgy is, mint... Az viszont igaz, hogy szerencsés vagyok, átlagosnál jobb az alakom, s olyan fejem van, mint egy római hadvezérnek, csak hogy nem kell göndörítenem a hajam, mert születésemtől apró, fényes fekete, természetes hullámokban, kifogástalanul ül a fejemben, még focizás közben sem borzolódik, nem moccan egyetlen hajszálam sem. Egészen normális volnék, ha fekete bárány-szörzetemhez nem volna a szokásosnál kicsit sápadtabb bőröm és meglepően égszínkéék szemem, amiért a nőknek, ha kell, ha nem, muszáj rám nézniük. Megbámulnak, mint egy fehér hollót. Aztán szemügyre vesznek még egyszer kíváncsian, és újra és újra, nőies vágyakozással, olvadozva és elomolva, felvidulva, hirtelen kivirulva, követelőzően, nyíltan, merészen, ágybahívogatóan.

Pontosan úgy, ahogyan ez az érzékeny eper ajkú teszi. Néz megfeledkezve magáról, majd kiugrik feszes bőréből. Forró vágyhalmaz. Hogy a fenébe kerültem a közelébe, éppen szembe vele, legalább addig hagyná abba a bámulást, amíg bekapom ezt a kis tormás virslit. Nem tudja, nem érzi, hogy túlzás, amit csinál, s nem szeretem, ha bámul.

Torkomon akad a falat. Felköhögöm, fuldokolok. Kicsordul a könnyem. Az erős torma is segít ebben. Dühös vagyok. Előkapom zsebkendőmet. Mögüle látom, a nő élvezzi zavaromat. Mosolyog. Nyájasan. Kicsit aggódóan. Pepsivel tele poharamat elfelejtem számhoz vinni, félútnál tartom, mintha pohárköszöntőre készülnék. Megbabonázott? A nő kissé nyitott ajkai mozdulatlanságukban beillenek rúzsreklámnak. Hirtelen hátraveti fejét, bronzhaja zuhatag, súlyos függönyként lebben, puha Nefertiti-nyaka elővillan... Áramütés van minden mozdulatában. Nahát, persze! Volt szerencsém látni és élvezni már ilyesmit. Szép játék, ha belemegy az ember. És hogy tudtam borzongani az ilyen „akaratlan” nőiességtől. Most nincs erre kedvem. Bosszankodom. Rossz napom van. Ma fá vagyok. És ez a legalább harmincas, mesterien felépített, arányosan kialakított és nőies apróságokkal ízlésesen tálalt vágyhalmaz, számomra nem több és nem kevesebb, mint akármelyik utas. Egy a sok közül. Ő a tizenkettes számú utasom. Építésmérnök, könyvelő, ügyvéd vagy könnyűzene-énekes, nem tudom, nem is érdekel. Csupáncsak annyi tartozik reám, hogy a fővárosból a határ menti városba repül. Bírja a repülést. Nem finnyáskodott, amikor a cukorkával tele tálcát elébe tartottam, nem kíváncsiskodott, nem kérdezősködött, nem akart mindenáron bemenni a pilótákhoz, mint az a két, örökösen vihogó, nyüzsgő diáklány, akiket figyelmeztetnem kellett. Az ilyeneket tanáraiknak bizonyára minduntalan meg kell szólítaniuk az órák alatt. Valószínűleg életükben először ülnek repülőn.

Most itt folytatják a kacarászást a bárban. Narancslét szopogatva mutogatják bárszékről lelógó gólyalábaikat, és mindazt, ami a miniszoknyájukból jól megfigyelhetően kilátszik. De most ők sem érdekelnek. És az az etyepetyés boldogságban sütkérező fiatal pár sem, akik evés közben zavartak buta kérdésükkel.

- Mondja, legyen szíves, hány perc múlva indulunk?

Mintha nem tapasztalnák, hogy egy ilyen belső járaton nem számítanak a percek.

Valakinek, aki a raktárak melletti műhelyben éppen valami alkatrészt fuserált a saját gépkocsijához, el kellett mennie a tartályautó vezetőjéért, mert az sem mutatta magát szolgálata helyén. Minek az a nagy sietség. Hosszú a munkaidő, ráérős a világ. A küldönc mérges, és hogy közömbösnek látszék a szolgálatos tiszt hangoskodó figyelmeztetése után, komótosan fékezi mozdulatait. Fontos munka a repülőtéri melő, türelem és idő kell hozzá. Miután ez a fickó és sehol sincs társa megtöltik gépünk üzemanyagtartályait, mehetnénk is, ha a rádiós megelégedi addig a kávéslány tapogatását ott a bárpult mögött. Mert, ha ennél többet akar, akkor még várnunk kell, míg megkapja a lánytól a hirtelen kijózanító pofont vagy az ígéretet, hogy a visszaúton vele megy a fővárosba, s előtte táviratilag foglalnak szobát abban a szállodában, ahol ennek a rámenős fiúnak rengeteg havere van.

- Öt perc múlva - mondom az egyes és kettes számú kíváncsiskodó utasnak, miközben a nagykontyos fiatalasszonynak furcsa pillantását, kökény szemeinek nevető fényét igyekszem elhessegetni magamtól. Furcsa kihívást érzek. Azt hiszem, minden erőlködés nélkül, simán lecsaphatnám ezt a csinos kismacskát újdonsült férjecskeje kezéről. Képzelt vetélytársam szarukeretes szemüvege mögül tisztviselőképpel néz rám, alig néhány hetes sikereinek bódulatában, gyanútlanul. Figyelmeztetnem kellene a szerencsétlent, hogy máris papucs alá került, a kiscica friss húst kíván.

- Öt perc múlva - ismétlem bambán, miközben fölemelkedem az alacsony asztal mellől és beidegzett mozdulattal igazítok egyet petróleumkék öltönyömön. A bárpulthoz lépek, azt remélem, újabb kérdésekkel nem hülyítenek.

A pepsimet kortyolom, és arra gondolok, ma határozottan rossz napot fogtam ki. Tulajdonképpen már tegnap viszolyogtam ettől az úttól. Nem szeretem a belföldi szolgálatot. Nem azért csinálom végig a stewardi munka önkínzásnak beillő teendőit, nem azért játszom meg a megnyugtató kedveskedést, produkálom a kellemes mosolyokat, hogy belföldi járatok dőcögő légi batárjain hazai földrajzismereteimet bővítsen. Aki közülünk belekóstolt a szupergépek suhanó zajtalanságába és hozzászokott ezek kényelméhez, soknyelvű, érdekes, módos és felszabadultan viselkedni tudó közönségéhez, annak nem könnyű újra szolgálatot teljesítenie a belső járatokon.

- Önt visszahelyezzük a belső járatokra. Bizonyos időre... - szólt nyomatékosan a főnök, és biztatott akár a hóhér a halálraítéltet.

Nem voltam hibás.

De hát miért is hinnék el nekem azt, hogy eszem ágában sem volt jelenetet rendezni azzal a francia kislánnyal. Amikor elébe tettem a kért kávé, váratlanul a nyakamba ugrott és az ajkamba harapott. Szerintem az a kislány kissé többet szipókázhatott a kelleténél, valósággal be volt gerjedve. Figyelhettem volna jobban. Nem tagadom, egy pillanatig sem tagadtam, hogy mi történt. A kávé a szextébolyodott kislány ölébe csorgott. Visítva lökte le magáról szoknyáját, alatta nem volt semmi. Próbáltam takargatni. Mást akart. De azt nagyon. Persze, hogy egyik-másik utas felháborodottságot mutatott. A nők mindenekelőtt. Takargatni próbáltam, nem tapogatni. Kolléganóm mellettem állt, mindent látott.

Ő jelentett fel.

Nyilván: irigységből. Mert, sajnos, őt mellőznöm kellett. Nem szokásom munkatársakkal kikezdeni. De majd kerül még a kezem közé. S akkor bosszúból egyből felcsinálom. Rohangálhat azután diszkrét orvosért. Sokba fog ez még neki kerülni! Előbb megvárom amíg tisztázzák az ügyem. Megígérték... Mármin az én ügyemet...? Milyen ügyet, könyörgöm, miféle ügyet? Miféle hibát? Mit vétettem? Mit tehettem volna? Az ember védtelen az ilyen vadmacskákkal szemben...

Egy hete mondom magamnak: nyugalom apafej, nyugalom! Mert kész vagyok minden percben begerjedni. Vajon még meddig kell szenvednem? Meddig bírom fékezni idegtépő gondolataimat? Jópofát kell mutatnom, ezt a megalázó munkát valószínűleg próbaként sózták rám. Ki kell bírnom! Ki fogom bírni, nincs más lehetőségem. Ez a lényeges. A többi nem érdekes, nem érdekes, nem érdekes...

Olyan nincs, hogy ne jöjjön rendbe az ügyem. Addig is valahogy kibírom nyálas munkatársaim társaságát. Úristen, micsoda zöldfülű népség... Úgy feszítenek repülés közben, mint valamely díszülés elnöksége. Miközben azt is elvárnák hogy az irányítók mondják be nekik, mikor vehetnek a szokásosnál nagyobb lélegzetet...

De nyugalom...

Nyugalom...

Nyugalom...

Nyugalom!

Néhány perc múlva indulunk. A repülőtéri csarnok üvegfalán át látom, hogy a durcás fiúk befejezték a tankolást. A sárga tartálykocsi lassan kigördül a gép ezüstszárnya alól. Igyekszem magamra öltetni szabvány-mosolygós képemet.

A stewardnak segítenie kell az utasokat abban, hogy könnyebben elviseljék a felszállás objektív nehézségeit - olvasható valahol a munkánkat meghatározó szabályzatban. Nem vitatkozom, azt teszem, amit tennem kell.

- Tessék, kérem, vegyen. Igen, fogyasszon cukorkát. Szopogassa csak, s meglátja, szűnik a kissé kellemetlen nyomás a fülében...

Aztán a rendelések: konyak a házaspárnak, a fruskáknak csokoládé, mert „elfelejtették” megvásárolni a váróteremben. És így tovább, hordom sorjában az ásványvizet, rágógumit, kávét, limonádét... Nem nagy üzlet, szinte semmi haszon. A csekély borralalót számolni sem érdemes. Belföldi járat: kevés utas. Ráfizeteses itt minden.

Tizenhárom utas maradt a gépen. Szerencsétlen szám, szerencsétlen vagyok magam is. Beülök az utastér utolsó széksorába. Innen, ha kíváncsi vagyok, szemmel tarthatom az utasokat, látom a jelzőtáblán felvillanó fényt, ha valamelyikük csönget.

Zsibbadok. Agyamban hangyaboly zsibog, üresjáratú gondolataim futkároznak összevissza. Rághatom magam, van időm. Ezt is belekalkulálhatták büntetésembe.

Később már nem gondolok a cammogó idővel, valahogyan letelik majd szolgálatom ideje.

Aztán a tizenkettes szám világít a jelzőtáblán. Nem ért váratlanul. Reklám-mosolyt produkálok a rúzsreklámajkúnak. Ásványvizet óhajt. Viszem. Újabb reklám-mosolyomra súlyos, beszédessnek szánt pillantás. És, hogy kitartsa ezt a számára valószínűleg gyönyörű pillanatot, kérdez.

- Hol járunk? Emelkedünk még?

Ha nem akarom nem értem pillantása nyelvét... Testbeszédemmel közölhetném vele, hogy nem végeztem ilyesféle tanfolyamot. Angolul, franciául tudok. Nem kívánok vele „társalkodni” semmilyen nemzetközi, emberközi vagy nemközi metanyelven. Az ország nyelvén kell beszélnem vele. Ez most is kötelező.

Néhány kisváros nevét kapásból említem. Melléjük ragasztom egy hegyvonulat nevét is.

- Fölötte repülünk? - kérdezi, hogy húzza az időt és nőiességének nyelvén minél többet tudjon mondani.

- Igen, asszonyom. Többnyire három-négyezer méter magasságban repülnek gépeink ezen a vidéken. Az utazási időből eltelt negyvenkét perc. Hátra van még körülbelül félóra. Remélem. És remélem, hogy kellemesen utazik. Ha netán rosszul érezné magát, nyomja csak meg nyugodtan a hívócsengőt, ahogyan az előbb is tette... Pergetem a szót. Hideg szózuhataggal kívánom tudomására hozni, hogy ezen a nyelven sem kívánok társalogni. Megjátszom újra a sablon-mosolyt, és otthagynom sértett önérzetével, kezdődő duzzogásával együtt. Lehuppanok a gép farkában az utolsó székre, az ablak mellé.

És újra lejátszom magamban balszerencsés esetemet. Talán mégsem kellett volna a kávé a lány ölébe borítanom. Lehet, hogy kissé forró volt az a fekete lötyty? El kellett volna alaposan fenekelnem. Azt hiszem gömbölyű és kemény fenekű volt az a lány. Megette a fene! Most ülhetek itt ebben a tizenhárom lépésnyi gépben, ezen a fakóra koptatott ülésen...

Mit mondjak, tehetségesen rágódom. Lyukat eszem a gyomromba. Milyen sűrűségben válik életveszélyessé a mérgező mérge? És mikor fogynak ki az olyan átlagemberből, mint én, az önemésztés idegborzoló kérdései? Jógáznom kellene ahhoz, hogy legyőzzem önmagam...

Szélmalom lapátaiból rendre valahogyan mégis sikerül kifognom a mindenemet maró, mérgező szelet. Recsegve, nyikorogva csendesülök. Kikapcsolódom, kikapcsolom magam...

Ülök és bámulok a semmibe.

Nem tudom mikor kezdődött: szél lökdösi a gépünk. Kinézek az ablakon. Sűrű feketeségben repülünk, fekete felhőben járunk. Pillanatok múlva, mint a gyanútlan és jobb sorshoz szokott gépkocsik vidéki útjainkon, kátyúból kátyúba kerülünk. Aztán valami vagy valaki dobálja a gépünk. A székbe fogódzom...

Észbe kapok, felugrom, nyúlok a hangosbemondó mikrofonja után.

- Kérem, kapcsolják be a biztonsági öveket!

Nyugodtabban is lehetett volna - állapítom meg magamat csillapítva, amikor benyitok a pilótafülkébe. „Mi az isten, ezek betojtak?” - gondolom, miközben sorra veszem, vizsgálom a szálnalmas képű figurákat.

- Vi-viharba ke-kerültünk - súgja a másodpilóta. Nem hallom, inkább csak a szájáról olvasom le az eldadogott szava-vakat.

- Szinte gondoltam... - ordibálom a körülöttünk dúló égzengésbe vigyorogva, de látom, hogy a dolgot nem lehet elhumorizálni.

Furcsa: villámok hasítják át az előttünk, fölöttünk és alattunk sűrűsödő sötétséget, a gép szárnyai megállíthatatlanul dideregnek, egyre nagyobbakat remegnek. Mint rossz szekér kivénhedt eresztékei nyikorognak gépünk alkatrészei, recseg-ropog minden a széllökések ütemtelen táncában.

Ijedtemben borsódzik a hátam.

A rádiós, akár a süllyedő hajón, pánikos hangulatban hívja az irányítóközpontot. Jelentése szakavatatlan, annyit tudok meg belőle, hogy viharba kerültünk. Végre mikrofonba ordítja a gép útvonalának adatait, és utasításokat kér.

Mindnyájan utasításra várunk.

- Betartjuk az előírt irányt - mondja a törpe termetű angol bajuszkás gépész, társainál valamivel nyugodtabban.

Visszatérek az utastérbe. Nyugtatom az utasokat. Nem sokat ér a szavam, már valamennyien falfehérek. A hirtelenszőke diáklány kezében papírzacskó. Úgy teszek, mintha nem látnám öklendezését.

A vihar erősödésével kitágul minden percünk. Olykor a lökések következtében ötven vagy talán száz métereket zuhanunk. Gyomrom a torkomban. Az üléshez kötött utasok kibírhatatlanul hosszú pillanatokra a levegőben ülnek. Fejem a tetőbe verem, az ülések támlájába kapaszkodva légtornászom magam a padlóra. „Ennek fele sem tréfa” - villan át agyamon, miközben próbálom megközelíteni a pilótafülkét.

A gép következő, kiszámíthatatlanul furcsa zuhanásakor, hanyatt vágódom az ülések közötti futószőnyegen, valahonnan vér csordul az arcomba. Amikor a gép visszanyeri megszokott helyzetét, föltápászkodom, bevonszoló magam a személyzet mellé. Riadtan, nézésüktől indíttatva, tapogatom a fejem. Véres a kezem, akár egy mészárosé.

Káromkodom.

Leszidom a társaságot.

- Nem tudtok vigyázni?! - ordítok bele a korai éjszakába, és nem hiszek a viharoknak. Inkább hiszem, hogy a személyzet készakarva kitolt velem.

Amikor elkezdtem ezt a mesterséget, mindjárt az elején, az egyik belső járaton történt, hogy egy pofátlanul nagyszájú utas indulatosan reklamált a gép állítólagos késése miatt. Nem tudom ki lehetett, de szájalni merészelt az első pilótával. Az lett belőle, hogy az egész utastársaság rosszul lett, és utunk végéig nem akadt egy használatlan papírzacskó sem a fedélzeten. Ugyanis „rendkívül nehéz körülmények között utaztunk”. Ez állt az első pilóta jelentésében. Mondanom sem kell, ragyogó időben, csodaszép égbolt alatt repültünk. Az utasok fogadkoztak, hogy nem ülnek többet repülőgépre.

A következő pillanatban be kell látnom, hogy most nem erről van szó. Tapasztalom, hogy egyre komolyabb a helyzet. A tomboló vihar ide-oda dobálja gépünk. Rozzant csajka vagyunk a végeláthatatlan, egekbe hánykolódó tengeren. A pilóták szétpofozott képű ökölvívókhoz hasonlítanak, csurog róluk az izzadság. Képtelenek megfelelő irányt szabni a gépnek.

- Mire vártok? Mire várunk? - idegeskedem elszabadult trombita hangon. Sejttem, hogy fölöttünk kék az ég. Tudom, hogy alattunk dézsából ömlik az eső. Érzem, hogy új utakra kell kényszerítenünk szerencsétlen tragacsunkat. A féhéren izzó villámlásban látom, hogy gépünk szárnyában hibbant dugattyúként összeviessza táncolnak a szegecsek. Ennek az öreg gépnek már réges-rég múzeumban volna a helye. Vidéki kisváros parkjában kíváncsi polgárok nyári kávézója lehetne, gyerekek csúszkáló helye, provinciális látványosság.

- Miért kell mindig felső utasításra várnunk?!

Ordítok hiábavalóan. Nem itt és most kellene hangoskodnunk. Nem ér ez semmit a magasban. Földhözragadt kérdéseinkkel süket fülekkel tele világunkat hiábavalóan noszogatjuk. Nincs beleszólásunk viharba, a kavargó bajos életből kivezető utunk megválasztásába.

Üvöltésemet begazoltságom táplálja, vagy azért teszem, hogy felrázzam, kihámozzam társaimat megbabonázott egykedvűségükből? Hát nem mindegy?! Majd később nevezhetem bátorságomnak is.

- Semmi, még mindig semmi - motyogja a rádiós.

Aztán a központ időhúzásosan újra jelentést kér helyzetünkről.

- Tartsátok magatokat... - szól az értékes biztatás. Konkrét utasításuk továbbra is késik. Fölösleges szószaporításként elhangzik még, hogy lehetőleg tartsuk egyensúlyban a gépet, haladjunk a megszabott irányvonalon, a kitűzött cél felé. Azt találgatják, hányas fokú lehet a vihar, amelybe belekerültünk.

Sejtem, hogy dönteniük kellene, emelkedjünk vagy kényszerleszálljunk. Az utóbbi mindenképpen kockázatos, a felemelkedés tetemesen növelné az üzemanyag-fogyasztásunk.

Mi nem döntünk. Ők nem dönthetnek, valakiknek fentről kell határozniuk.

Óráknak tűnő perceket várunk. A rádiókapcsolat is meg-megszakad. Miért éppen ez működne kifogástalanul? Aztán a bal oldali motor adja be a kulcsot. Rémitő kihagyásokkal működik. Miért éppen most?! Talán a megerőltetéstől. Talán: csak!

A pléhmadár panaszos vinnyogással egyre veszít magasságából.

Aztán, mert olyan zuhanásféle következik, amelynek sehogysem akar vége lenni, nyilalló fájdalmat érzek a fülemben.

A műszerfalon ide-oda kalimpálnak a mutatók.

Jelentést kérnek a röpterről.

Utasításra várunk.

- Mit tegyünk?

- Mit kell tennünk?

- Mi lesz?

A személyzet némán és riadtan nézi egymást.

Az utasítás késik.

Nincs semmiféle utasítás.

Vihar van.

Félelem tombol.

A rádiós kidagadt szemgolyókkal hallgatózik. Fiatal orvos vág ilyen siralmas képet, amikor nem leli a keze között kimúlt beteg szívverését. Az első pilóta csuromvizesen szorongatja a gép kormányát. A gépész a motor kapcsolóit rángatja, aztán megveszekedett gyerekként püföli a műszerfalat.

Nem tudjuk hol vagyunk, hová tartunk.

Körös-körül pokol.

Végre sárgán pislákoló fény tűnik fel alattunk. Vonzkörébe kerülünk, fokozódó sebességgel zuhanunk e csalfa reménysugár felé.

Hirtelen eltűnik a fény. A bal szárny felől erős roppanást hallunk, az ütdéstől pillanatra meghököl a gép, orra még egyszer felemelkedik, aztán, mint lassított filmen, törött szárnnal huppan a fenyők tetejére. A föld süvítve fordul tengelyében. Lélekben folytatjuk a repülést. A világűrben érezhet ilyet az ember.

Nem zuhanok, nem emelkedem. Angyalok szállnak ilyen hangtalanul.

Csend.

Még sohasem ébredtem ilyen csendre.

Gyermekkoromban egyszer a gyógyszer szaggal átitatott rendelőben megbámultam, miként vesznek vért egy sápadt nénitől. Akkor is ilyesfajta hangtalan sivítás indult bennem, fényes karikácskák táncoltak a szemem előtt. Hátat fordítottam a jelenetnek, a fal mellé húzódtam, de azok a zúgó fénypettyek egyre szédítőbben forogtak tovább a szemem előtt. Behunytam a szemem és nekitámaszkodtam a fehér falnak. A fehérség hirtelen kitágult előttem, beleszédültem végtelenjébe. Injekciós tűszúrásra ébredtem a műtőasztalon. Aggódó arcok borultak felém, kibírhatatlanul nagy volt a csend. Aztán valaki azt magyarázta, hogy megsajnálta azt az asszonyt. Gyöngé voltam, mint a harmat, és fáztam.

- Jaaaj!

Most úgy érzem, villám csapott belém, szememet lezárja a fájdalom. Olyan ez, mint amikor fejemre rogyan a pinceajtó. Testem hangtalan harmonika, sárga colostok. Csukott szemmel újra látom a szédítően fényes karikákat, pop-art figurákat alakít belőlük a sajgó lüktetés.

Nem tudom mennyi időbe telik, amíg belátom, hogy nem mozdulhatok.

Nincs karom, nincs lábam. Semmim sincs, aminek parancsolni tudnék.

Nem mozdulok. Így jobb. Apránként eltűnnek szemem elől a villámló fények, a tárgyak lassan, elmosódottan körvonalazódnak résre nyitott szemem előtt.

Frissítőnek havat hord arcomba a szél.

A gép roncsai közül kis tisztásra látok. A tisztáson havas fenyők törnek a magasba, csak hogy a magasságot mélységnek látom, a hótakaróban végződő fenyőtörzsek fönnyelnek, s ebből megértem, hogy ebben a különben is feje tetejére állított világban most magam állok fejjel lefelé. Valószínűleg ezért szédülök. Hegy oldalában kötöttünk ki, közel kétezer méter magasságban, ahol májusban sem ritka a hó.

Nem folytathatom. Irtózatosságot érzek, mintha kikapcsolták volna bennem a központi kapcsolót: látásom, gondolataim, érzéseim hirtelen eltűnnek a néma sötétségben. Megállapításaim valahogy mégis rögződnek bennem. Meghibásodott számítógép lennék, amely memóriájában megőrzi még egy ideig a betáplált információkat? Valami önműködő-képesség arra készítet, hogy a pillanatokkal ezelőtti látnivalókat újra és újra lejátsszam koponyám képzeletbeli kazettafonjáról. Amíg gondolkodom: élek. Higgyek abban, hogy utána is megfogalmazhatok még néhány tömör gondolatot? Ennél a kételynél nincs számomra most megnyugtatóbb. Ha lesz időm, ezt is bizonyára ismételten megrágom, hitetlenségem noszogat mindig értelmesebb életre.

Repülőgépünk roncsain át egy kis tisztásra látok. Tépett ruházatú ember topog a közepén. Bosszantó, hogy ismételten ugyanazon képsor pereg le előttem. Mi történt? Meghibásodott a „kazettafonom” is? A tisztás szélén kezébe temetett arccal egy nehezen kivehető alak jelenik meg. Lassan elhalad a tépett ruhájú férfi mellett és kimegy a képből, hogy kisvártatva újra feltűnjön a tisztás szélén. A kép addig ismétlődik, amíg felfogom végre mi történik. Csodálatos képességekkel rendelkezik az ember. Magamon tapasztalom ezt, és azt érzem, jó élni.

Hát persze, az a rongybaba a férj. Szemüvege hiányzik. Összetörhetett, mert az üvegszilánkok felszántották az arcát. Talán a szemét is.

Nem! Nemcsak ez van...

Ez a férfi gyászol!

Járása mutatja: térdig hóban, lebegve közlekedik. Minden pillanatban elszállni kíván belőle a lélek.

Tehát biztos, hogy egy halottunk van: az a kontyos fiatalasszony nem élte túl a repülő-szerencsétlenséget.

A többiek? Hol van a többi utas?

És a mentők? Hol késnek a mentők?

Mindig azt képzeltem, ha valamilyen hülye véletlen folytán kényszerleszállást mér reám a sors, percek alatt segítségünkre sietnek a mentők, helikopterről dobnak kötélletrát elém, amelybe határozottan fogódzom, és élvezettel kapaszkodom, indulok fölfelé megmentőim karjaiba.

Zúgást hallok.

Nem a helikopter zaja. A szél süvít.

Arcomra félreismerhetetlenül finom női kéz tapad... Kié ez a forróságomat tetéző és mégis enyhítő, kellemesen hűs, finom kéz?

Miután újra magamhoz térek, ismétlődik a kép: látom a férfit a tisztás közepén. Topog. Egyik karját mellén keresztbe magához szorítja, a másik furán, bénán lötyög teste mellett. A tisztás szélén feltűnik, arcát kezébe temetve, a gyászoló férj. Csikorog a hó léptei nyomán...

Hallom, hogy csikorog! Van eszem, szemem, fülem működik...

Élek! Most már biztos vagyok benne, hogy élek.

Szólni kellene. Nagyot kiáltani.

Megpróbálom.

Látásomat nyomban kikattintja a belém hasító fájdalom.

Nyöszörgést hallok. Segítségkiáltás hangzik. Nem az enyém. Rosszul esik, hogy nem hallok a saját hangom. Nem, nem ez a baj! Az a borzasztó, hogy nincs hangom.

Ketten közelednek felém. Mellettem kotorásznak.

- Beszorult a székek közé - hallok a megjegyzést. Nem ismerem ezt a hangot. Szuszogva, fűjtatva törnek-zúznak közelemben. Remegő, szipogó, gyermekként sírdogáló ruha- és fehérneműcafatos, félmeztelen nőt cipelnek a tisztás közepére. Csapzott hajzuhatagával, mellére kulcsolt karjával takarózik. Óvatosan talpra állítják.

Áll csodálkozva. És lassan elindul. Jár. Összeszorított ajka beillene rúzsreklámnak.

Hárman topognak a hóban.

Szeretnék velük tartani.

- Segítségért megyek - mondja csöndesen a lelógó karú férfi. Megindul, megy a tisztáson át. Nem érdekli a nő félmeztelensége. A halálba tart.

Vele kellene tartanom.

A csípős szél jégdarabokat szór a szemembe.

Ketten topognak a tisztáson. Fogvacogva topognak. A nő, az a csodálatos testű nő férfikabátba burkolózva szenved.

- Mind meghaltak! Mind! - üvölti alig érthetően a férfi, és zokogva indul újabb útjára a maga által kitaposott ösvényen.

A nőhöz kellene lépnie, hogy átölelje.

És be kellene takarnia még valamivel. Maradt még valami használható rongydarab a roncsok között? Miért nem veszik le rólam a kabátom? Miért? Hiszen a halottnak úgyis mindegy...

Ez a nő, aki egész úton engem bámult, most miért fordít hátat nekem?

Megsértettem, asszonyom? Ne haragudjon. Kérem, bocsásson meg. Ma különösen rossz napom volt. Ilyenkor semmi kedvem az élethez. Ilyenkor a gyönyörű nők sem tudnak vigasztalni. Magam sem értem, mi történik ilyenkor velem...

A tisztásra figyelek újra. Nem hiszek a szememnek. A rúzsreklámajkút úgy tartja karjaiban az a férfi, mint a hozzánk nagyon közelállókat szoktuk. Mint férfi a szeretőjét. A pár együtt topog a hóban. Mozgásuk folyamatosan lassul, a nő haja egyre lustábban lebeg a szélben.

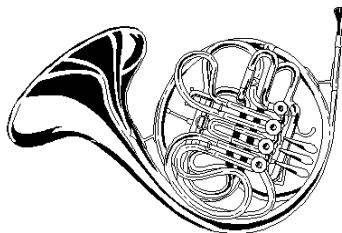
Nem szabad megállni! Mozogni kell! - kiáltom hangtalanul. Bágyasztó forróságot érzek. Már a szél is kikerül engem?

Zúgás, furcsa sívítás közelít. Erősödik talán a szél?

Helikopter lebeg fölöttem a tejfehér ködben.

És pontosan elém dobják fentről a hófehér selyemből font kötélletrát.

Könnyűszerrel rúgom el magam a talajtól. Máris emelkedem. Úszik, nagyot leng velem a kötélletra, de nyugodt biztonsággal kapaszkodom fokról fokra, feljebb, egyre csak feljebb a sziporkázó fényben. És cseppet sem izgat, hogy ki és milyen az a nő, aki valahonnan az unott mélyből még most is kitartóan figyel engem...

Málé

- Kezdő újságíró koromban történt... - kezdte csöndes komolysággal Tisztafej. Az ellágyult hallgatóság a kor szokása szerint bólogatott, jövődöbeli sunyi tapsoncok próbaképpen összefenték tenyerüket.

- Hákettőt néhány hetes riporterkedés után lappangó nyelvficammal szállították kórházba, ahol hála a sokoldalúan fejlődő orvostudományatnak és a megkülönböztetett bánásmódnak, néhány hónapig tartó intenzív kezeléssel megmentették a feje felett Damoklész kardjaként ácsorgó nyelvtrombózistól. Később állapota annyira javult, hogy délutánonként társadalmi munkában elvállalhatta mellette a járóbetegek szórakoztatását. Órákig tudott mesélni mindenféle hihetetlen történeteket, amelyeket - saját bevallása szerint - az életből lesett el.

- Gyerünk, gyerünk! - sietették ilyenkor egymást a betegek. - Ma Hákettő mesél! - és lázasan rohantak ki a kórházépület mögötti térre, amelyet azért neveztek parknak, mert azon a helyen egykor virágok, füvek, fák és időnként padok nőttek. Amióta a betegeknek előírták, hogy szabad idejükben önként vállalják a park gondozását, virág, fű, fa eltűnt, pad is csak egyetlen egy maradt, amelyen összebújtak a betegek és okosan hallgattak.

Amióta aztán Tisztafej jobban érezte magát, a padot szószéknek képzelte, a betegeknek rendre helyet mutatott a puha anyaföldön, és rendszerint fájdalmas arckifejezést öltött.

- Kikönyököltem a nővérek szobájának ablakán, ahonnan éppen a padra láttam, amely köpönyökre alattunk állt, jól hallottam Hákettő rekedtes hangját, mély sóhajlásait, leplezetlen szellentéseit. A pissenéstelen csöndben a hallgatóság egyöntetű elismerését az időnként innen-onnan felröppenő cöcögetések bizonyították. Kérem, ez a Hákettő nem volt egy buta gyerek! Azt csinált közönségével, amit akart. Ami az övé, az az övé: értette a dolgát. Csakhogy még fiatal volt. Tulajdonképpen kezdő. Az, hogy Tisztafejnek nevezte magát, gondolom akárki átlátja: nem is egészen enyhe túlzás. A hallgatóságtól talán megérdemelten kapta a Hákettő nevet. Ez nyilvánvalóan egyben értékelést is jelentett a közönség részéről. Háegy vagyok. Ehhez nem szükséges bővebb kommentárt fűznöm. Kérem, nem vitás, ebből a Hákettőből lehetett volna valaki... Valami? Talán. Ha hozzám hasonlóan gazdag tapasztalatokkal, alapos életismerettel és törhetetlen logikával rendelkezik, akkor, de csak akkor lehetséges, hogy elfogadtam volna riválisomnak. De addig még sok mindennek le kellett volna folynia a Nagy Lefolyón. Mit mondjak, a feszélyezettebbeket magam küldtem, menjenek csak, hallgassák. Nekem ezzel semmit sem ártanak. Engem ez sohasem zavart. Amikor én beszéltem, kérem, akkor az orvosprofesszorok abbahagyták a nagyvizitot, a nővérek elfelejtették, hova indultak az ágytálakkal, a halálos betegek utolsó erőfeszítésükkkel suttozták: - Jaj! Úgy szeretnék még élni... - Sohasem irigyeltem Hákettő sikereit, magam is voltam fiatal... Jelenlétemmel sem igen zavartam, hagytam mesélni. Nem mérgeledtem, hogy elnézik logikátlanságait, ismétléseit, szarvashibáit. Türelmes voltam minden időben. Vártam. Kikönyököltem az ablakba, és élveztem, hogy a kíváncsiskodó nővérek - talán nem akaratlanul - férfias hátamhoz simultak kitaratóan.

- Kezdő újságíró voltam... - ismételte Tisztafej, és nikotinos mutatóujjával fontoskodva döfködte a kora nyár esti levegőt. - Akkor történt, hogy a szélesmezei Új barázda mezőgazdasági termelőszövetkezet labdarúgócsapata bejutott az A osztályba... Önök közül egyesek talán még emlékeznek arra, hogy ez kisebb porfelhőt kavart kontinensünkön. A hivatalos munkatervek szerint akkor éppen fényes nappalnak kellett volna lennie, de hirtelen éjszakai sötétség borult reánk, leállt a közlekedés, s merthogy a fényes nappalokra nyilvánvalóan nem volt előirányozva semmiféle kivilágítás, a gépkocsik fényszóróit sem merték bekapcsolni a jöemberek, hiszen felülről erre nem kaptak utasítást, eszükbe nem jutott, hogy mit kell cselekedjenek. A máskor békésen megszeppent polgárok összeütköztek egymással az utcán és az erre alkalmas helyeken, de egyéb földi és égi jelek is mutatták, nem mindennapi idők következnek. Persze, voltak olyanok, akik lakásuk kulcsra zárt ajtaja mögött arról suttoztak, hogy lehet *valaki* a zöld-sárgák háta mögött. Mi a teljes igazság ezzel kapcsolatban? Ki tudja? Megjegyzem: Háegynek nem volt semmi köze a dologhoz. Tudtommal, nem tartozott a pusmogók közé. Legalábbis nem hiszem, hogy közéjük tartozott volna. De a mi világunk ugyebár, csupa meglepetésből áll. Különböztényként leszögezhetjük, hogy Háegy akkor még sehol sem volt... Miért? Most hol van?

- Nem azért köhintettem, mert az egyik fölöttébb kíváncsi természetű hajadon két kihegyezett és bársonyos mellbimbója valósággal égette-szúrta izmos hátam. Világéletemben edzett és mindent eltűrő férfi voltam. Azért köhintettem, mert köhintenem kellett. Nem szeretem, ha gyávának néznek. A tisztelt hallgatóság viszont nem értette diszkrét figyelmeztetésemet. A hallgatóság, kérem szépen, akkor már minden valószínűség szerint be volt zsongva.

- Susogjanak ősszel a fáradtságtól piruló falevelek, nyáron az illatosan elnyújtózó kényelmes mezők... - folytatta az érzékenységet lírába mártogatva a makacsul ellenálló Tisztafej. - És susoghat akárki, amit akar. Egy dolog halálbiztos: a szélesmezeiek mindenképpen megérdemelten kerültek a labdarúgás országos élvonalába. Ők aztán tényleg mindent megtettek azért, hogy a becsületes futball végre teret hódítson nálunk.

Tisztafej jelentőségteljesen elhallgatott, és tekintetét a hiányzó fenyőfák magasába emelte. Talán azt érezte, joga van ahhoz, hogy megsértődjék.

A New Karlsbadnak becézett kórházrész lakói értelmi képességüknek megfelelően azt képzelhették, Háckettő megérett már arra, hogy másodhegedűs helyét átadja valamelyik szószátyárkodó betegnek, és Háeggel egyenrangúvá emelkedve elnyerje a kórházban kitüntető címet jelentő főmesélő rangot. A hallgatóságban elterjedt az az alaptalan hiedelem, hogy Háegy, érdemei elismerése mellett, hajlandó lesz visszavonulva elhallgatni. A délelőtti turnusban, amikor a nagyvizit és az ebéd közötti szűkre szabott időben a betegek kapkodva végezték az ivókúrát, és többen is megfélemltek arról, hogy nem decis, hanem csupán féldecis adagot kortyolhatnak a körbejáró üvegből, Háegy a megdöbbenő szókimondást gyakorolva azt állította, beutalóját minden protekció nélkül szerezte. Nagytmondása lélegzetelállító volt. Háegy, miközben a gyorsan kiürülő üveg útját szigorú pillantásával követte, megesküdt arra, hogy beutalójáért még csak egy tábla csokoládét sem csúsztatott a lányanyaképű körzeti orvosnő irattartója alá. Aztán céltudatosan arról panaszkodott, hogy tinédzser korú hölgyek, tizenéves szexbombák kitartóan házassági ajánlatokkal zaklatják, és éjszakánként úgy ragadnak rá, mint díszbogáncsok valamely hétköznapi moherkardigánra. A díszes hallgatóság biztos forrásból tudta, hogy Háegy fél esztendeig eredménytelenül kezelték gyomorsavtúltengéssel

az idegklinikán. A közvélemény szerint - a kórházban kialakult szokásoknak megfelelően ez régóta egyöntetű volt - Háegy, annak ellenére, hogy egy nagyon régi kisiparos család egyetlen gyermekének mondhatta magát, még elég tűrhetően nézett ki, de korát hiába próbálta meghazudtolni, illet volna már meghajolnia a sors és a feltörekvő új nemzedék előtt.

- Hol vannak már azok a szép idők?! - sóhajtott többoldalúan nyilvánosat Tisztafej, miközben Háegy múltját gondolatban patikamérlegelte, kortyolt egyet a sárga tintásüvegből, és mert valóban nem volt buta gyerek, nem adta tovább az üveget, a kapkodás és a hangos nyelések zavarták az összpontosításban, némileg akadályozták volna abban, hogy elbeszélése valóságvörös fonalát az idők szavához hűen és hatalomhoz híven pontosan követhesse.

- Ami pedig a szélesmezeieket illeti, állítom, hogy jogosan fordult felénk az ország tekintete. Ezt már akkor megmondtam, amikor az irigyeknek külön kórházat építettek a Bel utca végében, és senki sem csinált abból titkot, hogy az elvonókúrán sárgasággyanúsokként kezelték őket. És ne gondolja a tisztelt hallgatóság, hogy csak a bezsongott focirajongók énekelték a Goldkorn-indulót... Ezt zengte kérem, az ünneplő tömeg az utcán, a szerelmes párok mindenféle folyók partján, hálósobákban, szabadidejükben a melósok és a jó hangú, közösségszerető értelmiségiek. Hadd csillogtatom most páratlan emlékezőtehetségem, és árnyalt muzikalitásom azzal, hogy engedelmeükkel felidézem a Nagy Induló néhány strófáját.

Aranykukorica szára
Fölmászott a fára
Mi még most sem mondjuk,
Hogy elég legyen mára!

Aranykukoricánk
Fönn a fa tetején.
Ki meri? Ki mondja?
Hogy ott nincs a helyén?!

Tisztafej bátran kiengedte érces hangját. A sorvégeket hol szilajul, hol megható érzelmesen - ahogy lehet - nyújtottan rezgettette.

- Most figyeljenek, emberek! A refrént százezrek harsogták a zöld-sárga lobogók alatt, amelyek szélcsendben is úgy lengedeztek, mint érett vörösfenyő-erdők a döntő vihar után.

Aranymálénk szeme,
Minden szeme, csupa tűz,
Sej, de nagyon régen,
Haj, de nagyon szépen
Mindnyájunkat összefűz!

- Tercelhetnek, persze! Na, még egyszer! - Tisztafej magasra tartott kézzel pattintgatott. Jobbjával a tintásüveget rázta.

- Nem mondom a szövegen van még csiszolni való, különben is maga a nép alakítgatta, foltozgatta, tisztítgatta nemes tartalmat és formát kölcsönözve ennek a dalnak, és az a lelkesedés, uraim, az minden elképzelést felülmúl. A proficsapatok házatáján az ilyesmi elképzelhetetlen. Ehhez kérem, öntudatos ember, vérző szív, tiszta tüdő, egész és egészséges lelkiismeret kell. Nyilván tudják, a lelkesedés nem terem egykönnyen, és nem szökken szárba magamagától. Ugyebár, mindnyájan faluról jövünk. Egészséges erkölcs, értelemgazdag akarat, szenvedélyes

kitartás volt az ismertetőjelünk. Csakhogy éppen azokban az években, amikor az Új barázda csapata bejutott az első osztályba, ennek pontosan a fordítottja működött, falura igyekeztek az emberek, s ha ez nem sikerült, a városokat alakították a maguk falusi képére, hagyományos ízlésük szerint. Ha még olvasnak újságot - a magam részéről nem erőltetném ezt -, bizonyára azzal is tisztában vannak, hogy az a ma is csak nehezen gyógyítható sárgaláz fajta, amit közönségesen sárgairigységnek nevez a tudomány, akkor ütötte fel a fejét kies vidékünkön, pontosan abban az évben, amikor megkezdték a Szélesmezőre tartó autószeráda építését. A haladásnak örökké voltak és lesznek kerékkötői, de jobb, ha tőlem tudják, megállítani azt nem lehet. Az autószeráda is jóval határidő előtt elkészült. A sárgalázat persze, mindenféle magas beavatkozás ellenére ma sem sikerült legyőznünk. Az építkezés nemes célja szárnyakat adott a kivitelezőknek. A kivitelezőkkel különben azóta sincs semmi baj. Olyan időket éltünk, hogy, aki tehetett, legalább egyszer elzarándokolt Szélesmezőre. Valóságos búcsújárás volt ott, és ez magyarázza, hogy a történetek ellenére, amelyeket nevezhetünk előzményeknek is, búcsú szavunk fennmaradt, és sok más közkedvelt kifejezésünkkel együtt nem kopott ki a mindennapi használatból. Magam is jártam abban a minden oldalú faluban. Biztosítom Önöket arról, hogy az átadás napján az autószeráda minősége kifogástalan volt, a falu, ahol véget ért az út, dicséretesen nagyot ugrott a fejlődés tengermély csúcsai felé. Már akkor sejteni lehetett, hogy mennyire sokoldalú lesz ott minden, hiszen a lakosság felhagyott a dolgok egysíkú szemlélésével. Különben ezt én már akkor megjósoltam, amikor a lapok beszámoltak arról, hogy az énekkarok országos vetélkedőjén a falu egész lakossága egyöntetűen színpadra állott, és addig dalolt ön- és zsűrifeledten, hogy kivívhatták számára az egyik első helyet. Csakis nyilvánvalóan rosszindulatú és kicsinyeskedő polgárok agyába fészkelődött a kérdés: mitől ennyi és ennyi oldalú ez a falu? Pedig a lapok megírták, hogy sikereink záloga, és zálogaink titka állandó felvirágoztatásunkban rejlik. Ezt még magam sem láttam ennyire tisztán. Akkor ez nem sikerült. Most, egészen más a helyzet. Mert most látom az egészet... Akkor elvesztem a részletekben. Felfigyeltem például arra, hogy Szélesmezőn a kerítéseket kíméletesen zsiradékmentes szárazkolbászból fonták, míg a szomszéd helységekben és országokban megelégedtek a kevésbé tartós lengyelkolbással. De a hanyagok házatáján, mivel örökösen féltek attól, hogy kifutnak a költségvetésből, nem átallozták elegyesen csabaival hígítani kerítéseiket. Apróság, de azért megemlítem, hogy Szélesmezőn már a kezdetekkor a trágyahordást föntről, egyetlen ember intézte helikopterről. Alacsonyra kényszerített kölnivízfelhők alatt szórta a saját gyártmányú guanót a legédesebb szülőföldre. Nyilván teljes egészében öntözéses földeket műveltek a rokonságban is sokoldalú lakosok, a gépesítés magas fokára mi sem jellemzőbb, mint az, hogy minden kukoricaközre legalább egy korszerű gépféleség jutott.

Tisztafej lelkesen megpróbálta érzékeltetni hallgatóságával miként történt vele az, hogy elveszett a részletekben, és ez csaknem ismét sikerült neki, amikor Kicsoda II példájával állt elő.

- Uraim, nem fogják elhinni, hiszen eleinte magam is kételkedtem a dologban, de aztán az idők nyomásának és a józan észnek engedve száz százalékban elfogadtam Kicsoda II-nek az akkori szép időkre nagyon is jellemző történetét. Gondoljanak, amit akarnak, szemenszedett igazság, hogy Kicsoda II. nem a szélesmezei pálya megdőbbentően kifogástalan gypszönyege és néhány koszos ezres miatt mondott búcsút az öt nagynénis szeretettel felfedező és felnevelő elsőosztályú fővárosi csapatnak. Nem. Nem bizony. Nem ilyen apróságokért szegődött az akkor még csak C ligában a becsülettel küzdő Goldkornhoz. A szintiszta igazság most is olyan egyszerű, mint az a pofon, amit javítószándékkal, szívességből adunk megrögzött ellenségeinknek. Kicsoda II-nek az öntözéses kukorica volt a hobbiya! Kérem, ez a szupersztár egyszerűen belebolondult a virágzó mezőgazdaságba. Ma sem tudják miért, de megmásíthatatlan tény, hogy osztályharcos származása és aprólékos neveltetése ellenére szeretett hajnalban kelni. Apja

a kocsmatöltelék szakmában jeleskedett, nyugdíjazása után is, anyja bejárónő volt saját városszéli kunyhójukba, de mivel vállalt kötelességeitől naponta többször is leszólították, szakmáját rendszerességgel nem gyakorolhatta, fia így örömteli gyerekkorra és nagy önállóságra tett szert, annyira, hogy a labdarúgópályákon is állta a sarat. Felnőttkorára az lett a hóbortja, hogy reggelenként maga kapcsolja be a madarakat. Legszívesebben karmesterként irányította volna a kora reggeli szabadtéri koncerteket, de a füttyszót, a nehézipar elsőségét megvédve, betiltotta a hivatal. Szélesmezőre egészen magas megfontolásból szerződttették, és nem bánták meg. Kicsoda II pitymallatkor zöld-sárga mezben, sűrű vágtaiban ki-kirohant a mezőre, ahol szélességből sem volt hiány, és ennek következtében rövid idő leforgása alatt olyan gyakorlati térismeret birtokába jutott, hogy a négyszöges vetéssel művelt labdarúgópályák bármelyik fűszálára kapásból, jókívánságaiba burkoltan küldte a pöttyöst.

Tisztafej tudatosan egészségeset húzott a sárga lét tartalmazó régi tintásüvegből. A hallgatóság továbbra is a lét és jelenléte értelmét kutatta kíváncsiskodástól megnyúlt ábrázattal.

- A szélesmezeiek erőnlétéről csodákat meséltek - kapott elbeszélésének fonalvégéhez a felültápláltságával sohasem hencegő Tisztafej. - Igaz, a Goldkorn emberei cseppet sem kímélték magukat. A Nagy Kampány idején a zöld-sárga trikó hetekig nem került le róluk, villanyfényes meccseikre egyenesen a harmadkapálásból jöttek derűsen, a termelőmunkától nemes öntudattal, az átöltözésre szánt időt is megspórolták ilyenformán. Kicsoda II a bajnokság őszre eső részében zsáknyi gólt rúgott, miután előtte óránként és soronként három zsák kukoricát tört. Mondanom sem kell, hogy az utóbbi teljesítményére volt igazán büszke. Akkoriban is csak a beavatottak tudták, miért kényszerült a Labdarúgó Szövetség gyakori szabályzatmódosításra. A szélesmezeiek kérésére hozta azt a pályán alig észrevehető döntését, miszerint a befejezést jelző hármassó szót nem a játék elején, hanem a kezdetén fújta a bíró.

Tisztafej kigombolta viseltes kardigánját, és igazított egy leheletnyit a nyakkendőjén. Minden akkurátus mozdulatával a kora nyári lenyugvó napsugár munkáját igenelte. A tintásüvegen át egyetlen kiszélesített pillantással meggyőződhetett arról, hogy hallgatói között nincs valamiféle akadékoskodó, netán magát szakértőnek képzelő alak, aztán, mert jámbornak látta hallgatóit, megnyugodva folytatta észbontó történetének előadását.

- A szélesmezeiek kérése egész pontosan úgy szólt, hogy a hármassó első harmadát a játékvezetőnek az addig szokásosnál hangosabban kell fújnia. A szélesmezeiek csapata erre a jelre hagyta abba a munkát a földiken, és indult elképzelhetetlen sebességgel a focipálya felé. A második sószóra már végeztek a bemelegítéssel, a harmadik sószó utáni másodpercben pedig már ott táncolt a labda az ellenfél kapujában!

- Ejjjhaaaa! - sóhajtotta fegyelmezett három szólamban a megrökönyödött hallgatóság.

- Ez mind semmi! - emelte fel reszelős hangját eszelősen Tisztafej, és folytatta a csodák előszámlálását.

- Helyi szokás szerint a szélesmezei pályán a játék első másodpercétől gyászos képű ellenfélnek nem kellett kikotornia a labdát saját kapujából. Ugyanis minden újakezdekor vadonatúj labdát helyeztek a pályaközépre a vendégszerető rendezők. A vesztes csapat is jól járt. Ahány gólt kapott, annyi labdát vihetett haza. Igen, így volt! Zsákkal, teherautóval jött az ellenfél a szélesmezeiek otthonában kiírt mérkőzésekre. Kicsoda II-ék egyáltalán nem sajnálták a labdákat. Tehették. Saját focigyáruk volt. És saját labdamárkájuk.

Tisztafej a pad előtti homokos talajra rajzolta a szélesmezei labdagyár emblémáját, a jóleső szünetet beiktatva a történet emésztésére serkentette a hallgatásban derék közönséget.

- A gólok labdaformában való hazacipelésének ötlete a csapat pszichológusától származik. Javaslatát a következőkkel támasztotta alá:

1. Az ellenfeleknek, miközben kikotorják, zsákolják és teherautóra rakják, később otthonukban kirakják, raktározzák és leltározzák a Goldkorntól ajándékba kapott labdákat, érezniük kell a gólok valóságos súlyát. Ennek nyilvánvaló következményeként a visszavágó mérkőzésre lélektanilag is mérhető hátránnyal indulnak.

2. Az ellenfél a neki ajándékozott labdák számának függvényében otthonában tömegsporttá fejlesztheti a labdarúgást, saját nevelésű utánpótláskeretet hozhat létre, és így előbb-utóbb, de lassacskán bizonyára abbahagyja a szélesmezei játékosok elcsábítására tett erkölcstelen kísérleteit.

- Nem jön, hogy elhiggyem... - motyogta valaki a tömegből, de Tisztafejt ilyesmivel nem lehetett zavarba hozni.

- A pszichológus maga is mutatósan rúgta a bőrt. A fővárosi diákcsoportot és az egyetemet hagyta ott, hogy rövidített időben pirosított diplomát szerezve, a szélesmezeiek csapatában a minden idők legjobb kapusa címet birtokolja. Formájára mi sem jellemzőbb, mint az a sokakban kételkedést kiváltó, de még ma sem teljesen cáfolt hír, miszerint csapata az első, hazai pályán játszott A ligás meccsén 221:0 arányban legyőzte az addig verhetetlen fővárosi katonacsapatot. A diadalt valamennyiben megnehezítette az ellenfél buzdítására kivezényelt egyenruhás közönség. A helyi szurkolók *Ne löjetek! A hadsereg velünk van!* szünni nem akaró ütemes kiáltását minduntalan elnyomta az ellenfelet buzdítók erőteljes *Hurrrrááája!* A katonacsapat szüntelenül tüzelt és lőtt, de nem a szélesmezeiek kapujára. A krónikáírók feljegyezhettek az eltalált hősök és az ellenfél csapatából kiemelkedő játékosok nevét, fényképezték is őket, de az eredménytábla változatlanul nullát mutatott a katonák javára, így aztán a hivatalos krónikába be sem kerülhettek. Egyébként a szélesmezeiek kapusa, miközben megszokásból pergelt sós tökmagot árult kedves polgártársainak a mérkőzés ideje alatt, államvizsga dolgozatából szépen kerekített fejezetet írt a gólvonal mögé helyezett diófafurnéros íróasztalán. Ugyanezen a később egyre patinásabb asztalon, olykor a kapufának vetett háttal, alkotta a fiatal pszichológus nemzetközileg elismert, rendkívül értékes dolgozatait és világhírű szakönyveit is. Az elismerés csőstől ömlött az erőteljesen és mindenoldalúan öntözött kukorica termelőinek házatájára. A kapus a doktori fokozatot is elnyerte, és könnyűszerrel szerzett zsáknyi tiszteletbeli doktori címet mindenféle külföldi intézmények figyelmességének betudhatóan. Az ország akadémiaja nemcsak tagjai közé emelte, hanem fiókot csináltatott számára, amit Szélesmezőre helyeztek ki, hogy az akadémia elnökével karöltve Kicsoda II oxigénátalakító képességét a termelőmunka helyszínén tanulmányozhassák. A KO Kettő néven beinduló kísérletsorozattól később, a polimerizációt érintő korszakalkotó felfedezések titokban

tartása végett megvonták a nyilvánosságot, de abból, hogy a kapus a tavaszi fordulóban nagyobb íróasztalt kapott, és egy nálunk addig ismeretlen olasz tudományos társaság, Nobel-díjjal vetekedő értékű első alkalommal kiosztott első díját is magáénak mondhatta, bárki következtethet kolosszális tudományos sikereire. A taccsbírók például rendkívüli megtiszteltetésnek vették, amikor a mérkőzés első negyedórás hajrája után íróasztalához invitálta őket, és kinek-kinek ízlése szerint egy csésze törökbúzakávéval vagy illatos kukoricateával kedveskedett. Akkor senki sem sejtette, hogy a kapus egy közönséges nő volt.

Tisztafej magasra húzott, gondozott szemöldökkel csodálkozott egy keveset, aztán minden átmenet nélkül úgy nézett ki, mint aki nem hisz a saját szemének.

- Kérem szépen, akkor éppen olyan idők jártak, hogy az „új футбол” hírért a világsajtó naponta öregbítette. Nem sok időbe tellett, szóltak egyszer-hétszer felülről is, és a szakemberek mindjárt átlátták, hogy a szélesmezei nagyszerű változások lényege a mindenütt mindent eldöntő termelőmunkával életbevágó-szorosan kapcsolatos: kitűnő anyagellátás, magas szintű tudományos szervezés, a termelékenység örökös növelése, az egy labdára számított erő kifejtés végeláthatatlan csökkentése, valamint a kor szellemének megfelelő anyagi érdektelenség voltak a főbb jellemzők. Csapatostól özönlöttek a labdarúgók és a különféle magasugrók, és felvételükért könyörögtek Szélesmezőn. Az Aranymálésok mindig mosolygós intézője először a magasugrókat küldte el, azzal, hogy Szélesmezőn nincs helye az ugrálásnak. A többieknek megveregette a vállát: - Szívesen látott vendégeink vagytok. Két hét tapasztalatcserét tudunk biztosítani nektek kampány idején! Azt ajánlom, ne kíváncsiskodjatok, hanem próbáljátok elsajátítani munkamódszereinket. Felvétel nincs. Mondjátok meg bátran mindenkinek, hogy Miki bácsi üzeni, a szélesmezeiek csapata csaknem teljesen komplett. Nemrég utasítottuk vissza a Real Madrid tizenegyet, a Bayer München huszonegyet, a King Lynn Leicester és a moszkvai Dinamó valamennyi játékosát. Iván Ivanovics Ivánért fentről szóltak rám a szakemberek. Sajnos, a kínaiak kétszázhetvenkettedik üzenetére sem tudtunk teljesen pozitív választ küldeni. De még a Napoca-Kolozsvár-Klausenburg-Cluj-i két kitűnő labdaszedőjének sem mondhattunk igent. A jó szoros kapcsolattartás érdekében viszont megígértük, hogy mindig küldünk nekik megyei előjárókat, rendfőnököket, gyárigazgatókat, számolatlanul belügyeseket és tisztviselőket. Nálunk mindössze egy kiválóan képzett, kozmobiológiai összeköttetésekkel rendelkező csillagász felvétele jöhet számításba, mivelhogy intenzív kutatásokba kezdtünk más naprendszerek labdarúgó válogatottjainak megismerése céljából, hogy a világ előtt bebizonyítsuk azon magától értetődő feltevésünket, miszerint a labdarúgást tévesen gyakoroljuk kétkapus játékként. Igenis, lehet és szabad kétkapura játszani, amíg van kívül! Mi némileg érettek vagyunk, mondhatjuk, hogy van mivel, van hol, de nincs kívül! - Hiki Miki valóban ilyen nyílt szájú volt intéző korában. Na, de másoknak is megbocsátottak nagyobb bűnt már. Erre is mondhatnék rengeteg példát, de akkor is marad a lényeg: az aranykukoricások házatáján szédületesen mentek a dolgok.

- *Kikászolódtam a nővérkék epekedő szorításából, hiszen magam is érzőn érzéki ember vagyok. Tavaszi zsi bongás járta át bolond szívemet. Sétáltam egyet. A kihalt kórtermeken és végeláthatatlan folyosókon át a kórházépület mögötti térre jutottam, amit csupáncsak azért nevezünk parknak, mert egykor ott illatozó virágok, szagos füvek, talán égígérő fák és időnként teszhezálló padok nőttek a tehetős betegek megnyugtatóására. Diszkréten megálltam Hákető mögött, és többek között arra gondoltam, hogy amióta a régen szabad természet jótékony varázserejét kiiktatták a körmönfont gyógyászatból, hogy mást ne mondjak, virág-illat, fűzöld, lombsuhogás és fapados pihenőhely nélkül egyensúlyát veszti az ember, vágyait a*

vélt valósággal összekeveri, s a világ, amit kedves emlékekből, futó kapcsolatokból és félve tervezett mindenoldalú jövőkből maga köré épít, nem egyéb igazándian kápráztató csillogású hamis gyöngynél, amelyről gyakran napszaktól függetlenül kiderül, hogy nem már szappan-buborék-szépségű, illatosan is megfoghatatlan nagy darab valaminél. Szomorkás gondolataim ellenpontjaként egészen közélről láttam, hogy Hákető kezében részegen táncolt a csaknem kiürült sárga tintásüveg.

- A tömörség kedvéért éppen csak megemlítem - mondta Tisztafej harsányan -, abban az esztendőben a szélesmezei termelőszövetkezet földjein a kukorica átlagos magassága elérte a tizenegy métert. A Termés Napján otthonában játszott a vereségmentesen is zöld-sárga csapat. Nem mondok újat - ellenfelüket leradírozták az üdezöldre polimerizált pályáról. A munkába felejtkezett hazai játékosok porhanyóssá dolgoztak minden négyzetcentiméter pályafelületet. Saját edzőjük sem értette egészen a dolgot, csupán gyanította, hogy a derék fiúk összetévesztették napi munkájukat a mérkőzésre kapott feladatokkal. Serény nyomtalanításuk közben eltűntek a finom krétaporral jelölt pályavonalak is. Az ellenfél kapuja előtt mindegyre egy szélesmezei kukoricaszárral kellett kijelölni a tizenegyes pontot. Ennek az lett a vége, hogy néhány fordulónyi gondolkodás után a Labdarúgó Szövetség kénytelen volt a szélesmezei kukoricaszár használatát a büntetőrúgások pontjának megállapításánál szabályzatmódosítással állandósítani.

- Hiszi a piszi - jegyeztem meg csöndesen Hákető háta mögött. Tétlenül nem nézhettem a bezsongott hallgatóságot. Hákető az orruknál fogva vezette őket. Az idegileg teljesen kimerültek mindenben testvériesen összetartó csoportjából valaki ekkor hirtelen megfeledkezett magáról, és durván rám szólt:

- Fogja be a száját, Tata! Várja meg a történet végét, aztán pofázzon! - Reám mutatott, egykor hőn imádott elbeszélőjére, és hozzám vágott még egy sor mocskolódást. Bölcsen hallgattam. Csodálkozást sem mutattam, s ez megnyugtatta az idegesek azóta is gyarapodó, életunt tömegeit. - Az ég szerelmére, hagyjátok már! Örüljünk, hogy Háegy is velünk van! - ordította kórházon és magánkívül Hákető bőrhajú kezelőorvosa, és képzelt hajtincsét egyre gyorsabb ütemben tépdeste a füle mögött.

- Mindazonáltal... - emelte föl hangját az önérzetében sértett Tisztafej -, felelősségem teljes tudatában kijelenthetem, hogy a Goldkorn minden idők legjobb labdarúgócsapata volt. Játékosai fantasztikus technikáját, összjátékukat, de még erkölcsüket is tanítani fogják az iskolákban...

Tisztafej vörösebb volt, mint a legünnepibb lobogó.

- Ne legyen naiv... Na, de igazán ne legyen naiv... - kotyogott ekkor váratlanul közbe a parkon átsétáló, magát régi sérelmeiért folytonosan nyugtató nyugalmazott akadémikus. - Hiszen, most is áll valaki a hátuk mögött...

- A tudás hatalom! - dörögte Tisztafej.

A töpörített akadémikus ekkor már a kórházépület sarkánál járt. Mielőtt befordult volna, szelíden visszaszólt: „A hatalom... kedves barátom, az hatalom! Most, és mindörökkön...

- Láttam, amit láttam... - erőlködött Tisztafej, de a hallgatóságnak, akár a szelíd kismacskának, kinyílt már a szeme.

- Igenis, ott valóban a munka volt az első. Aztán következett a... Lényegtelen, hogy mi következett. A kultúra, a sport, meg minden. A lényeg az volt, hogy mindenben élenjárók voltak. És igenis hittek valamiben... Mert a... a lifitktaubertsóder betegetehkraft... glodenbergersz issz... issz isszkrtblgporóóó...

Tisztafej kezelőorvosa meggondolatlanul elfehéredett.

A hallgatóság sietve elhagyta a felelőtlenül egykor parknak nevezett teret, ahol egykor reménykedő virágok, sarjadni kész füvek, leombozódást kerülő fák és csak olykor-olykor kényelmetlen fapadok nőttek. Az évtizedek óta tökéletesített pusztaságba Tisztafej kíméletlenül elnyújtózózkodó üvöltése száguldott-kóválygott, mind nyugtalan szellem, az osztályharcban elhanyagolt saját várkastélya romjai között. Háegy rögtön hordágyért rohant, de Tisztafej kezelőorvosa két markos ápolót, tartós kényszerzubbonyt, magának pedig valami erős nyugtatót kért.

- A történetek után Háckettő örökre eltűnt betegtársai köréből, magam sem láttam többet. Persze, évek múltán is legendák keringtek róla. Hihetetlen történeteit magam is szívesen idézem örökké népes hallgatóságom előtt, olykor percnyi csönddel adózunk emlékének.

Háegy „a halottról jót vagy semmit” bölcsességét erőltette magára. Elhallgatta, hogy Tisztafej titokzatos eltűnése utáni napokban más, lényegtelen apróságokkal együtt az is kiderült: a sárga tintásüvegben nem ásványvíz volt. A felbérelt tanúk, akik beleszagoltak, a nemzeti lobogóra esküdve állították, hogy közönséges kukoricapálinka-illat szállt az üvegből. Mondták, hogy Tisztafej ezzel tette be magának végleg az ajtót. Az ajtó mögött nem tudjuk mi van. De hinni kell a szakértőknek. Miért éppen ők ne mondanának igazat...

- Háckettő esete engem is erősen felkavart. Belefáradtam az eredménytelen kórházi kezelésbe, az ásványvíztől is eltiltottak, úgy éreztem, hogy nemcsak a gyomorsav, de a koromszomorúság is túlteng bennem. Kiirattam magam a kórházból. Visszamondtam szépecske nyugdíjamat, és hogy elhallgattatásom másként is megszakíthassam, visszatértem utolsó munkahelyemre, a kerületi állami óvodába. Ugyanis sokféle képesítemem szerint óvó bácsi vagyok. Mint rendszerető társaslény, régi szokások őre, és akár a környékbeli társaslányok, magam is rendszeresen előszeretettel mutakozom közvéleményformáló helyeken. Akkoriban törzsvendégként a lakásomhoz közel eső tejcsárdába jártam. Fél liter savanyútej mellett üldögéltem és vártam. Ültem és gondolkoztam. Néha csak ültem.

Háegy már nem volt fiatal, és ha akarta, ha nem, benne járt a korban, de sehogysem értette a kor szavát. A kocsmában locsogott, sajnáltatta magát, amikor a kelleténél több volt benne a gyomorsav, időszerűtlen jelszavakat hangoztatott. Ilyeneket mondott:

Egy kis vodka sosem árt,
éljen a zöld-sárga párt!

Háegy ne tudta volna, hogy a falaknak is füle van? Tudta. De a gyomra és különféle más ráragadt kór miatt mindegyre megfedkezett magáról. A dolog természetesen nem maradt következmények nélkül.

- Ültem. Mások is mondták, hogy fáradásom nem volt hiábavaló. Aztán, az egyik forró nyári délután, amikor ezrével menekültek az emberek a városból, a labdarúgópályákon ájultan hevert labda alatt a gyep, a tejcsárdában mellém telepedett egy keszeg, de korához képest eléggé ruganyos, kékre aszott alak. Édes, pasztőrözött tejet szopogattam. Az időjárás tarthatatlanságáról váltottunk, ha jól emlékszem, közérdeklődésre igencsak érdemes gondolatot. - Kicsoda II vagyok - mutatkozott be aztán jólneveltségét fitogtatóan beszélgetőtársam. Leestem a székről. Felsegített. A tejcsárda rogyant hokedlijét és a nagykutyákat szidta, de kérdésével a lényegre tapintott:

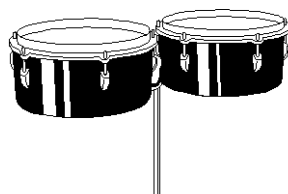
- Lehetséges, hogy hallott már rólam? - Akkor néztem meg magamnak jobban. Szerény volt, és nem annyira kék, inkább lila, mint az ibolya. - Nem jön, hogy elhiggyem! - feleltem őszinte csodálkozással. - Maga volt a zöld-sárgák centercsatára? - Jaaaha! - szögezte le kurtán Kicsoda II, és az előttem álló üres tejesüvegre tekintett. A zsírosabból kértem még. Hálából megeredt a szava. - Jó, ha tőlem tudja, alig egy szezont játszottunk az A ligában... Az igaz, hogy a B-ben minden meccsünket megnyertük, és a selejtezőben sem volt ellenfelünk. Nem mondom meg miért, úgy is tudja. A betakarítással nem volt gondunk. De aztán, amikor már jól benne jártunk a bajnokságban, és rendre ölünkbe hullottak a győzelmeink, hirtelen megfordultak az addig felénk tartó jótékony szelek. Valaki úgy döntött, hogy nincs már szükség reánk. Villámellenőrzést tartottak Szélesmezőn. Kiderült - a gyerekek előtt addig sem volt titok -, kukoricánk tényleg aranyból volt. Nem termeltük, hanem begyűjtöttük. Felelőtlen külkereskedők nagy mennyiségben, pazarló módon exportáltak belőle. Az ügyet nem volt szabad elsimítani. A vezetőséget, mert ellenállást tanúsított, egyik napról a másikra leváltották. Nem mondom ki, úgy is tudja. Kukoricánkat lefoglalták. Vetőmagunk sem maradt. Csapatunk kimaradt a sportéletből. Gépeinket megette a rozsda, helikoptereinket elvitte a járvány. A sárgaláz is tombolt. Mit tehettünk?! Sohasem értettem a mezőgazdasághoz, de néhányan megrögzött sárga-zöldek, összedobtunk egy kis pénzt, megvásároltuk a megyei főnököt, kiutalásra kaptunk vetőmagot: minden földünket bevetettük lóherével. Csakhogy abban az esztendőben bogos lett a termés. Abból osztottak nekünk valamennyit. Nem menekültem. A környéket tintásüvegben forgalmazott olcsó sárga lével bőven ellátták. Kissé üdítő volt. Éjjeli őrséget vállaltam a lóhereraktárban. Nemrég önhibámon kívül, de érdemeim elismerése mellett, nyugdíjaztak. Járom az országot, fiatalkori magamat keresem.

- És az autósztroda? Mi lett vele? - kérdeztem kíváncsian. - Jó, hogy említi. Kevesen tudnak róla. Pedig megvan. Csakhogy benőtte a gyom... Felelőtlen kozmológusok terjesztik, hogy egykor földön túli lények ezen az úton kedvükre randalíroztak mielőtt a világűrbe távoztak volna. - Cöcöcö! - nyögtem elkeseredésemben. - Hallom, hogy mostanában az autósztroda környékén valamiféle csodagombával kísérleteznek... - súgta bizalmasan Kicsoda II. Állítólag több méter magasra nő, ha kellőképpen öntözik. Milliárdokat folyósítanak a kísérletekre. Elfolyósítottak arra felé ennél többszörösen többet is. Miért pont most ne sikerülne? Nem vagyok már gyerek, hiszek ebben. És biztosítom, hogy nemsokára a szélesmezeieknek újból olyan csapatuk lesz, amilyent nem látott a világ... - Hiszi a piszi... - jegyeztem meg csöndesen, mert nem szokásom az ingyen lelkesedőket csak úgy leinteni. Aztán gyógyíthatatlan betegként újra eljárta a szám. - Ha kíváncsi a véleményemre, elmondhatom, hogy szerintem ismét áll valaki a kísérlet mögött! - Kicsoda II csontrahízott arca hirtelen felderült. Olyan volt mint a szerelmesek várta felhők mögül előbukkanó telehold. - Tisztáfej tetszik lenni? - kérdezte ördögös cselt mímelve az egykori centercsatár. - Ostoba! Háegy vagyok! - válaszoltam a tőlem megszokott méltósággal, de láttam az arcán, hogy nevem neki semmit sem mond. - Orcátlanok. Hálátlan népség! Hol a tisztelet mostanában?! Ez a mai fiatalság! - Asztalunkon megrepedtek a tejes üvegek. Felindultságomban elindultam. Faképnél hagytam Kicsodát...

*Később az eset tanulságait levonva, néhány következtetésemet beleszőttem az élet értelméről szóló előadásaimba. Hallgatóim sírtak. Akkor is, amikor az óvoda nagy, valamikor a derült égre néző ablakában álltam. A fölénk hajlított toronyház tűz falának repedéseit szemlélve egyszerűen, líraian fogalmaztam. - Gyermek, menjetek a picsába! Hátrálnotok kell egy kicsit az időben, de ott legalább melegedhettek! - Megkülönböztetett figyelemmel hallgattak, az új generáció megért, elfogad és követ engem. A feszült csöndben hallgatóságom egyenletes lélegzetvétele, nyugodt szuszogása felüdített. Valakik szárnyakat adtak... Repültem... Azóta is a legkülönbözőbb összetételű hallgatóság előtt igazán szívesen csakis a Nagy Máléről beszélek. Azokról az évtizedekről, amikor mit meg nem tettek az emberek egy darab máléért. Nem kétkedem abban, hogy Tisztafejt - mint túlérlett gabona magját, mint az inflációban beszűkült fészek a fiókát - az idő végleg kiejti emlékezetéből. Én pedig szerényen, de becsületesen tovább élek és hatok. A történetek, és azok meg emezek ellenére. Az aranykukoricázok holnap is közöttünk pancsikálnak. Hogy is mondta postafordultával időnként akadémiai levelezőtag barátom? „A hatalom mindig **szép, az életet** tinéktek magyarázzam?! (Kiemelés tőlem. H-1.)*

Egyesek értik ezt. És mindenkor övük a hatalom.

A kettősök és a többiek sajnos semmit sem értenek. Még azt sem, hogy egyeseknek örökké igazuk van.

Kutyaélet

Tényregényvázlat

Első kazetta

Ennek az elbeszélt regénynek találó címe Kutyaélet lehetne, mert a hangszalagra rögzített történetek kavalkádja és az idősíkok önkéntelen, az emberi emlékezés szabályos szabálytalanságai által provokált csúsztatásai sokszor a kilátástalan bizonytalanságok felé viszik, nyújtják, húzzák a sokféleképpen kutyaéletű hős regényét vagy meséjét, amely természetesen egy kutyakölyök jópofáskodásaival kezdődik, sok kutyafutásban elmesélt futással, vonítással, komédiával, vásárral, méreggel és könnyelműen elhullatott könnyekkel folytatódik, világjárással, ünneplésekkel tetőzik, de emberünk szerencsésen elkerüli a nagykutya társaságát, ahová különben sincs bejárása, mert ahogyan a kutyatiltó táblákkal teletűzdelt a világ (melyekhez végül is igazodunk, mert halandók vagyunk), ugyanakkor barátokkal és virágokkal zsúfolt a nagy rét, ahol életünket - többnyire a magunk és csak kivételes alkalmak esetén a mások öröme - letöltjük. Olvashattunk már éneklő kutyáról, fakutyáról és egyéb kutyálkodásokról. Ez a könyv egy kiváló atléta és érdemes edző életéről szól, amolyan kutyaúszással keresztmetszetezett életrajz, tanulságokkal és hasznos életbölcseességekkel, több kutyaéletnyi sanyarú idő után most végre szabadon, de nem éppen kutyafutásban elbeszélve. Szorongóknak és szurkolóknak, fiataloknak és időseknek, sportolóknak, mozgássérülteknek és sértődékenyeknek, önbizalomhiányos lányoknak és fiúknak, dús- és bőrhajúaknak, kitartóknak és lankadóknak egyaránt ajánljuk. Megismerhetik belőle a küzdés szépségét, a balsikerre hajló emberi természetet, a sporterkölcsöt, amely kifogyni látszik; és megtanulhatják, hogy futni hasznos és érdemes, de nem mások előtt, hanem csak úgy szabadon, játékosan, ahogyan a kiskutyák és más pajkosan ebtermészetűek szoktak a folyóparton, ott, ahol medrében mellettünk és velünk csörgedez-csobog sebesen, beláthatatlanul tova, a gyönyörű élet.

Második kazetta

mindenféle szövevényes előzményekről, amelyekről utólagosan kiderül, hogy nemcsak a zsidókat, de hősünket is rendszeresen verik, miközben magyarul és románul egyaránt szépen tanul. Nagyenyeden és a kincses városban is, ahol megbámulhatja Mátyás király szobrát, és az igények szerint változtatható történelmet. A híres Kollégiumban jelesen tanul, a verést elszenvedi, annyit eszik amennyit tud, mindazonáltal szereti a Bocskai sapkát, a tenispályát és a Nyári Színkört, ahol cukorkát árul és operettkultúráját bővíti. Szó esik még a fejetlen német katonáról az éretlen barackfa alatt, hullaszállításról, éhségről és „isteni színjátékokról”, melyeket halálordítás kísér. Leventekötelesként stájer lovakkal barátkozik, és közös ágyba kerül Gaál Gáborral, sikeres üzleteket bonyolít le az amerikaiakkal München mellett, és fellelgyári huszárcsizmában nevelőapjával indul hazafelé, de előtte ér haza Kolozsvárra, amely már nem magyar terület, hanem szülővárosa, ahol kutyaéleteit a világégés hamujában tovább kell folytatnia.

Harmadik kazetta

Gimnáziumi emlékekkel és pofonok történetével, amelyeket a régi időkben is mindig a gyengébbek kaptak, amikor az örömszerzés sem volt éppen ilyen egyszerű, bár az a csinos régi Betty, aki hősünket ott várta a Forduló utcai nyilvánosház kapujában, mindent elkövetett, hogy nemi szolgálatait osztályon felülinek mondják a kliensek. Ugyanakkor hősünk fejéből a nagy dolgokat ebben a fejezetben sem verte ki a szaporán pergő idő; idejekorán megtanulja, hogy nem mindig irigylésre méltó az, aki a farkával üti a bankot, és azt is, hogy a honvágy olyan alattomos betegség, amelynek hatására, fájdalmában a fényes konyhát és vele együtt Amerikát is feladja a halandó, és amikor hazaérkezve hiába vágyik szülői szeretetre, számára a legjobb, egyedül követhető útnak csakis az önállósodás mutatkozik, mert pénzes szakmával a kezében akárki megbecsült emberré válhat. De ha a novemberi hajnali fagy baltaként képes kettébe hasítani a gépkocsimotort, és az inas második mestere annyira piás, cigis és kurvás, hogy szoptatós feleségét is veri, akkor véleményt és pályát változtatva, ismét az iskolába iratkozik, és a focit szereti, amelytől a sokféle durvaság és az örökös piálás taszítja a sportok királynőjének, az atlétikának ölébe, előbb vágtázónak, aztán edzőnek, mit sem tudva arról, hogy az italozást így sem kerülheti el az, akinek bánata és öröme van, és az sem, akinek hiányzik valami az életéből. Az is kiderül, hogy az elvonókúra akarat dolga, de olykor valamiért hatástalan is lehet, mert a sors útjai még mindig rögzösek és kiszámíthatatlanok.

Negyedik kazetta

Az Óvári Testnevelő Egyesület sokféle erőpróbát kiállott tagjai kompótot és bőrfocit rosszul lopnak. Hősünk is éhezik az infláció idején, de beleszeret Lenucába, akitől nem sajnálja a pénzt, megkedveli a mozit, a ponyvákat, a rendes tanárokat és megérti, hogy a munkásosztályt nem szép leköpní, és el kell túrni a büntetéseket, mert a legjobb röhögni és enni, ha van mit. A focisták örömeikben és bánatukban vedelik az italt, aki sportol, az ajándékot kap; a plaketteknek az öregek is örülnek. Olvashatjuk, hogy a munka nemesít, de szaladgálni kellemesebb, ha izzasztóbb is. Kiderül, hogy az edzők is emberek, és aki tudja, betartja a két legfontosabb szabályt: 1. Elefántpofát kell vágni! 2. Nem mindig jó az edzőnek, ha atlétanőre fekszik. De bebizonyosodik, hogy az sem helyes, ha az atléta - eredményessége reményében! - vetetlen ágy mellett, pongyola nélkül, érintetlenül hagyja sporttársnőjét, mert ami elmúlt, vissza nem jön, az izmok pedig természetük szerint szoktak szakadozni, még azokban a „nagyon szép” esztendőkből is, amelyek hihetetlen pontossággal mindnyájunk ifjúkorára esnek minden időkben.

Ötödik kazetta,

amelyről nem hallatszik a kurjantás, az öröm és a bánat egyveleg, mert a napok a maiakhoz hasonlóan görögnek, és a futás hasznos lehet, tanulni és tanítani kell, mert a rajtpisztoly eldördülése és a vágtázó indulása közötti időben is csodálatos dolgok mennek végbe az emberben, akinek figyelnie kell önmagára is, hogy lehetőleg hosszú gazella-lépésekkel tudjon végigszaladni a világi életben, ahol a kíváncsiskodó hátrafigyelésének éppen úgy ára van, mint a butaságnak, a lustaságnak, a szájtátiságnak és egyéb pörsenéseknek társaink felmutatott arcán. Mindazonáltal a „hosszúlépést” nem szabad összetéveszteni a nagyfröccsel, amelynek illetén való megnevezése valamiért kikopott életünkben az elmúlt csillagfényes évtizedek alatt, miközben a sportolókra nézve voltak irigylésre méltó intézkedések is, mert aki dicsőséget szerzett a pártnak, a vezetők bölcsességét példázta, de ha egyetlen tollvonással a legfőbb ösztönzőt, a pénzt megvonták a sportolótól, a megszokás egy darabig még továbbsegítette őt felfelé ívelő pályákon, ahol a heti elfoglaltság után vasárnapokon is udvarolgtatott volna hősünk

a hamis Matildnak, akin fogott az átok, hiszen végül kihulltak összes fogai, de a bosszúbólmenyasszony Juci sem járt jobban. Ezt csupán csak sejtheti az olvasó, mert nem minden derülhet ki egyetlen kurtára sikerült fejezetből, amelyet még a jóakarók sem hasonlíthatnak részletes és mindenben hajszálpontos edzőnaplóhoz, amit csakis becsületes időkben vezetett olyan tiszta lelkű, a munkát és a jövőt tisztelő ember, mint amilyen a római karakterű és hajviseletű hősünk volt azokban a nemcsak számára felejthetetlen, hihetetlenül is hiszékenységeinek megfelelő, távlatokat is ígérő zakatoló években.

Hatodik kazetta

arról, hogy az anyós nem szereti a kutyázást, baj van a románok magyar kiejtésével, a Herr Kutya viszont jól hangzik, és egy régi tanítvány betegesen hiányos emlékezetében is jóérzés megmaradni, ha azt is kibírja az edző, hogy egy másik tanítványa megelőzze őt a hajrában. Le van írva továbbá az összefüggés a drezdai lépcsőfutás és kolozsvári Pokol lépcsője és más Fellegvár, valamint a dobogó legfelső lépcsőfokára vivő, nem is olyan rövid, hanem inkább kíméletlenül fárasztó út, továbbá az ezzel kapcsolatos angolszász felfogás, amelyhez azt is tudni kell, hogy Hannibálnak hány kan elefántja volt, amikor átkelt az Alpokon, mert különben a cigány sem kap ingyen a „puccsiniból”, és sorozatban jönnek majd a „verdik”, röpködnek a nagy „fausztok”. Kérdezni, persze, szabad, mert úgy tanul az atléta is. Ha a saját kárából sem tanul, akkor vége lesz a dalnak, hiába minden, még a dopping sem segít, és a sportoló ferde pályákra és onnan a szürke hétköznapiakba jut, százszor megbánva azt, hogy nem hallgatott a nagy Liszt Ferencre, sem a zeneszerzőt tisztelő kicsi Kutyára. Különben ebben a fejezetben eltűnik Lord és eltűnik a nő és más egyebek, de fut az ifjúság, hullnak a rekordok, csak a jó szex marad meg fogas kérdésként, hogy fejtörést adjon a nyájas olvasónak, mert feltehetően neki is éppen csak ez az apróság hiányzik.

Hetedik kazetta

arról, hogy nekünk már nehéz helyesen magyarul beszélni, de a papfiúknak sem volt könnyű egyetemre bejutni, külföldre pedig csak a kiváltságosak mehettek, amihez jó káderlap is kellett. Nyilvánvalóvá válik, hogy a sportolók pont olyan emberek, mint a többiek, akik közül egyik feleségül veszi a testvérét; a másik akkorákat lódit, hogy a hős szovjet katonához kell őt hasonlítani, aki égő cigarettával a hótakaró alatt rohant Berlinig; a harmadik csak is a dolgok könnyebbik végét fogja meg, de a csempészkedéshez túlzott önbizalma ellenére sem ért; a negyedik ifjú korában napi két decivel is jó eredményekre képes az atlétikában, s mert olyankor süket, amikor nem kell, két pofont kap mielőtt a győztesek pódiumára lép; az ötödik sem jár jobban, mert országos ifjúsági bajnokként sem mehet külföldre, ha magyar és apja pap-tanár, viszont kitartó és bátor emberről lévén szó, kiváló tanár lesz, de amikor nyílt utcán egy bolondnak nevezett késelő leszúrja, és más zaklatásokat is elszenved, végleg elhagyja az országot családjával együtt, ahol addig csak eltiltották, félreállították, üldözték, és a párttitkárhelyettes érettségi dolgozatát éjfél után, rendőri előállítás és felsőbb parancsnak engedelmeskedve kellett hibátlanul megírnia. És a sort ebben a fejezetben hősünk a saját példájával zárja, mert évekig őt sem engedték ki külföldre, mivel az is gyanús, ha az embernek nincs apja, a rokonsága pedig a gordiuszi csomóhoz hasonlít, amit karddal szoktak megoldani, de történetünkben jó erre a házasság is.

Nyolcadik kazetta,

amely egy belevaló atléta korán induló, de csak később beérő házasságának történetével kezdődik, mások elsikkadásával folytatódik, amiből a tükörnél világosabban kiderül, hogy a sportoló is ember, aki szerelmesen olyan lázban éghet, hogy nem árt neki a fagy, a jeges szél és az edző véletlen pillantása sem, különösen akkor, ha ez az utóbbi az atlétikába bolondult bele hűséges és örök szerelemmel, ehhez példaképet pedig a világ legjobbjai közül válogat, elfogadva a sorstól azt is, hogy jó néhány nagyembert vezérelt az útjába. Közben elcsattan egy hatalmas pofon, mert valaki, akiből kitűnő tornatanár válik a későbbiek folyamán, harmadszor is belépett az ugrógödörbe, és az öreg ács szégyenszemre megkergeti atlétáinkat egy szelíd tyúk halála miatt, a gyilkos más marhaságra is képes, és edzői minőségében győzelmi dobogóra lépve nem védett a részegség lelombozó hatásától. Megismerkedhetik az olvasó Iglói Mihállyal, aki tudta mit akar az atlétikában, amelynek követésre méltó megszállottja volt, és a világhíres Zatopek is elvonul lelki szemeink előtt, hol izzadva, hol nyögve, hol talicskázva, ahogyan ez már a világsztárokkal történni szokott Bukarestben, de még az olyan hipermodern stadionokban is, melyről hősünk élethossziglan képes áradozni, miközben azt is sejteti az olvasóval, hogy rögzös életútján már indulófélben van a világ legjobb, legfantasztikusabb, legszebb sportpályái felé, ahol ha nem kutyagolhat kedvére, legalább kutyagoltathatja tanítványai közül az arra igazán érdemeseket.

Kilencedik kazetta,

amely arról árulkodik, hogy a nemhivatásos sportoló is pénzért szalad, küzd és izzad, és főleg az különbözteti meg a hivatásostól, hogy kicsi pénzéből, amiről nyilvánvalóan senki sem beszél, annyit csípnek le a sportolók körül legyeskedő ingyenélők, amennyit csak tudnak, miközben hősünket és a többi három színben sikeres olimpiát járt hírességeket elcsalják az „ígéret földjére”, de sem gépkocsit, még csak motorkerékpárt sem kapnak, csupán egy-egy pletcsnit és kézfogást, amely után egyesek legalább két napig nem mostak kezét, mert azt hitték: híres ember kézfogása szerencsét hoz, hogy aztán évtizedek múlva bebizonyosodjék, nincs mire várniuk, a szerencsénk csupán annyi, hogy a hazai ügyintézés és erkölcs mellett még élünk. Vigasztalásul megtanulhatja az olvasó az Iglói-féle edzésprogramok lényegét, ami most azért is fontos, hogy, aki szaladni akar, az szakavatottan tegye, annál is inkább, mert már történetünk idején is nagyon messze kellett szaladnia annak, aki valami jobbat akart. Ellenben nyilvánvalóvá válik, hogy hősünk mindhiába fut és menekül a házasságba, csak e fejezet végén nőülhet, de szerencsére nem azt a nőt kell elvennie, aki félkész gyerekkel feltűnően ragaszkodik hozzá, miközben délutánjait egy fiatalemberrel ágyban tölti, hanem azt, akit egy huszáros káromkodás után operaelőadásokra, moziba és a párizsi jégrevüre is elvisz, amíg elegendő erőt nyer ahhoz, hogy összekötőnek meghívja az életre szóló családi körbe. Mielőtt ez a nő is határozott igent mond, kiderül, hogy hősünk halott, és megszabadul a katonaságtól is, de a jövődöbelije rokonainak tanácsára új apát és anyát keres, és csodával határos módon talál is, minekutána a hálátlan rokonok, ahogyan ez már történni szokott, az istennek sem akarnak már hazamenni a lakodalomból, hogy a fiatal pár a rövid időre kapott hálószobában a szokásost próbálja cselekedni. Ha nincs a nászút pótló nyaralás, ez a fejezet olyan hiányjelekkel zárul, melyeknek beláthatatlan következményeit a következő fejezet is bizonyára megsínylette volna.

Tizedik kazetta

Hősünk harmadik próbálkozásra fölkapaszkodhat a repülőre, amelyen a „másvilágba” jut. Ebből a rendkívül fényes világból először a „Magyarok Istenét” látja meg, mégpedig a Brüsszel melletti rendkívül nehéz terepfutó versenyen, ahol előbb tétovázik, hogy az epéjét, a máját hányja ki az év végén ott szokásos latyakra, végül a százon felüli nemzetközi mezőnyből harmadiknak befutva, szépreményű zöldet rondított a lebukó nap fényében égő csipkebokorba, utána pedig megissza a felkínált ovomaltint, megeszi a fácánsültet, felhörpöli a vörösbort, ajánlékot vásárol kétszáznál több barátjának, bámul, csodálkozik, de igazándiból akkor lelkesedik, amikor a csapatba beosztott szekus, a nagy nyilvánosság előtt, nemcsak akaratgyengeségét árulja el, hanem hányingerét sem tudja türtőztetni. Le van írva, hogy cucu, de nem lóbiztató szócskaként vagy románul olvasva énekesmadárként kell ezt érteni, hanem hősünk időleges munkanélkülisége okozójának nevéként. Két érdemes edző vicces vagy véres összekapásáról olvashatunk ezután, és nagyon szimpatikus süketnémákról, akiktől volna mit tanulnunk. Végül feltűnik a színen Icu és Pali. Előbb Pali szalad Icu után, aztán Icu kezd vágta, amelyről egyelőre csak sejtjük, hogy ő többek között a kapott pénzért sem hagyhatja abba a mexikói olimpia dobogójáig.

Tizenegyedik kazetta,

amely sok első kézből származó érdekességet tartalmaz a Silai-jelenségről. Bebizonyosodik, hogy madarat Hesss! kiáltással nem lehet fogni, de fifikával igen. Hősünk elkési az ünnepi ebédet, helyette fordulóponton költői és keresztkérdésekkel eteti a fiatal házасokat, akik nemcsak futni akarnak, ráadásul magára haragít két német származású anyóst, köztük a sajátját is. Haragszik ebben a fejezetben Kati, a sportvezetők, az edzőtársak kicsi, de cseppet sem nyájas csoportja és maga az edző is, mégpedig saját magára, mert nem figyel eléggé a nők állapotára, de azt nem állítjuk, hogy jó, ha minden haragnak kaparás a vége. Átmeneti sikerek és az anyagi gondok törpülése után következik a nagy leégés, és meg van nevezve, hogy ki fúrta meg az országos rekordot, de persze, hogy nem erre az alakra, hanem hősünkre mondják, még hozzá a teljesen nyílt, viszont tömött nézőtérrel felvirágoztatott stadionban, hogy nemcsak hülye, hanem idióta is, amiről nyilván rögtön eszébe kell jusson a saját neve, és azzal vigasztalja magát, hogy a kutyák általában bírják a rúgást, a verést és az ennél mostohább bánásmódot is, az viszont nem derül ki: ezek után miként képes „elefántpofát” vágni és régen divatos regénycímet meg aranyköpést felidézni, ha neki megint és újra és ismételten igaza kell hogy legyen. Sajnos az olvasó semmit sem tehet, egyik-másik regényhőssel ennél sokkal cifrább dolgok is elő-előfordultak már.

Tizenkettedik kazetta

Könyörgéssel és megalázkodással kezdődik. És végül Icu csak felmegy Budapestre, és ott sétál az egyik szombat este a Népstadion futópályáján, a fejét jól feltartva, majdnem bejutva a döntőbe, amiért dicséretet érdemel, közben az edzője kincses Kolozsváron csücsül, és derék terveket forgat a fejében, csakhogy Icu hazatérve felrúgja a „sajtárt”, és ezért kizárt dolog, hogy tévedésből, inkább hirtelen felindultságból ökörnek titulálják. Szerencsére a dolgok nem mérgesednek el, és így év végére nemcsak az égbolt, hanem az is kiderül, hogy Budán másodszor is lehet kutyavásár, ha nem Budának nevezzük Bukarestet, hanem Bukarestnek nevezzük Budát, és a vásárhoz illő alkut nem az edzővel, akit Kutyanak hívnak, kötik, hanem Ibi és Icu között, mégpedig az országos terepfutó bajnokságért. Icuval kapcsolatban a világ legjobb játékkártyagyárosának fogyatékosága is szóba kerül némi kételyeket ébresztve

tanítványban és edzőben, akik nagy, az olvasók számára talán nem mindenütt unalmas tervekkel, rendhagyó elszántsággal Mexikóra vetik vigyázó szemük. A siker érdekében szívet, bokát, különféle izmokat, szexet, otthoni kosztot és őszinte barátságot erősítenek ésszerűen jó szóval, homokzsákkal, uszodával, szaunával és gyúrással, amiért némely válogatott lányok akár természetben is hajlandók fizetni, de nincs kinek. A végén aztán úgy néz ki a helyzet, hogy az atlétika szépség és öröm forrása. „Hiszi a piszi!” - mondhatja erre a nyájas olvasó, de csak felszájjal, mert messziről látszik, hogy itt, ebben a fejezetben valamiféle félígazságról van csupán szó.

Tizenharmadik kazetta

Kutyát és Icut hiába fűrják, bejön a rekord, amely egy másodperccel jobb mint az addigi országos legjobb eredmény, de a lényeg az, hogy beérkezése után Icu fűtülni tud, amit a laikusok észre sem vesznek, pedig ebben a fűtülésben további rekorddöntési képesség is lakozik. Hősünk megdicsőül, és megnyílik előttünk a pénztáblák, valamint a Hollandiába vezető út, ahol kiderül Mihaela Mihainál sokkal szebb a nyolcszáz méteres rekordernő, pláne ha újra újabb országos rekordot ér el, amitől és a nem várt ajándéktól meghatódik a holland textilgyáros, a román lányokat tejbe-vajba fűrdeti, aztán pénz is kerül, hogy bevásárláskor megfélemedezzenek a bársonyon múló percekéről. Furcsa következképpen Kutyát számárnak kiáltják ki, ami beigazolódik és az egész román sportküldöttségre kiterjed, amikor fogságba kerülnek a kaukázusi télben, Sztalin elvtárs szerencsére soha meg nem ért kilencvenedik szülinapja idején, amikor a céklaleves és örmény bor után nyolccsillagos konyak dukál, és olyan üzenet, amelyet senki sem ad át a román nép hőnszeretett fiának. Moszkvában hősünk a „plusz pjáty”-ért felháborodást vált ki egy katonás gyevucskából, mások is hülyének nézik a mínusz huszonhat fokon csonttá fagyott göndör hajú edzöt. A dolgok fárasztó sora és a pénztelenség miatt is bonyolódó utazás meglepetései Antalyában oldódnak, de a három romániai magyar sportolóból álló színromán küldöttség minden igyekezete ellenére sem tudja kienni a törököket kifogyhatatlan narancs-, és mandarinligetükből. Kiderül, hogy fátoltánc helyett, amely „savanyú szőlő”, és különben is ötszáz lírás kiadással járna, jobb a homokzsákos izzadás az erdei fenyvesben, miután olyan mély az éjszakai álmuk, hogy még az otthoni csirkepaprikás álomillata sem éri el az Ali babák között Mexikóba készülő erdélyieket.

Tizennegyedik kazetta

a mesélő jóvoltából cikcakkozás az időben. És micsoda idők?! Antalya, Athén, Budapest, Berlin és természetesen Mexikóváros a történesek színhelye. Közben az olvasó megtudja, hogy alakult a román sportolók csempészetben kitüntjeinek toplistája, miként „megy meg” egy „öreg fiú”, akiről főként a vezetők tudják, hogy doppingol, és hogy a török kutyák vendégszeretében nem érdemes bízni, gazdáik átejtésére viszont akármikor számítani kell. Hősünk Berlinben megpróbálja kienni a németeket ananászkelesztükből, ettől vagy ennek ellenére tátva marad a szája, Icu pedig úgy megy mint egy óra, ezt még a vak is látja, a polgármestertől kapott arany Shaffhausen is ezt mutatja. Egyébként ez a fejezet is tele van szaladással, mégpedig Mexikó felé, de az Égett-kő magaslatot egyesek elkerülik, mert Kutya megmutatja a homlokán, hogy hova löjenek, de a golyó elmarad, egy híres magasugró pártfogásába veszi a bátor kuvaszt, aki aztán olyan számot ír válllásába, hogy az atléták felelőse elámul, és miután Icu hajszálpontosan a leírt időt futja, az álla is leesik: most már valóban nyitva áll az út Mexikóba, ahol egy Icunál mellesebb nő tűnik az egyedüli ellenfélnek, végül nem a melleken múlik kié az aranyérem, hanem az idegek harcán. Ez a harc rég elkezdődött, és az olimpián csak folytatódott azzal, hogy egy renegát nem akart, de mégis kapott pofont, amit konyakkal

kellett leöblíteni, és hősünkkel kapcsolatban felvetődik, hogy hármaskoporsóba tér haza, esetleg Acapulcóba megy. Nyilván az utóbbit választja, és sok-sok élvezetben van része, mert a mexikói lányok önként nekidőlnek a mérsékelt méretű díszpiramisoknak, de ő idegességében Icut nevezi ringyónak, és a végében sír, tanítványa pedig a pályakanyarban zokog, hogy az ezüst pletcsni után következzen a happy end, és az ünnepi fogadáson muskotályillatú csók is csattan.

Tizenötödik kazetta

Vége egy értelmes „távirat”. Örjögés a vulkáni hamuban. „Hóstáti fejes” a Csendes-óceánban. Kirobbanó örömek montreáli puliszkával. Bankett a Băneasa-erdőben. Jutalmazás átveréssel, Kincses városi dínomdánom. A „fürás” kezdete. A „Disznófejű Nagy Úr” árnyékában. Egy kis dopping sosem árt... „Éljen a Rumosabb Kómaista Párt!” Versenyek, versenyzők, melléfogások és kifogások. Örökösen piszkos valutaügylek. Egy jókora bőrönd Rómába megy gazdája nélkül. Ezer dollár válltömésben. A féltékeny feleség esete. Kutya, az olasz lovak barátja. Szekusok kapják a Gerovitált. Az ezredes „hálája” sírig tart. Icu végre lakást kap, de habozik. Hősünk bemutatja, hogy ezután mit kapnak a sportvezetők ajándékba. A majdnem felpofozott „tehén” és egy elszúrt Európa-bajnoki cím rövid története. Majdnem sikerült áskálódás, Júdas csókkal. Csúnya nők hosszú távra. Piros és makk ász kiosztva. Bacchus karjaiban: görög borban tetőtől talpig. A parancsnokot nem érdemes, de mégis izélgetik. Nincs szerelem erőszakkal! Egy angol távfutó példája. Itt nincs mese! - mondta Iglói, de nem a férfias nőkre gondolt. Nemek és keresztnevek cseréje. A férfiak nőiességét senki sem firtatja. A királynő továbbra is csodálatos, és szeplősen is gyönyörű marad.

Tizenhatodik kazetta

Ha nem sikerül a mellbedobás, rögtön fáradtságról panaszkodik minden nő, de az olvasó aztán megtudja, hogy hol van (lesz) a Kutya elásva, miért és meddig aggódnak a sportvezetők az Icu egészségéért, és hogyan marad aztán a saját lábán a már többször is kikívánczoló országos rekord, később pedig Münchenben, ahol a márkák a megszokott módon tűnnek el a román sportolók előtt, megmegy a világrekord kísérlet is, mert balkáni feledékenységből, illetőleg ultrahazafias irigységből a kísérlet lehetőségét is megfűrik az érdekeltek. Kiderül, hogy az ingyen bibliákat nem lehet áruba bocsátani, mert az Isten nem ver bottal, hanem pártállammal és kitenyészített fullajtárokkal, akiknek még akkor is jól megy soruk, ha büntetik őket. Pillanatra újra a kételkedés sárga pillangója röpköd a Pali fejében, mert Kutya a nagy nyilvánosság előtt elszólja magát, az ilyen nyelvbtlás jól jön az atyáskodó vezetők kedélyállapotának karbantartásakor, de Svájcban „koldusként” is kiheverhető a legtöbb bánat, és álmodozni is lehet a nők mellbimbójára került Ciaó! felirat értelmén. Ebben a fejezetben is röpködnek a rekordok, a mazsolák és a kilométerek a kölcsönpénzből vásárolt ócska kocsi alól, amely kapcsolószekrényében olaj nélkül is hazahozza a romániai kivételezetteket. Amikor pedig „nem fut a csikó”, még Mátyás király eredetéről is a vezetők véleménye a döntő, ezért a Kutya-fejekben is napnál világosabban rögződött, hogy erdélyi magyarnak egyszer sem szabad alkalmat adnia. Erről számos példát mond a mesélő, de azt, hogy miért nem maradt Svédországban, sohasem fogja tudni megmagyarázni, mert a nyájas olvasó nehezen hiszi el, még ha gyakorolja is: sírni a lej láttán, a lejért is lehet... Időnként a futócipők a szegre akasztást kívánják, csak hogy a válás mindig, de mindig nagyon nehéz.

Tizenhetedik kazetta

Megismerszik a magyar... a fűrásáról. Tabletták a láthatáron. Híres László lovat nem lop, hanem vásárol, és javasolja, hogy a román címerből vágják ki az olajfűrotornyot. (Azóta sok víz lecsordogált a Dunán, Dráván, Száván, Olton, Maroson és Szamoson, és íme, az istenadta nép kivágta az egész címet az ország lobogójából.) Icu Németországba megy. És ott is marad. Utána megy a férje, az anyósa, a gyereke, és később egy kitűnő vágót is, aki kolozsváribb, mint Moina és gyorsabb is, mert egy másodperccel megjavította a nagy titán száz méteres rekordját, edzőnek sem akárci, de kényelmessége legendás hírű. Következik egy olyan atléta, akinek sikerei az édesanyja meggyőzésével kezdődnek, és folytatódnak jókora frással. Mindkettő várakozásunk ellenére szépre sikerült, szebbet miért is várnánk a középkorú Kutytól, akiről kiderül, büszke arra, hogy nem hívják Birăunak, hanem csak Bírónak, mert a kettő közötti minőségi különbséget olykor-olykor az utóbbi hétpróbás becsülete mutatja. Radu sír. Aztán újra meghízik, liheg, cigarettázik, italozik és nőzik, közben persze katonáskodás helyett sportolgat. Kiderül, hogy az atlétikában így még véletlenül sem születik valamire való eredmény, és Zsdanovnak is igaza lesz, miszerint: Az elvek győznek, de nem békülnek! Kutya elvágja a gordiuszi csomót. Radu abbahagyja a versenyzést, de hűséges edzője testnevelőtanárt farag belőle, amiért dicséret jár: 1. A tanítvány bevallja, hogy mesterétől tanulta az edzés tudományát! 2. A tanítvány tanítványának a tanítványa világrekordot fut! Végül szóba kerül Ionica, akinek gyorsan szalad a keze, a lába pedig aranyat ér, amíg el nem csúszik a vizesárok linóleumán, és kisebb-nagyobb szerencsék és szerencsétlenségek között sport pályafutására azzal teszi föl a koronát, hogy német földre fut állkapcsát fájlalón, és másokhoz hasonlóan időnap előtt kigyógyul heveny hazaszeretetéből.

Tizennyolcadik kazetta

Szenzációk szép sorban és halkán elbeszélve. Rahitikus és sérves gyerekből is lehet Balkánbajnok, ha megfogadja a jóságos edző tanácsát, megeszi a rahátot, és időnként házibajnokságokon csokoládékupát nyer, részt vesz a cukrászdában tartott ingyen banketteken, tanul, küzd és bízva bízik, gyarapodik mindenféle tudásban és akaratban. Ebben a fejezetben pofok is csattannak. Feltűnik egy focicsapat nagyságú család, ahol minden étkezésen elfogy a négykilós verthajú kenyér és némi bor. Ebből a családból sok jó sportoló kikerült és kerülhetett volna, ha... Le van írva, hogy e kötőszó után mennyi mindent produkál az élet. A lányokkal megint baj van, többen is úgy maradnak... Ezért egyiknek utóbb a tengerentúlra kell repülnie, a másiknak előbb megtiltják, hogy a szálloda erkélyén bugyi nélkül napozzon, a sokadiknak pedig el kell számolnia az „ólompecsétekkel”, melyeket nedves zsebkendőn át fenekükre harapott a hóhér. Amikor a pofon nem használ, ortopéd orvossal fenyegetőzik az edző. Kiderül, miként lehet egyből felfutni a Feleki tetőre, és ugyanakkor megvédeni az anya becsületét. Az atléták közül nemcsak a férgese hull ki a csapatból, hanem a sors által vertek többsége is. Példák sorakoznak. Esetek, amelyekből sok mindent megértünk. Miért hagyta el annyi kiváló sportoló az országot? Miért kerüli el a jövőben is az, aki ismételten megjárta itt a sportpályán, vendéglőben, közéletben, munkában és szabadidőben? Szenzációs még egy romantikus regény vázlata, és az, hogy az edző egyre kevesebbet fut, de szoktatja magát az elmerengésre, emlékezésre, bölcselkedésre: ül és gondolkodik. Később megelégszik e kettő közül az egyikkel, mivel ebben a korban másoknak is fáj már „az utazás”.

Tizenkilencedik kazetta

Ahány ember, annyi történés. És hányféle a tolvaj? Előbb csak mesterséget, idővel aztán mindent lopunk. Az is muris, amikor magunkat lopjuk. A példákából kiderül, hogy Szabó Dénes majdnem megütötte a bokáját, ennek ellenére már akkor székelyesen megmondta, hogy „Lesz kötél!” És több került, mint kellene. A „szerzés” dicsőség, az enyves kezűnek mennie kell. Az óratolvajnak hősünk pillanatnyi felindultságában - vagy tíz percig tartott! - átrendezte a képét. De nem folyt a piros hiába, a békeszerződés a mai napig titkos. Ezért hiányzanak a nevek. Kisregény a rendőrség iratmegőrzőjében, kézjeggyel, amely ma is dollárokat ér. Zatopek elpirult Kolozsváron, később kiharcolták egy fűrészüzembe. Hősünk találkozik Owensszel, gyerekkori bálványával, aki rádióriporterként gratulál neki, és a temesvári származású Tarzán mellett ül a lelátón. Az is kiderül, hogy nemcsak a magyarok beszélnek magyarul. Megengedhetik maguknak, mert ez egy kicsit segítségükre van abban, hogy bajnokok. Egy óriási ugrás története. Pattanások a királynő arcán. Lábtenisz világszinten. Balczó-Bíró páros az olimpián! Jobb a flekkenezés, mint a kokszolás. Lia Manoliu könnyeit felszárítja a nagy vetélytárs. Nemcsak az énekesnők kopaszok. Emberek az ecetgyárban: fordulat a némileg nem, de némileg igen kényes kérdések felé.

Husadik kazetta

Körbejárjuk KUTYA szobrát, és még ugrabugrálunk egy kicsit. Emlékezés a Munkás Sportklub aranykorára. Visszaütnék a csehszlovákok, kicsiben ugyanaz történik, akár az Európa-Balkán folytatásos meccsen. Bánk bán idézet a vonaton. Három magyar leforrázva, és a negyedik, aki ez alkalommal most már a fajtájától is ugyanazt kapta, amit otthon a betolakodóktól. Újságcikkkel és badacsonyi kéknyelűvel igazolt csapat a határátkelőnél. Aki fél a fogorvostól, nem lehet atléta. Minden versenyzőnek maga felé áll az esze, de az edző kivétel. Ki tudja, kikből élnek az aktivisták? A családi élet titka: pénz, pénz, pénz... Egy gyerek, akit fogóval segítettek a világra; szomjazik, az apja, hogy segítsen, nem tölti a gallérja mellé a nedűt, és igennel felel egy kényes kérdésre! A Napra lehet nézni, a csecsemőre, akinek a láza a Napot utánozza - alig. A fiú megmenekül, a nagymama elmegy egy puliszkás napon. A magyar szót kitiltják a stadionból, de nem mindegyik tiltót üti meg a guta. Kutya utolsó versenyfutása. Az utolsót maga sem veszi komolyan, így aztán Moszkó is kifárad, és másfél évtized elteltével együtt szalad a célba egy népi futóverseny legfiatalabb női versenyzőjével, aki biztos, hogy akkor még lány volt. Pattogások is történnek, meg pattogtatásokkal is próbálkoznak egyesek, de a kettősök rendületlenül vallják, hogy szarból nem lehet ostort fonni! KUTYA körbeszaladta a földet és utána járni tanul, befejezi gyerekekkel és folytatja a futballbírókkal. Néha a bírók, olykor a Bíró kap ruhát! Kiderül, hogy hálából jobb a ruha, mint indulattal. Régi induló, régi refrén, új befejezéssel: Inni kell, és nincs tovább! Szópárbaj a temetőben. Nyugdíjaznak egy hazaáruló nevelőt. Egy iromány elpárolgása, másik születése. Közhelyes gondolatok. „Csak az a vég! - Csak azt tudnám feledni...” Végző és kívánság: „Öregeim! Ti csak terceljete!”

A 987-es kórterem

Amikor a délelőtti viziten a napsugár mosolyú asszisztensnő mindenféle csillogó és drága orvosi szerelékekkel tele tolókocsija előtt, felemelt kezekkel belépett a szalonba a doktor, a betegek, akik addig az ágyat és a szöveget nyomták, meghibásodott álljfeljancsiként váratlanul tartósan felegyenesedtek a kivénhedt kórházi ágyon, a mozgásképesek úgy tettek, mintha el akarnának repülni, képzeletbeli szárnyaik alá az örökké sóvárgott délibábos boldogság színes luftballonjaiból kaptak egyet-egyet ajándékba, vértelen szájuk szélesre húzódott az emelkedettség hirtelen beálló, általános közérzetet javító légkörében, mert az orvosdoktor a szigorú emberek azon fajtájából való, akik apró lelkicsavarodásaikkal közvetlenkednek a betegekkel, mivel bizonyára maga is volt már legalább egyszer ágynak esett, fájdalmaiktól elkenődött állapotban, amikor a kis félelmek által és a nagy mindenhova hasogató, azon nyomban megválaszolhatatlan kérdések következtében, a mindennapok jótékony lármájától elrekesztett ember lelkivilágában, szégyenlős vágyaiban idegrángatta, sűrűn pislogó szemében felcsillant a mielőbbi gyógyulás reménye. És a hollófekete hajú doktor, magasra tartott kézzel éppen olyan volt, mint a világháborúkban eltévedt, magukat akárkinek megadni kész, sokszor legyőzött katonák, és az égbe emelt karokkal fohászkodó bemosakodott sebészek, akik műtét előtt fokhagymaszagúra dörzsölik karjukat könyökig, és a folyékony szappantól a céltalan életű centis szőrszálak jajongva összefogóznak félelmükben, inkább menekülnének a dühösen habzó, kíméletlen körömkefe útjából és a fehérceompás fürdőből, ahol minden olyan kegyetlenül fényes, és tudálékos, mint a szike éle, amikor kéjesen belesiklik a pocakos beteg bőr alatti hájrétegébe. Közben szerény szolgálatos napsugarunk, aki olyan lapos sarkú fehér csizmában jár az ágyak között, amilyenben csak a nehéz dolgú tehenészlányok szoktak, és még így is az elképzelhető megengedettnél mindig picivel szebb és anyásabb a kórházi nővérek sokévi átlagánál, simán felülmúlja őket abban is, ahogyan a színtelenül is súlyos, sérumtól már hasas fecskendő észrevétlen átpasszolja a kezelőorvosnak. A betegek látják, hogy az acélhideg injekcióstű hegyén, mint szomorú könnycsepp, kibuggyan a titokzatos lé, a bájos nővér bólint, hogy minden primául funkcionál, az orvos magasra tartott karral a beteg felé fordul, megadja magát neki is, jelentőségteljesen ránéz, karja, mint lelőtt madár ernyedt szárnya, lehanyatlik, függöny omlik így össze nagy tragédiák harmadik felvonása után, fuvaltatnyi csalódás söpör végig a doktor kifogástalanul borotvált arcán, a beteg - sízés közben szerencsétlenül landolt fiatalember - hasán fekszik, meggyötört alfele félig kitakarva, feje féloldalra fordulva, vörös pacni a folyamatosan fehérnek igyekvő szürke párnán, gyerekesen hunyt szemmel bizsergő gerincébe várja az arasznyi tűt, és roppant tehetségesen a miskolci kocsonyát utánozza. A pissenéstelen csöndben félelem és elégedetlenség keveredik a betegek némi sajnálatával: az orvosnak nem smakkol a beteg láztalan didergése. *Félni tetszik?*, kérdezi alig érezhető gúnnyal. Beismerő, halovány nyögés a válasz, a fiatalember ilyenformán azt is elárulta, hogy agronómus létére a borjazó tehenek világa cseppet sem idegen tőle. *Nincs semmi baj*, nyugtatja betegét a doktor, az emberi megértés ráérősen, kicsi székre kiül az arcára, ő maga pedig vereségmentes visszavonulást rendel el, a leszerelést a nővérke hajtja végre mosolytalanul, az orvos zsebre vágja mindkét kezét, az időközben üdítően nőies vonalaira kitaróan vigyázó orvosnővel gyarapodott fehérköpenyeges csapat, a „harcis szekér” enyhe zörgése közepette megkezdí látványos kivonulását. Aztán, mint minden nagy igazság, az is kitudódik, hogy a szépreményű agrármérnök nem vette be az aznapi nyugtatót, bizony, ilyen apró feledékenységekkel tele a jobbsorsra érdemes világ. *Nincs semmi baj*, ismétli hidegvérrel az orvos, *majd holnap! Mert holnap is lesz nap, ígéri meggyőződéssel, az idő méltóságteljes, akár a nagy folyók, amelyek látszatra mozdulatlan, mélységüket nem fitogtatják, ki lehet velük jönni,*

közben az ember mindenre felkészülhet, jóra, rosszra, testileg és lelkileg is. A főiskolás tehenész másnapra ígéri mindezt. Első a beteg, szavalja a hollófekete hajú doktor, második a kitűnő közérzet, ha lehet... Ha lehet, persze, itt ugyebár nem gépjavítás történik futószalagon, hanem hús-vér emberek, érző és talán gondolkodni is próbálkozó lények gyógyítása. A páciens nélkül a lelkiismeretes orvos is csupán félkarú óriás, márpedig a legegyszerűbb injekciózáshoz is legalább két, sokat tudó kéz szükséges, a kézben pedig erő, biztonság, az orvosemberben szív, a betegben pedig nagylelkűen előlegezett bizalom és halálra is elszánt bátorság, meg mindenféle együttműködési hajlandóság kell hogy funkcionáljon. És a páciens másnap vagy harmadnap úgy bekapta a nyilvánvalóan veszélyes injekciót, hogy meg se nyekkent, csak bányabéka seggénél megfelelő színvonalon tartósított önbizalommal pislogott, és aztán még kapott jó néhányat, hogy lábra álljon, mert közben az is kiderült, hogy nem sízni, hanem az állami gazdaság téli fagyok után mocorgó szőlősebe kell neki visszamenni, ahonnan a szolgálati terepjárón kóstoló is érkezett, a legjobb tudása szerint muskotályos szőlőket, szürkebarát- és leánykaféle borokat lelkiismeretesen megtekintő-felügyelő-vezető-gondozó-mérnök felépülését valamiképpen többoldalúan is elősegítendő. És egy másik szép napon, mert minden kórházban megért napnak illik valamiképpen vagy csak úgy önmagában is valamiért szépek lennie, újra ott állt a hollófekete hajú doktor felemelt kezekkel, gyógyító szándékú jobbát hosszú acéltűvel hosszabbította, és az injekciós tű hegyéből úgy, olyan élvezettel szökelte magasba a varázserejű folyadék, mint fiatal férfi anyaméhet sóvárgó szilaj ondója, és amikor a fiatal orvos szemébe néztem, leplezhetetlen fáradtságot láttam benne, baljósan sárga fények verődtek vissza onnan, túlادagolt mennyiségű levegővel dúsított gáztűzhelyünk lángja ilyen, nem fűt, éppen csak világít skatulyányi otthonunkban. *Mi a helyzet,* kérdezte jobb napokról maradt érdeklődésével a doktor, homlokán verejtékgolyócskák hízta, gömbölyödtek, mintha máris a 989-es kórteremben állna vagy valamely kovácműhelyben, ahol a szikrázó fényben izzó életünk fölött sunyin villan kezében az önálló életet örökké remélő ráverő. *Az orvos is lehet beteg?* kérdeztem inkább csak magamtól, mert olykor az ilyen naiv dolgot magammal is megszoktam tárgyalni. *Talán,* mondta barátságosan, és megszokott gyakorlattal belém verte a fényes szépet, rám vert a „nagykalapáccsal” olyanformán, hogy haladéktalanul hozzákezdtem a gyógyuláshoz. *Semmiség,* szólt az orvos többértelműen, *persze, rám férne már egy kis pihenés,* mondta pihegve, ahogyan érzéki nők kommunikálnak párjukkal szex közben és után, és a hosszú csöves tűvel együtt kihúzta belőlem a fájdalmak öreganyját, a világfájdalom, az élet hiábavalóságának fájdalma és azok az egyéb nyilallások, látást nehezítő, döfösszerű, bensőmet érintő késforgatások maradéka semmiség már, és csak vonult az orvos tovább a „szekér” előtt, néztem utána zsisbadtan, azt láttam jóhiszeműen, hogy kiment a szalonból egy ember, aki orvos, és egy emelettel fennebb vagy lennebb talán betér, inkább beszédeleg valamelyik kollégájához, aki egyetlen barátságosan szigorú pillantással megfosztja orvosi rangjától, egyszerűen lefokozza, és bizonyára lemeztelenítve is úgy áll majd ott, mint egy közönséges beteg, akinek orvosságokat lehet felírni, akit ágyba parancsolhatnak, mint egy kisgyereket, és időnként injekciós tűt csapnak az alfelébe, a karjába, a gerincébe, a szeme köré, és azt mondják neki, hogy mindent megtesznek érte, amit emberileg lehet, ahogyan másoknak is ezt mondják, és éppen csak nem nézik ki belőle a hálapénzt, mint a többi betegből ebben a csaknem új, tízemeletes kórházban, ahol az ablakok hajnaltól késő délutánig csillognak a politikailag semleges napfényben, és a völgyben elterülő ájult város fölött átellenben látható Fellegvár magasságában töprengve a beteg könnyen elhiheti, hogy ez a kórház is fellegekbe emelt vára a gyógyításnak, itt mindenki visszanyeri elvesztett, elfecsérelt, elkótyavetyélt, elorzott, ellopott, elparancsolt egészségét, és annyi életerőt nyer, hogy elképzelheti a még jobb vagy a legeslegeslegjobb holnapot, amikor kissé megszeppenten, óvodás gyermekek fegyelmezettségével elhagyhatja a kórszerű kórtermek, a csillogó laboratóriumok, az elviselhető rendelők vidékét, a nehezen kiismerhető folyosókkal és kerengőkkel összekötött különféle, elektromos, mágneses és

jótevény sugaras betegjavító műhelyek sorát, az ételgőzőktől párolgó konyhákat, ebédlőket, a papírokkal tömött irodákat, a sanyargatott élőnövényekkel cicomázott előcsarnokokat, ahova percenként belibeg valamely el nem térített lift, és még a telefon is működik az épületben. És miközben a földszinti moziba igyekeztek a mankóikra és egymásra támaszkodó, pizsamás, hálóinges, hálókabátos divatnak hódoló polgárok, egy mozgás- és más korlátozásoktól szenvedő vasesztergályos, hangosan kimondta, amit mások csak hébe-hóba gondolnak itt-ott töltött napjainkról: igen, a beteg is ember! És a mi doktorunkat gyógyulni parancsolták, a szalonokon végigfutott a hír, hogy ő milyen rendes ember, nem mint az az állandóan ideges főorvos, aki mögött ki tudja ki állhat, mert felpofozta a neki ellentmondó beosztottat, de az sem akárci, mert most minisztériumi bizottság érkezett, a mindentudó nagydarab takarítónő hozta a hírt, ő már a kora reggeli órákban tudta, mert elsőnek érkezik a kórházba, miután otthon a disznókat és az unokáit ellátja, neki is megvan a maga baja, falun jobb volt a dolga, a hízók miatt sem piszkálták, de aztán a javát olcsón be kellett adnia, és sohasem tudott, nem tudhatott mindent, itt a kórházban viszont tudja hova és mennyit, a főorvost pedig áthelyezik, ez mindenkinek jó, csak neki nem, mert addig naponta kétszer is fel kell mosnia a linóleum-padlót minden szalonban és a folyosókon, mert a bizottság nagyon-nagyon szigorú, de legszigorúbb a takarítónőkkel, akiknek a száma minden leépítéskor fogy, pedig a bizottságok szigorúságát csakis az enyhítheti, ha valahonnan valakik szólnak nekik, és természetesen a kifogástalan rend és tisztaság mindenhol és minden időben. És akkor a ragyogóan tiszta szalonba bejött a bájos doktornő, a köpenye ropogott, mint a frissen fagyott hó a kiismerhetetlen természet sejtelmes domborulatain, divatosan túlméretezett szemüvege mögött minden betegre pillantva érzéken szét pattantak festékben sem szűkölködő szempillái, hogy belülről seperjék-sepregezzék földioptriáit, így csak igazán boldog nők tudnak nézni, de mi már kora reggeltől tudtuk, amit a mázsányi termetétől véglegesen nyugodt takarítónő a partvis patinás nyelére támaszkodva szigorúan bizalmasan elmondott, miszerint a doktornő vegetáriánus, és csak nemrég ment férjhez, de nem issza forrón a kávé, mert attól otromba ráncok képződhetnek az arcán, a ráncos ember pedig már nem éppen olyan szép, ez lehet, hogy nem ízlés dolga, hanem a könyörtelenül kíméletlen idő, amitől, ha örökösen nem vigyáz magára az ember, bizony mélyülő szarkalábak, kiszámíthatatlan ákombákomok és kényelmetlen repedések kerülnek mindenfelé az arcunkra, a szemünk, gondolataink, vágyaink és maradandónak képzel hitünk környékére, fogyasszuk hát langyosan a dolgokat, a kávé is, ha van, a betegek mindig tudják hol kell a szükséges mennyiséget beszerezni, minél betegebb az ember, annál jobban tudja ezt, és a szép orvosnő, aki langyosan issza mindennapi kávéját, az akaratlanul sokat grimaszoló szilágysági sofőrt mégiscsak meggyógyította, pedig ez az akaratos ember az orvosok tudta nélkül, messziről jött csomagból szerzett injekciókkal traktáltatta magát, naponta csupán egyetlen egy injekcióra futotta neki, amikor több napos gondolkodás után végre rászánta magát és deszkával bélelt ágyából összeszorított foggal, talán nem éppen huncutságból kifordult szemmel kelt sziszegve és nyögve, hogy hasba rúgott kancákhoz hasonlóan talpra állva, majd belefogózva az itt-ott még fehér vaságyba, keze mint az albinó kaméleon bőre gyorsan egyszínűvé válik a környezetével. *Fiatal vagyok*, mondta a szilágysági sofőr, *szeretnék még sokat dolgozni*, és a betegek tudták, hogy soktonnás tehergépkocsiján milliókat érő árut, főként kettébe vágott sertést, hízott borjút, búzát, bort és szilágysági szilvóriumot fuvarozott át az országon, mert elszállítandó árukból sohasem volt hiány ebben az országban, és a sofőr mindig gazdagabb lett a munkában, amíg azon a jeges téli reggelen a motorházfedél, akár a házsártos budijátó a viharos szélben, rá nem csapódott a derekára, kénytelen volt turkálni a motorban, mert a nagy hidegben a motor és az ember lelke is befagy, és a telek, mintha direkt ki lenne csinálva, egyre komiszabbak, az egy főre eső meleg pedig leheletpára könnyű, ha válogatni lehetne, bizonyára az emberiség nagy része örökös nyárban élne, olyan langymelegben, amilyenhez hasonló csak igazán korszerű kórházak kórterméiben is

ritkán van. *De a betegség nem válogat*, sóhajtotta a csudaszép orvosnő, aki önszántából lemondott a húsevésről, és többször is kijelentette, hogy mindenek ellenére kitűnően érzi magát, a nővérke pedig az akaratot emlegette, amikor rendre mindenki farába belenyomta a napi adagot, és a szilágysági sofőr meg sem nyikkant, pedig akkor is szólhatott volna a véletlenről, mert ő is tudta, hogy sorsunk hozza a bajt, és a filmterjesztő kicsit odébb tolva a sárga függőnyt, minden kommentár nélkül, mondhatni bölcsen kitekintett az ablakon. *Ma is vágnak disznót*, szólt örömkeresően, és kimutatott az egyik lőtávvolba eső családi ház udvarának összevisszaságába, és kisvártatva csakugyan felsivített egy ennivalóan helyes hizó, a filmterjesztő akkor már hanyatt feküdt, és vénába kapta a folyékony krumplicukrot, amelybe ingyenecnek való mindenféle vitaminokat is kevertek. Az ágya melletti állványon függő literes üvegből verejtékes cseppenként egyhangúan csöpögött az erősítő nedű, akár egy megfordíthatatlan homokórából a szemcsékkel együtt a lepergett idő, és amikor később lábra állhatott a filmterjesztő, az elmúlt szépre emlékeztette őt minden az állványról az ablakba állított glükózás literes üveggel mérhető és most az ott szerényen kuksoló, palack formában sem megfogható idő, és a filmterjesztőből órákig ömlött ezután a vicces jókedv és a nehezen elviselhető orvosságsszag, de fiatalemberünket ez nem zavarta, őt a saját reumatikus fájdalmai kínozták, és még inkább a közelgő vizsgaszesszió, amiért saját bevallása szerint délutánonként, amikor varázslatosan elfárad a nyüzsgés a kórházban, rossz lábán az egyetemre somfordál, hogy lépést tarthasson a műszaki dolgokban nekirugaszkodott számítógépgyárral, ahol dolgozik, és rögtön az első napon, amikor befeküdt közénk, bejött hozzá egy szőke lány, akinek nem számított, hogy éppen semmiféle látogatási idő nem volt, mert ez a búzakalász hajú lány a legbetegebb férfit is rögtön megtudná gyógyítani, ha erre kedve kerekedne, de ilyen kedvet nekünk nem mutatott, könyveket és egyetemi jegyzeteket hozott mosolyogva, amelyek bizonyára tele voltak szebbnél szebb matematikai levezetésekkel és olyan gyönyörű és bódító számításokkal, amelyek a legérzékenyebb lelkületű fiatalembereket is képesek kilendíteni hétköznapi józanságukból, és belehabarodva mindenféle matematikai képletekbe, értelmükkel az egyik végét fogva a jó eredményig gombolyítják ezeket a számításokat, és enyhe szédültségük közepette maguk elé mosolyognak, mint a század elején élt kisasszonykák, akik titkolt szerelmes levelekre gondolnak, amelyeket kerülő utakon, romantikusan szerelmes kedvesüktől várnak epedőn. És tovább rohan tőlünk, előlünk, velünk a hiába kért idő, a nővérke máris hozza a jótékony nyugtatót, kinek az altatót, a fiatalembernek jó erőset. *Tessék máskorra eltenni ezeket a gyönyörű levezetéseket*, mondja szigorúan a nővér, tudálékosan magyarázza nekünk, hogy a beteg dolga a gyógyulás, amelyet lehetőleg minden erőnkkel akarnunk kell, mással nem is szabad foglalkoznunk, csak emelettel lennebb szabad a szakállas földrajztanárnak dolgozatokat javíztatnia, mert már nagyon várják azokat a tanulók, és a padlón térdepelve, nyögve javítja ezeket az a tanár, mert másként nem képes erre a gerincsérvétől, amely nem akarja békén hagyni, pedig istenem, milyen fiatal a tanár, nemrég fejezte be az egyetemet, és nem tudhatja, mert mostanában senki sem tudhatja, hogy hol és mikor meg miért, hát csak meghűlt, felhűlt és áthűlt valahol egyszer-többször, és a kulturáltan is gyönyörű orvosnőnek be kellett írnia a beteg tanár kórlapjára, hogy az illető térben és időben megfelelően orientált, ez biztosan jó jel, reménykedhet, hogy hamarosan gyógyul, főleg, ha tudatosan segíti az orvosokat abban, hogy bajától megszabadítsák, ha nyögve javíztatja azokat a nagyon fontos dolgozatokat, és sziszegve vonszolja magát minden kezelésre, amikor nem jön, mert valahol ácsorog és képzelt meghibásodásban beteg a lift, nem röpít senkit a mindenféle heverők felé, ahol például különféle fehér és ártalmatlannak tűnő karikákba kell bújni a betegnek. *Tessék hanyatt feküdni*, parancsolja a fehér köpenyes szőke, barna vagy éppen csudaszép lány, *bekapcsolom és egyáltalán semmit sem tetszik érezni, de a mágneses erők szépen dolgoznak*, és csak heverünk a hófehér ágyakon, nem számítva a diszkrécióra a jótékony mágneses erők részéről, a másik szobában pedig gyorsan vizes törülközőt terítenek a beteg ember hátára,

derekára, nyakára, térdkalácsára, kinek hova, aszerint, ahogyan ezt előírta a gondolkozni is szépen képes orvosnő, és a vizes rongydarabra valami fémlemezdarabka kerül, amelybe dróton gyógyító áramot vezetnek, hogy tűszúrásos bizsergéssel javítson a beteg állapotán, aki aztán mehet tornászni a bordásfal alá, ahol amerikai cigarettacsomagot meg svájci csokoládét illik dugdosni a tanárnő köpenyegzsebébe, de mehet a beteg a víz alá is, a lóhere alakú állott vizes medencébe, aztán a kötelezően nagy nyomású vízsugarak alá, amit a nyakig fehér köpenyeges asszisztensnő unottan és körkörösén sétáltat a fájós ízületek fölött, és mindenütt fehér köpenyeges szőke, barna és nem akármilyen szép lányok jönnek-mennek reggel héttől estig, két váltásban mint egy valóságos gyárban a dolgozók, miközben olykor még kemény rock is szól a rejtett hangszórókból, az ember csaknem elfelejti, hogy hol van. *Tessék mondani, ebben a kórházban miért nincs kórházzzag?* (Igen, olyan szúrós hűgyszaggal kevert orvosságillat egyveleg, amitől egyből elsápad az ember és betegesen illendően várja a dolgok végét, amelynek sötét futára rendre minden szalon ajtaján kopogtat, hogy beengedjék, persze senki sem állja útját, mert ahhoz minden időben nagy mellény és dagadt erszény kell, és itt csak kopottas pizsamákba öltözöttek a páciensek, mert manapság nem divat a flancolás.) *Ha nem muszáj, miért legyen itt kórházzzag?*, vonja fel a szemöldökét beszerzési gondoktól barázdált homlokára az adminisztratív igazgató, aki nem holmi ideges tisztviselő, hanem - egyáltalán nem melleleg - gyakorló orvos, betegek nem aláírásáért járnak hozzá, mint sok más gyógyítónak képzelt doktorhoz, hanem hasznos tanácsokért, amelyekből hiányzó orvosságok helyett is ajánl, és ezért a folyosók végén dohányzó betegek halkabba fogják a röhögést, amikor éppen arra jár az igazgató, és ezt örökösleg megbízott füstölő társuk jelzi, pedig szolgálata idején nem élvezheti saját cigarettája füstjét és dohányos társai viceit sem. És akkor jön az előadótanár, óvatosan tapogatja lábával a lépcsőt, kapaszkodik a karfába, a sztetoszkóp kerek dobozkája ájultan lóg a mellén, minden lépcsőfoknál csóválja karikás műanyag fejét, ha valaki az előadótanár mellére nyomná, és lehallgatná vele az idős férfi szívzörejét, sürgősen mentőt hívna, mert az osztályvezető orvos is lehet beteg, és pont úgy lábadozhat az előadótanár is, mint akármelyik halandó. *Betegebb vagyok, mint ti*, közvetlenkedik az idős ember, *de nem hagyom magam, de titeket sem hagylok, meg a diákjaimat sem az egyetemen, ez az én munkám, és csak még betegebb lennék, ha nem dolgozhatnék*. A takarítónő pedig időnként megjegyzi, hogy jó ember a professzor, nem hiába állnak csomagostól rendelőjének ajtaja előtt az ország minden részéből jött betegek, akik makacsul élni szeretnének még egy kicsit, aztán még és még, ha lehet. Közben egy emelettel fennebb, az éjszaka meghalt egy orvosnő, altatót vett be vagy micsodát, bizonytalankodik a különben magabiztos takarítónő, és vége lett az orvosnőnek, merthogy összeveszett a férjével, mert ilyenek negyvenen túl a valamiért hervadásnak indult nők, és idegesek mértéken felül, tegnap vasárnap volt, és az orvosnő bizonyára még idegesebben mint máskor, bejött szolgálaton kívül, mint beinternált beteg befeküdt abba a kórterembe, és biztosan elkeseredett, sírt, és vége lett, a takarítóasszony pedig magas vérnyomására hivatkozva elhárította, hogy az orvosnő kihűlt tetemével bajlódjon, és akkor jött a liftes ember, egy talpraesett férfiú, aki mindent elintézett, amit ilyenkor el kell intézni, ő tudta, mit kell tennie, ki tudja honnan tudta, hiszen ebben a kórházban eddig még nem halt meg senki. (!) Aztán valaki nagy titokban kávéfőzőt állított az emeletünkön. Békebeli illat csavarodott szerteszét a folyosón, belopózott a kórtermekbe és nagy kérdőjel alakjában befészkelte magát a beteg agyakba: honnan a kávé? Mintha valaki azt kérdezte volna: honnan a levegő, honnan a fűszál a mezőkön, honnan a mosoly az emberi ábrázatokon?, miközben figyelmen kívül hagyja napjaink általános légszomját, a letarolt mezőket és a megkeseredett arcokat. *Keziticsókolom*, mondta madár röptű, sziporkázó örömeiben a szőke asszisztensnő a beteg férfinak, aki kávéval kínálta, és hálából elcsicseregte, annyi minden történik ebben a kórházban, hogy meg kell bolondulni, ha szívére veszi az ember, idegileg időnap előtt kikészül, mert a harmadik asszisztensnőt nemrég felhívta egy régi férfiismerőse, aki éppen átutazóban van városunkon, és

kiderült, hogy egykor mekkora nagy szerelem volt köztük, amely most újra fellángolt, hiába sodorta őket egymástól messzire a könyörtelen sors, bizony ilyen komisz az élet, és most a magas szőke asszisztensnő bennmaradt a kicsi barna asszisztensnő helyett, aki elrohant egykori szeretője utazástól és kegytelen sorstól fáradt karjaiba, a szőke asszisztensnőnek pedig meg kell bolondulnia, mert így jár az ember, ha átérzi a mások szerelmét, és a betegek bánatát is, az egyik éppen most mesélte, egyedül csakis rábízva személyes titkát, hogy egy kisvárosi kórházba kellett szállítania az anyját szélütéssel, és az öregasszony mozdulatlanul feküdt a kopott hordágyon, és a szeme zárva, lélegzete gunnyasztó galambéhoz hasonlatos, szívverése szaggatott, mint romantikus szerenádok tovasuhanó, halk staccatissimoja. *Hány éves az anyja?*, kérdezte hűvös tárgyilagossággal a tanulékony fiatal orvos. *Hetvenkettő*, felelte a beteg, betegebb édesanyjára szegezett tekintettel. *Mit akar?*, tette fel a költőinek szánt kérdést a mostani gyakorlattal tökéletesen tisztában lévő fiatal orvos, de a szülőanyjáért aggódó beteg komolyan vette: *Szeretném, ha életben maradna az édesanyám*, jelentette ki határozottan, és a fiatal orvos elvette az orra elé dugott borítékot. *Mindent megteszünk a betegért*, szólt biztatóan mosolyogva a doktor, és sietve elhagyta a kórtermet, de nem azért, mert ott minden koszos volt, hanem, mert ilyen a sok dolgot magára vállaló emberek szokása, aztán három napig nem látták abban a nyomorúságos kórteremben, és akkor az ottani jóságos arcú takarítónő azt tanácsolta a betegnek, hogy vigye haza nagyon beteg édesanyját, hiszen minden bizsonnyal otthon szeretne meghalni. És az a közlékeny beteg még sokáig magyarázta volna a nagyon szőke és jószívű asszisztensnőnek, hogy neki miért kell megbolondulni, de az asszisztensnő is csak ember, és elfáradt, látszott rajta, hogy festett szőke, de másnap átutaló papírokat hozott annak a betegnek, s miközben ő a finom kávét szűrte, a beteg megtanulta, hogy a közeli kórházban kisasszonynak szólítsa a kenyeré javát már elfogyasztott orvosnőt, hogy annak örökösen látható szigorát valamiként enyhítse ebben a különleges kórházban, amelyet már nagyon régen „zöldfülűnek” mondanak a páciensek, akik valamiért mind zöldfülűek és nem egészen komplettek, fájdalmaikat arckifejezésük, de leginkább zavarosodó tekintetük mutatja, a hangoskodókat külön épületbe gyűjtik, és ha még van mivel és miért, itt mindenkinek rengeteg ideje van gondolkozni, betegünk is ezt gyakorolja, miközben rájön, hogy a léleksebész kisasszony doktor szigorúsága jóindulatú határozottság, célja vele az, hogy a betegek lenyeljék azokat a sokféle pirulákat, amelyek bambává teszik őket, hogy így legyenek egészségesek, és azok, akiknek már a különféle tabletták sem használnak, háromszínű placebót kapnak rendszeresen, olyan különleges labdacso, amitől aztán minden beteg bebeszélhet magának annyi nyugodtságot, amennyivel a környezetükben levőket nem zavarva, úgymond normálisan élhetne, akár az a harmadéves jogász, aki megbetegedéséig távírdásként kereste mindennapi kenyerét, amit főként azért fogyasztott, hogy az esti egyetemen jogot tanulhasson, aztán egy vagy több, se nem szép, se nem rút napon kiderült, hogy nem a kenyérből, hanem a magára vállaltakból kapott a kelleténél többet, ezért durcásan szedi a placebót, tudja, hogy ez a neve ezeknek a színes micsodáknak, melyekben semmiféle hatóanyag sincs, mert már semmi nem segítheti, csak a színes tabletták lenyelése után várható magára erőszakolt nyugalom, és talán az, amikor társai előtt sokadikszor is kijelenti, hogy ő nem beteg, csupán valami véletlenül összegubancolódtott az agyában, és ha aludni tudna, még többet is magolhatna a matraca alá dugott jegyzetéből, hogy a közeledő szesszióban vizsgáit kitűnően letehesse, szobatársai bizony csak bólogatnak és befelé mosolyognak, akár a tapasztalatoktól bölcs, épeszű emberek. *Ez semmi*, szól fennhangon, megszokottan harsányan az idős szobatárs, *amikor a vasúti műhelyekben inaskodtam, már akkor bekapcsolódtam mindenbe, úgyhogy mindenkit ismerek, és engem is nagyon ismerhetnek azok, akiknek mindent ismerniük kell, csak hogy engem idő előtt nyugdíjaztak, na vajon miért? Hát nemsokára kiengednek, és hazamegyek, mert sok a dolgom, na vajon miért? Remek*, állapítja meg a harminckét éves lakatos, és dühösen asztalra dobja kártyáit, körbe tekint, hogy üldözőjét, rosszakaróját végre megpillanthassa. *Nincs*

valakinek egy fölösleges altatója?, kérdi némileg kijózanodva, és elrohan választ nem várva, mert amíg Japánban járt, hogy a gyújtógyertyák előállításához megfelelően bővítse szakmai tudását, feleségét elcsábította és ellene fordította egy okoskodó gyülekezet, és altatókkal sem tudja megérteni, hogy miért és hogyan, az orvoskisasszony pedig hideg-szigorúan néz reá minden áldatlan reggel, ropogósan fehér köpenye kicsit szűk vállban, és a tudatukkal betegeskedő betegek tudják, hogy az új beutalttól sem vette el a kávé - ki tudja honnan kapja ő a mindennapi kávéját? -, hanem durván kidobta rendelőjéből, innen is látszik, hogy a többi jó elmeorvoshoz hasonlóan ő sem komplett, hanem hasadt vagy legalábbis repedezett tudatú, de a takarítónő, aki az egyik közeli faluból ingázik minden számára áldott napon, tudja, hogy a kisasszony még nem vénkisasszony, és szeretné, ha betegek olyan embernek tekintenék, aki segíthet rajtuk, talán még azon a szerencsétlen csenevész fiatalemberen is, aki béna féllábát a levegőben himbálva, cirkuszi bohócharsáyan gesztikulálva mindegyre bemutatja miként fogta le a vágóhídon azt a bikát a két szarvánál megragadva, hogyan csavarta ki játszi könnyedséggel a vad állat nyakát, akár egy kiscsirkének, és mint kicsavart mosogatórongyot dobta a gyáva és remegő lábú mészároshad elé, *Neszték faszok! Szabdaltjátok fel gyorsan, isteni levest főzhetek belőle...* Ötöd éves orvostanhallgatók kérdezzétek, faggatják ezt az egymeséjű góliátot, cseppet sem nevetnek rajta, ez a fiú egyikük vizsgatétele, és a jövőbeli orvost a helyes diagnózis megállapíthatóságának reménye fűti, otthonról kapott hét esztendei jólneveltsége, öt keserves egyetemi év alatt összeszedett tudása van segítségére, meg általános műveltségre való hajlandósága, némi hagyományosság, amely mindenféle főiskolást tekintve az orvostanhallgatók körében érik rokonszenves emberi tulajdonságok egyvelegévé, erről is csevegnek éppen eleget hajnalban az állomásról kigördülő ingázó vonat fiatal orvosai idősebb kollégáikkal, akik a falujukba hazatérő gyári munkásoktól elkülönülve, legfennebb az ingázó tanárok, a tanítók és a tisztviselők, de leginkább a saját szakmabeliek szagát képesek az utazás másfél órányi idejében eltűnő, miközben a nők kötnek, amint egy kis idejük akad, mindjárt muszáj nekik kötni valamiféle pulóvert, amit éppen azelőtt szoktak nagy hirtelenséggel elbontani, mielőtt teljesen elkészül, mert az új modellnél mindig jobb a legújabb modell, mintája is előnyösebb, és ilyenformán mindig van miért mozogjon a kezük és járjon a szájuk, persze, csak úgy melleleg az ingázók vonatán, ahol kibeszélhetik, hogy egyik kollégájuknak levált a szemlencséje a sok olvasástól az örökösen mozgó vonaton, mivel éveken keresztül nem tudta abbahagyni az olvasást és az ingázást, most pedig akármilyen hosszan mesélhet olvasmányélményeiről, és így az együtt utazók kora reggeli utazása már nem is annyira fárasztó robot, hanem kicsit kényeszerű kapcsolódás, lehetőség a világ dolgainak áttekintésére, egyféle tájékozódási lehetőség a zord életben, amely a neurózisok megelőzése szempontjából bizonyára nagyon fontos, ha már más lehetőség nincs a dolgok változtatására, pedig egyeseknek direkt orvosi receptre elő kellene írni a napi ingázás mellé a pihentető csevegést, és szigorúan betartva, hónapokon, s ha kell éveken át folytatni, mert minden komoly dologhoz immár évekre van és lesz szükségünk, lám a most már önkéntelenül is hihiző fiatal orvosnőnek nem kevesebb, mint nyolc szűk esztendeig kellett tanulnia, amíg révbe juthatott az egyik kisvárosi klinika laboratóriumában, ahol sokadmagával különféle rendkívül fontos analízist végez, amelyek nélkül az orvostudomány manapság semmilyen apró lépést sem tehet a gyógyítás rögzös útján, és csak olyan féllábú és félkarú óriás volna, aki erőltetnül, többnyire bambán figyelné az orvosolatlan és tisztázhatatlanul tisztátalan, súlyosan beteg világot. A mindig kitűnő tanuló, mindig mindent bámulatosan beszajkózó fiatal doktornő öt kerek esztendeig tanulta a gyógyítás általános tudnivalóit, de amikor megállt a beteg ágya mellett, elsápadt az együttérzéstől és a felelősségtől. *Hogy van?*, kérdezte a megváltásra várakozó beteget, *Köszönöm, rosszul*, nyögte ki nagy nehezen a szerencsétlen, és az orvosnő hirtelen mindent elfelejtett, amit öt nehéz esztendő alatt bemagolt, nem tudta mit kérdezzen, mit tudakoljon, mihez kezdjen a helyes diagnózis megállapítása végett, jegyzeteiben kotorászva aztán, ráakadt néhány előre elkészített sablonkérdésre, kollégái

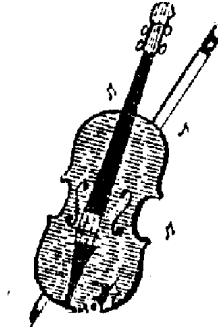
segítségével beírhatta a kórlapra a megközelítőleg helyes kórismét, de az adandó első alkalommal olyan továbbképzésre iratkozott, ahol emberekkel nem kell foglalkoznia, hálósobáját ismét telerakta szakkönyvekkel és újra kitűnőket vizsgázott, már azt hitte sohasem fejezi be a tanulást, s hite most is tovább erősödik, mert valójában sohasem szabad abbahagynia a mindenünnen áradó tapasztalatok elsajátítását, és miközben naponta százával végzi a különféle vérvizsgálatokat, folyton csak erre gondol, fél szeme a mikroszkópon a mikrokozmoszba kalandozik, fél szájjal már diktálja az asszisztensnőnek, hogy most éppen mi a helyzet a parányok világában, abban a csepp vérben, húgyban, bélsárban és egyéb látaleletnek való dolgokban, és felrémlik előtte, hogy már iskolás korában szerette a vegytant és a gyerekeket, két szép gyereket szült vizsgák szünetében, és az orvosi vegyészeten otthonosan mozog. *Melyiket hagyjam abba?*, kérdezi önmagától, és már el is döntötte, hiszen van szeme, van esze ahhoz, hogy ma és holnap mit enged meg a valamilyen irányba mindig gyorsuló élet. *Mikor megy a vonatod?*, kérdezi kora délutánokon mindig pizsmogó kolléganője, aki vegyész és biológus és örökké hasonlókat szokott kérdezni, mert ezen a vadonatúj klinikán minden korszerű, mindenféle szakember dolgozik itt, segítik és kiegészítik egymást a folyamatosan fejlődő egészségvédelem érdekében, mindnyájan hófehér köpenyeget hordanak, a szívük pedig kinek be-, kinek kitakarva, a páciens pedig türelmesen várja a diagnózist, megszeppenve, megtorpanva ácsorog a lőtás-futásos, számára is egyetlen életecskében. *Jaj istenem, most mi lesz? Kihez forduljak? Mit kell vinnem a laboratóriumi eredményeken és magamon kívül?* A doktornőt a beteg sohasem látja. Csak a beteg vére, vizelete, köpete jut el az orvosnőhöz, olykor köbcentinyi tüdőre szállott víz, térdkalácsban összegyűlt folyadék, némi vattavéges pálcikára törölt váladék képében jelenik meg a páciens a fiatal doktornő előtt, és mindezeket festeni, érlelni és megfelelően elő kell készíteni, hogy a mikroszkóp alatt látni, megfigyelni lehessen tulajdonságaikat és a kórokozókat, megszámlálni valamit bennük ami nagyon fontos lehet a betegre nézve, kezelését elkezdeni alapos laboratóriumi vizsgálat nélkül nem igen érdemes, látni kell olykor a láthatatlant is, csak a legfiatalabb orvosnőt nem szabad megtekinteni, a pácienseket a laboratórium főnöke fogadja irodájában, neki szokás hálálkodni, borítékolni és a többi, és ha nem jönnek a betegek, bizony idegeskedik az elmaradt hálálkodások miatt a koros főnök, akinek nemsokára nyugdíjba kell vonulnia, hogy azután csak keveseknek legyen doktor, többnyire csak kertész vagy unokáját felügyelő nagypapa lesz, akivel ráérősen beszélgethetünk valamely távoli falucskáról, ha valakit egyáltalában érdekelni fog az a távoli kis helység, ahonnan a laboratórium főnöke származott. És a fiatal doktornő politikailag érettebb kolléganője dicséretét is bírja, hiszen helyette is dolgozik, amíg az rendkívül fontos gyűlésekre jár, amelyek pont olyan fontosak, mint a betegek, akikről mindenütt beszélni szoktak, és jelentésekbe is bekerülnek mutatószámok formájában, amelyek hüen mutatják mikor, hány laboratóriumi vizsgálatot sikerült a lelkes munkaközösségnek megfelelően elvégezni a klinikán, és miként állnak a környékbeliek vörös vérsejtjeik számát illetően és veseműködésüket tekintve, ami pedig a rákos megbetegedéseket illeti, ezeket a vizsgálatokat kétszer is megismétli a fiatal orvosnő, mert akár a beteg hozzátartozói, először ő sem hisz a szemének, neki fáj minden pozitív eredmény, ami lényegében nagyon is negatív a beteg további élettartama szempontjából, a doktornő pedig még rutintalan, még szenved az ilyen eredményektől, és nem akar beleegyezni abba, hogy a véletlenek dézsmálják meg az emberek életét, az élet amúgy is tele van kellemetlen meglepetésekkel, megszokásokkal és nem éppen testhezálló feladatokkal, mindent, de mindent be és el kell osztani, átmenteni és továbbéltetni, megérteni, és megtagadni tudni a nyilvánvaló rosszat, türelmesen várni a jót, a jobbat, amely eljön egyszer, vagy elhozzák - legalábbis ígérik - a sors által kiválasztott szolgálatosok. És a fiatal doktornő időnként felnevet és trillázva kacag, mint egy csitri lány, így örül az életnek, őszintén mondja, hogy maga sem tudja, miként főz, mos, varr gyerekeire, miután fáradtan hazatér az ingázás utáni bevásárlásból, a sorozatos sorbanállásokból, gyurakodásokból, lökdö-

sődésekből, és néha pillanatra megáll szűkre szabott birodalmában, a teherliftnyi szűk konyhában, ahol életszintjük pontosan lemérhetően egyirányú, és a gyerekei jópofa, merészen színes akvarelljei kacagnak le a falról, és ilyenkor azt mondja magában, hogy vannak, akik náluk nehezebben élnek, az a községbe ingázó körzeti orvos kolléganője például, aki most ki sem látszik a statisztikákból, örökké csak a gyerekeket és a várandós anyákat számolja, mindegyikre úgy kell ügyelnie, mint a rendőrségnek a maga szeme fényére, közben két szép kék szemével látja, hogy a község egészségügyi helyzete számokban is egészen pontosan kimutatható és továbbítható valahová, ahol összesítve az egész ország egészségügyi helyzetét alakítják ki ezekből a számokból, miközben az egészséges és a beteg emberek időnként át- és visszasétálnak különféle rubrikákba, aszerint, hogy mi történik velük az életben és azon is túl, ahol mindenkinek meg kell nyugodnia a nyilvántartás szerint, és ezt nevezik az egészségügyben állandó küzdelemnek, amit az ország az orvosok segítségével vív, mert az emberek magukra nem sokra mennek, hiszen csak fekszenek az ágyban, nyitva a szemük, mintha nem láttak volna mindenből éppen eleget napközben. És besüt értelmünkbe a csend, álmodozások kergetőznek és furcsa álmok szisszennek a fejünkben, és néha amikor a fáradtság leteper, és elszenderdünk, kilépnek agyunkból féltett álmaink, hogy a kórteremben mások féltett álmaival találkozzanak, hogy nagy, sohasem látott egyetértésben egyesüljenek, mint a kiszigerelt proletárok, és kikíváncsiskodjanak a folyosókra, a tágasnak mondott külvilágra, hogy visszatérjenek hirtelen ólomsúlyosan, ráfeküdjenek a mellünkre a válogatott gondok, és kipréseljék belőlünk a segélykérő kiáltást. *Forduljon a másik felére, T. úr,* szól a szomszéd ágyból valaki, és maga is nyög egyet együttérzően, sóhajt és szellent, mert ilyen az élet, miközben arról gondolkodik hangosan, hogy a másik kórházban a szőke kontyos orvosnő bezzeg elvette betegétől a kávé, pedig már tudta, hogy az az öregasszony, akit gondjára bíztak, reménytelen eset, és ha nem veszi el a kávé, akkor is reménytelen, és miközben ezt megmondta a hozzátartozóknak, sajnálkozás ült az orvosnő szép szemében, és egyáltalán nem hasonlított egyetlen női Hippokratészhoz sem. *És amikor egyszer éppen egy ismerős orvosnál ültem a konyhában,* mondta a szomszéd ágyból a beteg, *csak úgy beszélgettünk egy kicsit, és kopogtak, nyomban nyílt az ajtó, és bejött egy fél bárány, nyúzottan állt az ajtóban, micisapkáját tördelte. Itt lakik a doktor úr?,* kérdezte sápadtan és halkán, akár egy elemista. *Tegye csak oda a sarokba, szólt egykedvűen az orvos, és folytattuk a beszélgetést, már nem is tudom miről beszélgettünk, elég az hozzá, hogy gyorsan telt-múlt az idő, megint kopogtattak, hát bejött egy falusi korszó, és odakerült az is a bárány mellé. Nem tudom, kik küldték, szólt az orvos, csak úgy mellékesen, mint amikor unalmas kártyaparti közben odavet valamely megjegyzést az ember. Ezek a szegény emberek azt hiszik, így nem feledkezem meg róluk, s a lehetségesnél is többet teszek majd értük. Hát hagyjuk meg őket a hitükben,* folytatta kicsit elgondolkozva a tőle telhetően bölcs orvos, és mi tudjuk, hogy igaza volt, mert a kórházi ágyon fekvőkhöz rendre eljön ijesztő és megnyugtató arcával a halál, és ekkor cselekedni kell valamit a szokások szerint, segítségért nincs kihez esedezni, mindenért fizetni kell, adunk hát az orvosoknak, a nővéreknek, az utunkat elállóknak és a felügyelőknek, mindenkinek, aki elsegít a sírig, hiszen Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen, ugye, így van T. úr?, a halál gondolatát látjuk mindnyájunk arcán végigsuhanni, ha úgy teszünk is, mintha nem láttuk volna, mert azt hisszük, ha nem beszélünk róla, akkor nincs halál, és nem a mi halálunk, anyám ilyen esetben a struccok természetét emlegette, az ostobák viselkedése ez, ami abból ered, hogy nem akarjuk a halált, nem beszélünk róla, nem készülünk fel rá, elfogadjuk tabuként, egyre több már a tabu az életünkben, és mind kellemetlen, ilyen az élet vége is, mintha az, ami előtte volt, mindenben olyan nagyszerű lett volna. Tudom, hogy még nem alszik, ezért még azt is elmondom, amit az egyik közeli ismerősömtől hallottam. Jaj, nem tudom, mi van velem, úgy fáradok mostanában, panaszkodott a lányának a néni, és állítólag pontosan úgy pihegett, mint réges-régi operettekben szoktak az öregedő bárónők, és elvitték szép sorjában, ahogyan

ez most szokás az orvosokhoz, és végül beutalták a szívkórházba, akkor már olyan lassacskán vert a pulzusa, ahogyan század eleji álmos faliórák ingája szokta ütni az egész órákat, és a főorvos jópofáskodva azt mondta neki: Nézze mama, pár rongyos tízezresért kap tőlünk egy testhezálló szívstimulátort, szépen befaragjuk a bőre alá, észre sem veszi, aztán újból olyan fürge lesz, mint kislány korában... Jaj istenkém, honnan vegyek én pár tízezrest, ájuldozott a néni, miközben a gyorsan távolodó főorvos és eszmélete után tekintett, jószívű emberek gépre kapcsolták pislákoló szívverését, a néni férje, fia, lánya és rokonsága már beleszokott a hűledezésbe, amikor harmadnap a főorvos újból megállt a beteg néni ágya előtt és folytatta a megkezdett mondatot: Néni, maga nyugdíjas, fizet egy ezrest, a többit pótoljuk központi alapból, és a néni aláírta a papírt, amelyben körmönfont fogalmazásban le kellett mondjon az életéről, és a sebész máris nyúlt a szikéje után, a néni pedig sírt, amikor hazaengedték a sikeres műtét után, mert nem hitte, hogy már semmi baja, és hogy van új a bőr alatt, búcsúzott tizennégy éves szobatársától, egy sápadt kislánytól, akinek nem akadt látogatója és vigasztalója, éppen ezért nem sírt, nem bölcsködött, nem sóhajtozott, csak nézett nagy, kerek szemekkel, elhamarkodott következtetésekkel sem untatta környezetét, miszerint ilyen és olyan az élet, mert ő még nem is élt, jövőjéről pedig okosan és kitartóan hallgattak az orvosok, s amíg a néni ott szöszmötölt a szomszéd kórtermeket is bejárva, két fiatal fehér köpenyeges legény lepedővel hirtelen beborított hordágyat vitt sietve le a lépcsőn, a töpörödött test ide-oda hánykolódott a hordágyon, merthogy már nem volt benne élet, a fiúk meg valami új viccen heherésztek, valószínűtlenül könnyű volt a hordágy, talán éppen ezen vidultak, ennyi maradt a kislányból, aki lehetett volna valaki, ennyi maradt belőle, és belőlünk sem marad sokkal több, nem is fájdalmas az, ha valamiféle csekély űrt hagyunk magunk után, úgy van az kicsinálva, hogy ezt alig lehet észrevenni, a gyp is gyp marad, ha hiányzik belőle egy fűszál... Kívánjunk magunknak szebb álmokat, sóhajtott a lelki egyensúlyát kereső közlékenységétől is szenvedő betegtárs, a reggelt repedő élet a cselekvés fehér zászlóit lengetve reménysugarat is küldött, Maguk, mutatott ujjal a meglett emberekre a katonás szerepben tetszelgő nővér, igen maga is angyalkepű jófiú, csak semmi bámulkozás, semmi téblábolás, hanem egykettőre iszkiri, szóval maguk ma elmennek szemfenékvizsgálatra!, és egy valamennyire normálisra két boldogtalan jutott, akik juhcsendesén, nagy engedelmisséget mutatva követték a kórházakat elválasztó néhány utcán vezetőiket, és nő úgy még nem nézett férfiszembe, ahogyan a szemészetten az a hervatagon is megnyugtatóan szép orvosnő tette, persze, hogy egészen mást olvasott a férfiszemekben, mint amit olvasnia kellett volna boldogságuk érdekében. És visszamentek csöndesen a boldogtalan és kevésbé boldog férfiak az ágyukba, éppen beszállítottak valakit a zöldfedelűnek elnevezett kórházba, erről beszélgettek a betegek kissé izgatottan, mert az új beteg ripityára törte saját lakását, csupasz kézzel, rámostól verte szét az ablakokat, a poharakat, de még a fürdőszoba-tükröt sem kímélte, akkor fogták le, amikor pillanatra megpihenve csodálkozva szemlélte csataterét, Napóleon-pillantása volt és gögje sem kisebb. Nem tudom, ki járt itt, mondta és vérző kezével körbe mutatott, és vérző arcát pirosra törölte, mintha egy furcsa novella címét idézte volna a segítségére későn sietők eszébe: Látod, jól vagyok, piros az arcom, és valaki mindjárt telefonálni akart a legnagyobb főnöknek, amitől a magát győztesnek képzelő vesztes hadvezér az ajtónak rontott, és a fejét sem kímélte, agyonmosott, hosszú ujjú inget kellett ráadni, amit hátul szoktak begombolni, összekötni, amitől egyszeribe szomorú lesz a környéken minden beteg. Hollá, galambocskáim, toppant be a teltkarcsúként is molett nővérke, mintha a kukoricaszemre térdelpeltetett, vidéki Zsebszínház balett-táncosnőjét utánozta volna a betiltott új előadás csak azért is főpróbáján a polgárpukkasztónak szánt jelenetben, és eperajka annyira rúzsos és olyan piros volt, mint szédítően szőke búzatengerben a forradalomba vágyó pipacs szirma, amely kitűnően illett az elnemzetlenített túrókockákhoz, amelyet kedves betegeknek hozott, farba való erősítőkkal, nyugtatókkal, altatókkal és szimbolikusan köptetőkkal együtt,

hogy még sok-sok mindent kibírjanak - Caragiale után, szabadon - a saját highlife-ukban, és mindezekhez a nővérke műhamvas és pufi arcocskájáról kellemességet hintett a beteg fiúk áporodott magányába, hogyha valaki kicsit is akarja, sugárzó derűjébe tolakodva rögtön elhiggye, hogy bizony ezután is végletekig bolondosan jó ez az egész világ... És az öreg, aki tulajdonképpen szeszfőlöslegétől kívánt megszabadulni, és ideiglenesen fekete monokliját makacsul egy véletlenül elszabadult seprűnyéltől származtatta, órákig orvosfiáról áradozott, aki évekig kitartóan gyomorbetegeket kezelt a szentgyörgyfürdői szanatóriumban, mégpedig olyanformán, hogy minden betegének tüzetesen ellenőrizte a beutalón feltüntetett diagnózist, amiért aztán reggeltől estig dolgozott a rendelőjében, és a kiigazított diagnózisok alapján kezelve betegeit, azok nem győztek csodálkozni állapotuk gyors javulásán, tehát nyilvánvalóan minden lehetőséget és alkalmat felhasználva áldották csodatételeiért a fiatal orvost, amíg az a városba kerülésért hagyta a gyomorbetegeket másra, szakorvosi vizsgával röntgenorvossá lett, és elfoglalta az előre kinézett állást szülőhelyén, rávetette magát a visszerkezelésre, amely területen eddig elfelejtettek tolakodni az orvosok, és csodálkozást kiváltó eredményességgel jó hírnévre tett szert, legújabb tudományos dolgozatával, amelynek lényege abban áll, hogy különféle anyagok befecskendezésével némely daganatokat zsugorítani lehet, minek következtében műtéti eltávolításuk az eddigieknél sokkal, de sokkal könnyebb, hát egy ilyen fiúval hogyne dicsekedne az ember, és ez a sikert sikerre halmozó fiatal titán, akit nyilván még alig ismernek, nemhogy elismerjenek, eljött a mi kórtermünkbe meglátogatni az apját, mondott egy sor viccet, a szigorú orvoskisasszony is nevetett, *Ilyen még nem volt*, mondták a régi betegek, akik ezután azért is értetlenkedtek, miért iszik az, akinek ilyen nagyszerű orvosfia van?!, valaki ezt másnap a szeszkazán szemébe mondta, és az öreg nem szólt, de vasárnap sem ment haza, pedig könnyű betegként bármikor hazamehetett volna, elkotyogta, hogy fáj a szíve az unokájáért, akinek vasárnaponként palacsintát szokott sütni, mert a gyermek nemcsak a nyugdíjas nagypapáját, hanem az ingyenc édes falatokat is fölöttébb kedveli. *Hát persze, a dolgok hajlamosak arra, hogy a maguk medrében haladjanak a reményteljesség felé, de mit tehet az ember, ha prosztatája van?*, villant lassítottan a saját szájaszögletében mosolytermőt a meghibásodott értelmű jogászjelölt agya, mert a hivatalos nyelven kettéválasztva a szót, ez *buta apát* jelent, a keresztkérdést jó órával később küldte a fiatal orvos után, és a kórteremben mindenki tudta, hogy ez a betegség nem a fiatalokhoz, hanem inkább a fiatalabbak apjához illik, és a városi klinika rendelőjében messze híres vizsgálóorvos máris készítette a gumi-kesztyűjét, miközben a rendelő ajtaja előtt hosszú sorban álltak a várakozók. *Régi harcos vagyok*, biztatta magát a kelleténél hangosabban a soron következő koros beteg, akiről akkor még nem látszott, hogy évekkel később inkább reformátusnak mondja magát, és izgalmban majd ismételten bőrhajába kapkod. *Nem baj*, szólt az orvos hidegvérrel, miközben sárga vazelint kent a gumikesztyűre. *Nálam sokféle ember megfordult már, rangját, múltját mindegyik ajtón kívül hagyta... Legyen szíves, oldja meg a gatyáját és nyugodtan dőljön mélyen előre*, szólt az orvos duruzsoló hangon, mintha csak a páciens mesterségéről érdeklődne, aztán a beteg alfelébe nyúlt kesztyűs kézzel. *Óhó!*, bödült egyet meglepetten a nagyapa. *Van itt valami*, mondta inkább magának, mint a jelenlevő kis közönségnek az orvos, *Na, de nem veszélyes, a vizeletvizsgálat eredménye is ezt mutatja. Nyugalom, tata... Nem tudtam pisilni. Most, hogy ott azt bügyűrgetni tetszik, nagyon kell*, mondta parlagi egyszerűséggel beismerően az öreg. *Fog az menni, ne búsuljon*, biztatta az orvos betegétől és kesztyűjétől szabadultan, és a páciens csak később, a hosszú folyosó végében baktatva eszmélt rá, egy ilyenfajta vizsgálat többek között arra is jó, hogy kitanítsák a halandót egyenlőségből, szerénységből, és a kivagyiskodás hiábavalóságáról. *Hogy is hívják ezt az orvost?, jó lenne észben tartani a nevét, hiszen vele három nyelven társalogva sem érez félelmet az ember.* Persze, nyolcvanon felül mitől félne a polgár, önmagával is régen megbékélt már. *Hogy s mint vagy?* kérdi réges-régi barátját az utcán a beteg. *Hát én? Hát te még élsz?! Na, de ilyet!*

csodálkoznak egymáson huncut örömmel az emberek. *Az élet ugyebár szép? Persze, hát persze... Igen, no igen... Köszönöm, megvagyunk.* És mindnyájan megvagyunk, talán megleszünk valahogy ezután is, arra a kis időre, lám három kórház portása nekem már előre köszön, sorstársaimmal együtt ki-be járhatok előttük, ők mit tehetnek, néznek megértően, mint a nagycsaládos emberek, akik sokat láttak, sokat loholtak, s loholnak most is betevő falatok után, miközben reményt fröcskölő tekintetükkel figyelik, feszülten szemlélik az egészségesekre és betegekre fel nem osztható önmagában is folyton kavargó-nyüzsgő várt változásokkal csordultig telt világot.

Altatódal

Műhelyünkben olyan régiek az asztalok, hogy talán még a nagyapám idejében készülhettek, rég elfeledett mesterek szorgos kezemunkájaként, olyan régen, amikor a kisvárosi utcáknak még pacsuli szaga volt, az emberek feje tele volt romantikával és európaisággal, a különféle bútorkalkok tartósak voltak mint a csendes szerelmek, és Kovács úr, a belvárosi hentes, bizakodva tízdekánként mérte a leheletvékonyra szeletelt sokféle szalámit csupa fehércempés hentesboltjában, ahol kitűnően látható helyen, éppen Kovács úr bajuszkás és fehérsapkás feje fölött, éjféketére lakkozott fatáblácskán cikornyás hófehér betűkkel állt az akkoriban megfellebbezhetetlen, öröknek gondolt igazság:

MEGHALT A HITEL!

És mi minden áldott reggel bemegyünk a műhelybe, az ócska íróasztalokhoz, magunk alá húzunk egy nyikorgó széket, papírt csúsztatunk az írógépbe, és a fülünk mögül gondterheltséget mutató ráncokat engedünk az ábrázatunkra, majd könnyed és felületes sóhajrással nekikezdünk a szövegírásnak, ahogyan azt zakatoló, öreg írógépeink egykori gazdái tették, amikor a kiadók minden értelmes szöveget soronként fizettek, és tántoríthatatlanul hittek abban, hogy minden sorunkat folytonosan áhítózza várják az unalomtól és a keménygallértól örökké idegeskedő, ennek ellenére ápolat külsejű és lelketű többnyire bajuszkás olvasók, migréntől gyakorta szenvedő tudálékos özvegyasszonyok, és olyan magányos hajadonok, akik néha nem ártallják belemártani magukat a napi politika szivarfüstös levegőjébe és az izzadság szagú közéleti intrikákba. Többnyire Continental, Olympia és Erika márkájú gépeket csattogatunk műhelyünkben, ezek csodával határos módon átvészelték minden háborút és kötelező beszolgáltatást, minden sorvégre érve halljuk miként csilingel figyelmeztetően a csengő, akár a régi pénztárgépek jelzését hallanánk, melyekről gyermekkorunkban azt hittük, a különféle billentyűk nyomkodásával pénzgyártásra is használhatják őket, és a kápráztató csengettyűszó közben kipattanó pénztárfiók mutatja, hogy ez mikor milyen szerencsével sikerül. Éppen az idén lesz harmincvalahány éve annak, hogy szöveggyártással kezdtem el foglalkozni. *Kettő*, mondja a brigádvezető. *Másfél*, kérlelem én, közben magam sem tudom, miből lesz az a másfél, amire vállalkoztam. Hja, még nem is olyan régen ez is másként volt. *Másfél*, szölt a brigádvezető. *Három*, siránkoztam, ahogyan a reményteljes századelőn, minden csütörtökön kimenős, büszke cselédlánynak esedezett a legalább korzózni vágyó, lányba bolondult legény. Ülök a műhelyben gondolatfinomító gyalupadomnál, kerek szivacsból készült ülőke a fenekem alatt, puha párnán trónolva jobban jön a gondolat, mondják kedves kollégáim, akik soha, semmilyen körülmények között nem ismerik be, hogy a fenekünkkel gondolkozunk, ez nagy bűn lenne, valami olyasmihez hasonló, amit felforrósodott pillanatainkban a most már nyugdíj előtt álló, hervatag kolléganőink műveltek egykor, virágzásuk idején mindig rámenős férfi elődeinkkel délutánonként a sivar műhely valamelyik hirtelen lesöpört vagy tetszés szerint kéziratokkal teleszórt íróasztalán. Néha azt hisszük, az alkotás ilyen: gyötör, fáj, felemészt, de ugyanakkor mérhetetlen gyönyörűség is, gépíró-michelangelók vagyunk, akik örökké csak a saját fájdalomukat faragják, heroikus elvonultságban, a világi dolgok robajló zenéjére fülelve szüljük senkinek sem ártó, olykor megválaszolhatatlan kérdéseinket. Minden gondolatunk kised hipotézis, amelyről már a nagy Darwin világosan megmondta, *ha rossz is, többet árt, mint a feltételezés hiánya*, amely ugyan semerre sem visz, munkára nem ösztönöz, és aztán a végén majd megnézhetjük magunk, mint városunkban a közismert Ladó jelenései után mi, a műhely ártatlan dolgozói, akik odaadó csodálkozással vegyes tisztelettel figyeltünk a nagy Ladóra, amikor rendszerint ócska olasz napilapokkal a hóna alatt belépett a kávézóba, az

egykor kemény és fehérbóbitásra cicomázott formás lábú kiszolgálólányok elnehezedett testtel és pillantással, trombózisveszélyesre dagadt lábakkal, fényvesztett tekintettel összenéztek, és miközben az isteni Ladó valamelyik örök életű operettből ellesett világi pózban megállt az asztalunk előtt, kuncogtak is, és Ladó révedező tekintete savanyú képükön pásztázott, és hirtelen visszatántorodhatott a múltba, amikor anno dacumnál barátaival ült ugyanazon cukrászdai asztalnál, és a gyűszűnyi törökkává mellé kérés nélkül is francia konyakot kapott, és az akkor szolgálatos Ladó, akit ki tudja, hogy hívtak, német, angol, francia és olasz nyelvű agyonolvasott napilapokkal a hóna alatt, némi aprópénzt kunyerált némán, de nem kapott, mert a tulajdonképpeni és igazibb Ladó és barátai ki nem állhatták a hanyagul öltözötteket, nem tudták, hogy az elrongyosodás a korral jár, és majd eljön mindenkinek az ideje, amikor ruhájával együtt napilapjai is megrongyosodnak, hiába szorongatja őket ott a hóna alatt, és szakadozott gondolatokkal járja az ismerős utcákat a környéken, ahol egykori önmagát keresi mindhiába, és Ladó hirtelen összeszedte az asztalra feltűnés nélkül csúsztatott, sehogyan sem csengő alumíniumpénzeket és magát, hiszen maradt benne még némi magaviselet és keménység, talán annyi mint egy lágytojás burkában, és hogy valamiképpen elviselje az élet ráért csapásait és a sors packázásait, mellét ilyenkor hadapródörmeister keményre feszítette, felszegte melankóliában gyötrődő ezüstös fejét, haja színe mint olajos szardíniáé, tincsei parókamereven fedték bohókás gondolatainak egykor fortyogó üstjét, megrázta magát és kozmikus érzelmeinek jelképes központjára, beteg és bús szívére tette valamikor bizonyára rendszeresen manikűrözött kezét, a láthatatlan zászló előtt széles gesztussal meghajolt, és ezt dörögte: *Ne nézd a gúnyamat, bébi!* És szalutált mint egy katonatiszt, vagy csak biccentett, ahogyan ezt régen elfelejtett illemkönyvekben írták, nem is tudom már, hogy mikor, mert mi akkor inkább magunkat néztük, és talán egyikünk sem tudta miért, szégyelltük magunk. Ilyenkor, de máskor is leforrázva tértünk vissza a műhelybe, miután brigádvezetők egyszer-négyszer utánunk küldte Lajost, akire valamikor, nem is tudjuk milyen régen, meggondolatlanul a gyorsfutár munkakörét bízta a műhelyben. Lajos pillanatra megtorpant a cukrászda üvegezett ajtajában, két kézzel szorította kerékpárja kormányát, és küzdelmes múltból örökölt beteges imbolygásával a körülötte párolgó szeszgőzben, az étellel küszködve, csendes szemrehányással élő lelkiismeretünk képében nézett hol fel, hol le reánk. Sajnos, jótanács formájú mentőöveink, melyeket munkakezdésünk reggeli ráérős részében könyöradományainkkal dobtuk felé, elkerülhetetlenül és maradéktalanul mind a fejébe szállak, így aztán a mi kedves Lajosunk lassan, de biztosan, szeszbe fűlt. Ki tudta, ki hitte, ki gondolta, hogy ez ilyen furcsán és megfellebbezhetetlenül durván történik, pedig hát éppen elég cifra történetet hallottunk már addig is egykor józan és közmegebecsülésnek örvendő polgárokról, akik mint a végzetükbe rohanó éjszakai vonatok, valami csekélységtől, aprócska félreértésből kisiklottak, és miután ezek a polgárok szomorú vagy erőltetetten vidám képpel napestig allascht ittak rummal, szemükbe apránként bú rakódott, és aztán már a járás is fájt nekik, nyikorogva mozdultak néha, mint a bús őszi szélben az üres fűkamra egykor jobb időket látott, néha megkönnyezni is érdemes, rozzant ajtaja.

Amikor sápadt fiatalemberként a műhelybe kerültem, nagy elszánással, remegő lélekkel támaszkodtam a számomra kijelölt írópadra, még sokáig nem jutott nekem írógép, de a mester biztatására tűzhányóként, addig ismeretlen furcsa erők hánykolódtak bennem, és úgy éreztem magam, mint egykor Flórián bácsi, akinek bajuszkás hadnagya Isonzónál egyszer, ki tudja miért, eszeveszett hirtelen kiugrott a lövészárokból, szikrázó és dühös karlendítéssel az ellenség állásai felé mutatott: *Fiúk!*, ordította torkaszakadtából, *előttünk az olaszok! Vagyis: a franciák! Egykutyá! A szaruk éppen olyan bűdös, mint a tiétek! Nahát! Előre! Fiaim, csak utánam!* Elképzeltem, hogy egyszer csak nagy elszánással, kitörő lelkesedéssel magam is kiugrom valahonnan, talán az íróasztal mellől, és vetem magam életre-halálra menő küzdelembe, valami régen fakult újságköteget szegezve előre, rohanok az értelemködbe burkolt

ellenség állásai felé, már nem figyelek a körülöttem rohanók szuszogására, nyálas lihegésére, jól irányzott fényes lövedékként mindjárt berobbanok az ellenfeleinkkel telegyömösölt futóárokba, de aztán furcsán kihalt vidékre, patinás romok közé jutok, a patkányok visítva menekülnek kincstári haragom és ormótlan bakancsom vak kalimpálása elől, egy friss földhányás mögött, ideiglenes tűzhely mellett csajkában gőzölgő, étvágygerjesztő illatú ételmaradékot látok, az ellenség sehol, de érzem, hogy valahol a közelben dühös emberek lapítanak, sejtem, engem figyelnek, arckifejezésemből próbálják kitalálni jó halált vagy annál rosszabbat hoztam rájuk, velük maradok vagy tovább loholok győzelemittasan, dicsőségkeresően, a kietlen vidéket aprólékosan, egyre idegesebben feltérképezve, pattanásig feszült tüdővel, kimaradozó lélegzettel, mindent letiporva, veszélyt elhárítva, nyugtalanságomból nyugtalanságot építve mindhalálig. Mindig emberek után futkostam, őket kerestem szívdobogva, ezt végletekig lehet művelni, csinálni, mint a szövetségi szerszámműhelyben az indigókékbe játszó spirálfúrókat, amelyek aztán olyan gyorsan kopnak és törnek, hogy a lakatosok alig győzik kivárni, amíg a fúros fiútól új fúrókat kapnak, és akkor az a felelősképű, egyébként tejfölös szájú fiatalember, aki egymaga szabta a fúróknak való huzalt, hogy hosszanti irányban két spirális árkot marjon bele idő előtt rozsdá marta szerszámgépén, és a gyümölcsös láda nagyságú villanykemencében kékre edzte valamennyit, csiszolta és szalmaszárgára visszaeresztette egy gázláng fölül helyezett fémlapon, nos, a fiú az egyik dolgos-szürkére sikerült napon, úgy déltájban hirtelen becsavarodott, dühösen csapkodta a majdnem kész fúrókat, miközben egyre csak azt hajtogatta, hogy szerinte a barokkba hajló reneszánsz az igazán igazi, és csupáncsak ez a stílus illik az ő választékosan kialakított egyéniségéhez. Ami a magam egyéniségét illeti, réges-rég keresem, kutatok utána, mint nyerő lottószelvénye után a fiókok mélyét hánytorgató feledékeny ember. Anyám szerint, a mi vidékünkön, közvetlen környezetünkben egyedül Anti bácsinak, a magántaxisnak volt egyénisége, vasárnaponként családotul nálunk ebédelt, tányérja mellé helyezte kopottan is fényes gyümölcsöltő bicskáját, aztán harsány vidámsággal, vásári kikiáltókat utánózva felordított: *Hát, lesz itt már valami harapnivaló!* A társaság illedelmesen mosolygott, mint amikor valaki ócska viccet mond, a legalább három méter hosszú asztal rogyásig tömve volt mindenféle előétellel, a piros csíkos porcelántálban ajakpuhára főtt, különféle porcogókat és levükben mártózott, szopogatni érdemes csontocskákat rejtő, ígéretes húsok gőzölögtek, menekülni vágytak a rájuk váró, sötét gyomorvilág elől, és arról árulkodtak, hogy a konyhában szinte forrásponton aranypöttyös húsleves moco-rog, benne frissen kaszált harmatos füvekhez hasonlóan oldalra dőlve hosszúlaska-rend nyújtózik, hogy a kíméletlen merítőkanalat mindvégig hiába kerülve sorsa beteljesedjék, a párolgó csontvelős tálban pedig didergő mennyei falatok a pirított kenyérszelet melegét várták mielőtt a mohó szájakban elolvadnak, hogy só-, paprika- és borszapor legyen a szemfedőjük, és Gyula bácsi miután evett az olajbogyós és hagymás halakból, a bőséges majonézben ünnepi külsőben mutatkozó bőfsalátából, széles szájú cserépcsuporban kapta a csontvelő maradékot, amelyből kiadós, forró kortyokat nyelt, és miközben jégen hűtött, habzó sört vedelt, hogy bámulatra méltó egyéniségét kissé eleresztve magától értődően mérsékelten bőfoghessen, és már az előételeknél szemet gyönyörködően a boldogság szivárvány színes mezejére lépjen, kormánykerékhez szokott finom keze a sült- és a főzelékes tálak között kószáljon tétován, később dupla adag garnírungot követelve a nagyevőknek kijáró bizakodottsággal az én rajongástól tüzes arcú Anyámtól. Aztán jött a háború, és bús tangószele elsöpörte a vasárnapi ebédeket, hangulatuk többé nem szállt mindenre éhes fejembe, egyéniségem kifejlesztését el kellett halasztanom a reánk szakadt nyomorúságban, pedig szerencsésnek mondhattam magam, hiszen régi, mesés hangulatú vásárokból maradt pogácsák prézlijével ízesített puliszkát ettünk, és bődönök alján maradt mézzel édesített teát szüröcsöltünk minden jobb reményű hajnalon, délután és ijesztő estéken is olyan erőlködéssel, mintha készakarva Bodokánt, a sarki fuvarost akartuk volna utánózni, aki Szibériából csontos hadilóval tért haza, és csak akkor fogta ki szekere elől a

szerencsétlen állatot, amikor bőrét lenyúzta, és Bodokán könnyezve, hüppögve nyúzta a lovát, mert ilyenkor erősen bűdös pálinkát ivott, és azt mondta, fáj neki, hogy az ő bőrét gazdagok nyúzzák, aztán akaratosan új lovat kerített, de ezzel sem járt jobban, és így ment ez egy darabig, fájdalmas lónyúzásai már-már egyéniségéhez tartoztak, de el nem csüggedt soha, később felcsapott péknek, amikor a Prezenszky sütődében, a hagyományokat kényszeredetten felrúgva, nagy merészen, orosz mintára, téglalakú fekete kenyeret sütöttek, ha volt miből. Akkor már javában írtam a szövegeimet. *Fél?!*, kurjantott katonás indulatú brigádvezetőm, *Nem én*, mondtam büszkén és a körülményekhez képest határozottan, és akkor még komolyan hittem abban, hogy sohasem lesz mitől félnem, mert az igazságot az új szentek közül is az elsőnek tudtam, s az állhatatosság, melyet iránta éreztem, akár a többi, lényegesnek mondott, de megfoghatatlan dolog jótékony tűzként lobogott bennem, alakuló erkölcsöm nemes fêmeit ötvöztem magamban, amitől egyszer majd szakíthatatlan szilárdságúvá kell majd válnom, acélhíd-szerkezetté, repülő csodává, égígérő toronyházzá, gyémántkemény fix ponttá, ahonnan kimozdítható tespedtségéből a világ. Aztán egyszer csak azt mondták, sajátos feladatokat kaptunk, amelyeket a műfajnak megfelelően sajátos eszközökkel kell megoldanunk, és a jólelkű Teréz nagynénémnek végre összegyűlt annyi merészsége, hogy a háború végén kertjébe ültetett Hermes Babyét, személyes és fontoskodó útmutatásai alapján kiáshattam a földből, levakartam róla a nehéz évek alatt rászáradt gépszirt, és naponta halmozódó szorgalommal, mennyei élvezeteket próbálva, pötyögtetni kezdtem vele a csinos betűket, amelyeket egy alapvetően fontosnak gondolt filozófiai kézikönyv *A balsiker akarásának oka* című fejezetéből tekintélyes szavakba formáltan kölcsönöztem, ugyanis gyarapodó műveltségem kezdeti forrása volt ez a csinos kis könyv, egy bombatelitalálatos ház furcsán felszaggatott padlóján leltem, ellenséges gerjedelmű üvegszilánkok között feküdt kiterítve, ahogyan hevenyészett ravatalokon szoktak az életüket hányavetien élő, felületes emberek, jeges áramlat táncolt a hátamon, amikor tornacipős lábammal világfájdalmat próbáló sajnálattal belelapoztam ebbe a könyvbe, és már első olvasásra megtudtam belőle, hogy Franklin szerint az emberiség felületes és gyáva, Freud pedig jódoigában, amelybe beleszületett, idegsokkos katonákat analizált, kettőnek az álmából őszinte halálvágyat olvasott ki, valamint a balsiker akarásának megalapozott szükségességét, amely bizonyos, hogy minden idők élő valósága. Továbbgondolva a valamiért ripityára rombolt ház nyitott könyvéből felcsípett okosságot, elsuhant évek vagy pillanatok elteltével arra a nyilvánvaló következtetésre jutottam, hogy a balsiker elérése sem éppen egyszerű dolog, rengeteg izzadsággal jár, töméntelen energiát kell kifejtenünk ehhez is, tehát a balsiker nem lehet a siker egyszerű ellentéte, mert ha semmit sem akarunk, akkor is történik velünk valami jó, és éppen elég rossz is, de ezeket valahogyan képtelenek vagyunk szétválasztani egymástól, mert vagy nincs erre elegendő időnk, vagy akaratumk és kedvünk hiányzik, mint Bözsi néninek, a hirtelen önhibáján kívül megözvegyült segédgyógyszerésznének, aki tavaszi langyos estéken, mint ismerősei állították, minden nyomós ok nélkül, de egyre gyakrabban rohángálni szeretett a külvárosi patak mentén, és két idegtépő visítás között arról ordibálni, hogy meg akar halni, bizony és tényleg, meg mindenképpen, de ezt a nyilvánosság elé meglehetősen sietséggel tárt óhaját mindannyiszor sikerült neki elfelejtenie, amikor utána szalajtott fiától azokat a patak mentén csúfosan felcsattanó gyógyító pofonokat megkapta, és mi, akik szájtátva figyeltük a mindannyiunk számára egyetlen életet, aztán éppen eleget törhettük a fejünk azon, hogy most már mi a rossz és mi a jó, s miből mikor és mennyit juttat nekünk áldottnak sem mindig nevezhető szerencsénk. Miért akar valaki meghalni, amikor alig él, ez a kérdés is sok fejtörést okozott nekem, évtizedekig motoszkált bennem, amíg aztán egyszer csaknem sikerült megfejtenem az özvegy gyógyszerészné titkát, mert magam is meg akartam halni, de ez sem sikerült, és ez sem megy megfelelő könyvek nélkül, erre szerencsémre idejekorán rájöttem, és sikerült rengeteg vaskos és külalakjában is tetszetős kötetet összegyűjtenem, kunyeráltam, kölcsönöztem és vásároltam a könyveket, amikor vásárolni lehetett még a régi könyveket, amelyeket

könyvtelen emberek a háború után dühös nekifeszüléssel tűzre, szemétbe vagy legjobb esetben nedves pincékbe, poros padlásokra dobta nem titkolt megvetéssel, amikor az örökké latyakos ócskapiacra is titkolták a régi könyveket, földre terített újságpapír alá rejtették, hogy a hivatalos emberek és hivatásos besúgók lehetőleg ne akadjanak bele, ne kobozzák el ellentmondást nem tűrve, és olykor, miután felfedeztem a nekem való régi könyveket, régi gazdájukkal összekacsintva potom áron megvásároltam, valamennyit megvettem, kopott aktatáskámban sokkal többet sikerült rendre hazacipelnem, mint amennyit elolvashattam, nagy kupacokat raktam belőlük szobámban, hegyeket, amelyeket körüljárhattam és megmászhattam, és amelyek oldalában bányászni lehetett szerszámok nélkül, puszta kézzel turkálni a könyvek között, amelyek érintése mindig gyönyörűséggel jár, a nők púderezett bőrének érintése olyan mint az érett könyvek poros borítójának fogdosása, átforrósodik érintésétől az ember ujjbegye, és gondolatok áramolnak a szívéig hatóan, mert az érzékeny ujjbegyek a Braille-írás hét pontjából eredő nyilallásokból is töménytelen, sírnivalón szép gondolatot tudnak felsimogatni, a könyvek érintése olyan, mint az Interneten küldött, digitálisan indított simogatás, messzi világokat köt össze, amikor a címzetthez ér, és elkülönít, ha érzéketlenek útjába kerül, így aztán különböző színű téglák a könyveim, amelyekből falakat raktam a falak mentén, a polcok előtt és az ágyam körül, csaknem befalaztam magam, és amikor kormos éjszakáimon felriadok, merthogy az ágyban sem lelem az élet értelmét, kibújok rám tekeredett emlékképeim takarója alól, és a sötétben kitapogatom azt a könyvet, amelyből valamiért, azt hiszem, vigasztalást nyerek, felütöm a harminchetedik oldalon, és már a megbizonyosodás okáért sem kell felkattintanom a villanyt, folytatom az olvasást: *ne feledjük, hogy a tevékenységek csak látszólag céltalanok*, látom ezt akár fehéren a feketét, és tudom, hogy újra a *Wake up and live* című művet tartom a kezemben, amelyet egy Dorottya nevű nőszemély írt születésem évében, aki szerint a *legkézenfekvőbb szándékunk abban nyilvánul meg, amikor a világgal el akarjuk hitetni, hogy képességeink legmagasabb fokát elértük*, ezt újra és újra elolvasom, aztán megnyugodva alszom tovább, vagy csupán azt hiszem, hogy alszom, és félálomban, persze csukott szemmel, mert éjfél után már sért a puha csöndben különösen szúrós villanyfény, élvezettel kitapogatok egy vastagabb és mindenképpen súlyosabb könyvet, amelynek fedőlapján cirádás díszek pompáznak, és amelyben, úgy a közepe táján, van valahol egy szép mondat arról, hogy a tulajdonképpeni életcélokkal összefüggésben semmiképpen sem hozható tevékenységtől eltöltött emberek élete olyan, mint a halál, mert az esztétikai ténykedés eredete egy organikus szükségletben találtatik, az pedig olyan, mint az éhség vagy a fajfenntartás ösztöne, ha ez hiányzik, oda minden örömről, és ki tudja mi történhet velünk, mert Jászi Oszkár szerint megérteni sohasem fogjuk, hogy miért nem egyenlő az esztétikai tevékenység a többi hétköznapiasnak tudott dolgunkkal, mivel, ha valaki megkísérelné csupáncsak a munkára szorítani az embert, biztosítva számára ugyan némi álmot és természetesen bőséges táplálkozást, de megvonva tőle a játék, a dal, a tánc, a mese, az orgonaszó áhítatát, a focit, a lányok hajába font színes pántlikák lobogásának élvezetét és a vásári és egyéb komédiák szépségét, bizony mondom, nem tudhatjuk, mivé lenne az ember élete. Ilyenkor újból és újból megnyugodva csúsztatom helyére ezt a szép és súlyos könyvet, amely itt-ott bársonyos tapintású a foszladozó famentes papírlapok kopott sarkainál, és hedonikusan állapítom meg, hogy a születés és a halál között porciónyi vegyes saláta csupán az életünk, és ellenállhatatlan vágyat érzek, hogy szobám ablakát és ajtaját minél előbb könyveimmel zárjam el a külvilágtól, mészhabarcsba raknám legolvasottabb könyveimet, és Könyves Kelemenként, mint legféltettebb kincsem-aramyom-galambom-asszonyom, a nekem legkedvesebbet is, hogy magas Déva várához hasonlóan tartósan álljon az ezután megszületők emlékeztében a mindenütt rakható, mindenféle színű könyvekből emelhető fal, amely a szövegelők védelmére a magasságos egekbe magasodik, megnyugvást hozva valamennyicske időre a gondolatokra éhes emberek zaklatott világában. Úgy befalaznám magam könyveim közé, ahogyan ezt 1668-ban a tekintélyes pocakú, tonzúrá,

tokás tisztelendő Pápai János káptalan uram tette, amikor a tatárok elől, nem is magának, inkább a könyveinek keresett menedéket a fehérvári vártemplom kicsiny sekrestyében. De hát milyen az iparos?, hosszú az éjszaka, reggelig gondolatvándorlásos és izzadákos minden percem, forgolódom, nyögök, sóhajtozom, olykor macskakölykökkel álmodom, és megfedkezem a fel és alá randalírozó tatárokról, hirtelen ébredek, lecsap reám a kötelesség, mint kutyakölyökre a szigorú gazda pillantása, a kérlelhetetlen idő kerget, rohanok a műhelybe szöveget gyártani, és mint például a jól nevelt szövőgyári dolgozó, akármit is kér tőlem a mester, felelősségteljesen, mesterségem legjobb hagyományaihoz híven mindig megpróbálom magamat felülmúlni, néha néhány soros szövegbe is belekomponálom a szívem, belecsempészek könyveimből kölcsönzött gondolatokat és a saját eredetinek vélt szövegeimből is valamennyit, akármilyen picit is, mert ezek ezer szállal interferálódva kavarnak, fullasztva áramolnak és áradoznak bennem, ha akarnám sem tudnám ezeket különválasztani a másokétól, nem tudhatom, hogy egyik-másik igazságból mennyi az enyém, mi és mennyi az, amit útközben kapirgáló-szemelgető majorságként begyembe gyűjtöttem, mi az, amit könyvek betűtengetéséből válogattam, hogy egykor ösztönös ráérzéssel időszerűnek véelve, sohasem látott, sohasem hallott dolgokat közöljek a világgal, ez az amiért a világra jöttem, ha ezt sikerülne elhitetnem magammal, volna egy szép percem, órám, napom, az életem nem volna hiábavaló, ahogyan ezt érzem, látom, tudom, mert legalább ennyire mentem kutakodásommal, hogy parányiságomat megpróbálom elviselni, hasonlatos vagyok immár a papago indiánok bölcséhez, aki magát találóan *odaadó semminek* nevezte, és ha ügyes vagyok és mértéktartó, a mester sem talál kivétlivalót a munkámban, ilyenkor magam is elhiszem, hogy szövegeimben marad valami belőlem, tovább ne firtassuk, minek kell ez nekem, ezt valami jóleső érzés légüres tere kívánja bennem, ahova betódulnak apró győzelmeim, a lelkem pedig forró levegővel folyamatosan töltött léggömb, mely arra való, hogy számolatlan hétköznapijaim unalmas garmadáiból olykor az ünneplés fénypirosába emeljen, ha ritkán is, de van ilyen, és ez jólesik, mint Lajosnak a pohár tüzes víz, erőt kapok belőle könyveim további gyűjtéséhez, ami persze, nem megy e nélkül, mert ez sem egyszerű, egyre bonyolódik, hiszen mindinkább válogatósabbá válok, alaposabban megnézem mit vásárolok, és az is előfordul, hogy a könyvek lapogatását is unom, nincs hozzá elég erőm, nincs hangulatom, titokban jönnek rám az ünnepi hangulatok, de ezt is titkolnom kell, mert irigyek az emberek, ezért aztán magam elől is eltitkolok jót és gyönyört, lopva, titokban olvasgatok, a piszkálódók miatt, akik kutya fejű tatárok módjára, riasztóbbnál riasztóbb álarcot öltve keringenek körülöttünk, jól tudta ezt a bocsorkaképű öreg Ricsi, amikor ráncgyűjteményes arcára szorított hegedűje mellől mentori hangján leszólt hozzám: *Fiam! A könyveket titkolni kell*, és titkolt könnyekről nyöszörgött cigarettafüstben avasodott zsíros alvilági énekeshangján, s ha ez réges-régen volt, akkor is lehet benne valami, mert a régi igazságok lám újra és újra fel vannak találva, azt mondjuk *nincs új a nap alatt*, hahaha, és az is igaz, hogy már minden csupa hányásos közhely, olyan mint a rokonok nyálas csókja, kép-mutatásficam, kiéhezettek sikamlós nedvtúltermelése az elképzelt zabálás előtt, az élet értelmét tehát az igazságokon túl kell keresnünk a transzcendentális örökzöld mezőkön, Kant tudatalattijában, még akkor is, ha egyszer valamikor az ígért földjén minden kiderül, és mámoros túlviláginak képzelt fényességben feltárul előttünk a dolgok és a szövegek valóságos értelme, amint azt egyes brigádvezetők közkívánatra vagy profetikus percekben makacsul újra és újra megjövendőlték. Ám legyen, én mindenesetre konyakot, kávé, teát és vizet iszom, mást nem prédikálok, ez a sorrend tőlem függetlenül alakult így, mégpedig a saját időm rendjében, amelyben kapkodva élek a biztos halál tudatában, és mert a véget nem feledhetem, többnyire furcsa kaparászást érzek a torkomban, már csak ásványvizet iszom, azt hiszem ezt kívánja az egészségem, igyekszem elfojtani magamban a kikíváncozó prédikációkat, ha a vashiányom nem ellenkezne, beérném fémjelzett gondolatokkal, közben csendesén végzem a munkám, morzsolgatom egyre kevésbé kitégíthatónak képzelt napjaim, már évtizedek, emberöltők teltek el

azóta, hogy szófósásos gyalupadom mellé ültem, főnökeim úgy tesznek, mintha munkámmal elégedettek lennének, hallgatok, magamat be nem árulhatom, ha egyetlen pillanatig valami hasonlót éreznék, belehalnék a gyönyörűségbe, mit tehetnék, kitartással hiszem, hogy egyszer majd egész bensőmet átjárja az a titokzatos jóérzés, hasonlatos leszek a fákhhoz, amelyek kérgük mögött rejtett csatornában zöldselyem leveleket görgetnek a bimbózó kijáratok felé, és akkor aztán lehet, hogy kiderül, nem hiába dolgoztam a műhelyben, ebben az ócska kócerájban, ahonnan éppen most semerre sincs kilátás, egyetlen ablakunk sincs, be vagyunk kerítve betonszürke falakkal, a kékes fénycsővilágításban hamuszínű az arcunk, csupán gyomrunk jelzi, hogy szédületes magasságban vagy mélységben dolgozunk, a patkányok is lihegve érkeznek hozzánk a kanálisok szövevényes csövezetén, talán a nyolcvan- vagy kilencvenvalahányadik emeleten van a műhelyünk, fölöttünk kőművesek dolgoznak, kényelmesen rakják a következő emeletet, mindig is lesz munkájuk, mert ez az épület befejezhetetlen, és mi nyomban követjük őket, amikor egy-egy szinttel fennebb költöznek, fölöttünk az ismeretlenség, alattunk a csak jobb napokon látható, felhőkkel, ködökkel, zűrzavaros történelmi levegővel takart talaj, amiből valamilyen sugallatra hallgatva épületestől kinőttünk, leginkább csak korlátainkat látjuk, amely az erkélyen körbefutja a toronytetőt, vörös szemű varjak tanyáznak ott, az erkélyre nyíló ajtó résén át látom, micsoda ádáz küzdelmet vívnak ott egymással a hatalomért, egy-egy jól irányzott csőrvágással vágják ki egymás szemét, vörös üregek tátongnak mindegyik fején, farkasszemet néznek velünk és egymással rekedt károgással nyugtázzák döbbenetünk, a vakok többé nem hagyhatják el a tornyot, robotolnak éjjel-nappal, a szolgálatos toronyőr időnként mérgezett lencsét szór eléjük, ezt is válogatják, és csak végső kétségbeesésükben nyelnek le egyet-kettőt, hogy megszabaduljanak kilátástalan életüktől és másokat engedjenek helyükbe, akikre ugyanazon sors vár, megannyi gyászvitéz, kormos Hamupipőke, levegővel leláncolt gályarab, akiket arra kényszerítenek, hogy szövegeinket betűkre szedjék, kiszemeljék belőlük a gondolat csíráit, hogy végül egyforma lencse alakúakra formálják mindet, a maradékot sietve átdobálják az erkély cifra korlátján, és gondolatfoszlányaink kavalkádja pergő pernyeként szétterül az alattunk húzódó, elfelejtett tájon, lassan lerakódik, kövesedik mint a guanó. Igen. Harmincnál több esztendeje látom, figyelem, csodálom ezt a sziszifuszi munkát, és már üresnek érzem a fejem, soraimban, melyeket könnyedén papírra vetek, semmi sincs súlyosabb dolgaimból, amikor erre rádöbbszem, nagy elszánással régi könyvtárak nyikorgó bútorokkal teli zárt osztályait jártam használható gondolatokat guberálni, fenékhoroggal felhúzzható ólomnehéz okosságokra vágytam, tengermély igazságokra, amelyek eligazítanak minket, hogy ott fenn a toronytetőn merre nézzünk, mire figyeljünk, amikor kilophattuk magunk a lesunyított fejűség kötelességéből és a fölfelé indított hódolatból, és később is, miután munkámért indokolatlanul egyre több pénzt kaptam, és bőrrönszámra cipelhettem haza a sok vásárolt könyvet elajándékozott bútoraim helyére, hogy nagyszerű piramisokat rakosgassak belőlük a szobámban, mindinkább megszokva az egyedülletet, mint azt annak idején, derék Pápai uram is tette, akivel reggeli félálomban arról szoktunk beszélgetni, hogy mi a teendőnk ezen a magunkra egyszerűsített világban, ahova az összes általunk fellelhető gondolatok közé befalaztattuk magunk, és mindenféle kitalációkra hivatkozunk, mi nem jut az eszünkbe védekezés közben, ijedt kecskegidák vagyunk, képzelt szakállunkba mekegünk, mint tegnap hajnalban Pápai János tette, amikor Bethlen Gáborra hivatkozott, káptalan fejjel idézve a nagyságos fejedelmet: *a betűimre vigyázzatok*, szólt parancsolatja, és ugyancsak a lelkére kötötte, hogy minden akaratja szerint legyen halála után is, a szükséges dolgok bevégeztetése végett, amikhez tartania magát könnyebb volt, mint egy zsíros ebédről lemondani, mert maga sem kívánt mást az eszes dolgok szolgálatánál, tehát másként nem tehetvén a káptalan a befalazást elrendelte, magát a jónak akart sorsra, de kényszeredetten mások kegyelmére is bízva, menteni kívánva a menthetőt, de önmagát ebből végül valami-képpen mégis kiflejtve, *mert ilyen az ember*, Ferenc bátyám is éppen így mondta ezt, amikor

lefekvés előtt reánk bízta a csillagos eget, s mindjárt akadt valaki, aki ott helyben katonászkodott: *Igenis, Király elvtárs!*, csattogott komolykodva, és hogy nagybátyám elejét vegye a félreértésnek, csöndesen, bajusza alól mosolyogva szólt reánk, nevezzük őt egyszerűen *bátyámnak*, így mondta, mert a háború utáni meglódult világban egyre nehezebben tűrte, hogy ugyebár ország-világ előtt uralkodói címet hordozó nevén szólítsák. *Hát, rendben van, magának, most az egyszer még megbocsátok*, mondtam kellő tisztelettel Pápai Jánosnak, aki sírva bánta, hogy hagyta magát a tatár által lovak után futtatni a Váradig húzódó poros úton, ahova megérkezvén, másként nem tehetett, lelkét visszaadva teremtményének, kiszenvedett olyanformán, hogy meggyőződése között utolsó leheletéig kitörölhetetlenül világolt annak tudata, a szenvedőké a mennyeknek országa, de én már azt is tudom, hogy nem könyveink közé kell befalaztatnunk magunk, hanem inkább a könyveket kell minden igyekezetünkkel önmagunkba befalaztatnunk idejekorán és a lehető legnagyobb mennyiségben, hogy felprédálással, amit minden időkből az életünkbe betolakodó barbárok újra és újra megismételnek, a minket ért kárt kicsinyítsük és apránként összegyűjtött gondolatainkat a tatárok és varjak töméntelen seregeitől, jobb napokra várva a romlástól óvjuk és megőrizzük. *Ennél jobb sem kell!*, kurjantott a királyi elgondolásra Első Bátyám, fenséges őseim örökké jókedvű sarja, és bajuszt penderített csak úgy suszter módra, mert születésemkor nemhiába hivatalból elnyerte a NAGY jelzőt, amit én gügyögős koromtól gyakran kihangsúlyoztam, aztán aláhúztam, amikor a sokféle csatából győztesként kikerülve mindnyájunkat magával ragadó vidámsággal, minden Királyok háztáji örömére hazatért.

Ülök a nyolcvanvalahányadik vagy talán már a kétezredik emeleti magasságban, tulajdonképpen teljesen mindegy, hogy milyen magasról rugdossuk alá a pernyét ablak nélküli szobánkból, mondják, hogy tűrhetően végzem a munkám, könnyű a fejem, *Fél?*, kérdi a brigádvezetőnk, *Igenis!*, felelek katonásan, *Tudod mit? Legyen négy!*, mondja a mester. *Legyen!*, hagyom rá okosan, mert nekem már a négy is nyolc, hány ide vagy oda, hány fél, előtte vagy utána, most már nem számolom, harminc-nem-tudom-hány éve nyomogatom a billentyűket, és a betűk mindig egykedvűen, naiv szeretettel indulnak valamiképpen hasznos gondolatokat alakítani, értelmet hordozó mondatokká válni, szegények nem sejtik, milyen szomorú sors vár rájuk ott kinn az idők szelétől örökké huzatos erkélyen. *Nyomd meg a gombot, kapsz egy libacombot!*, hallom az idők távolából óvodás korú szerelmem szexis hangját, jó tanítóm volt, tőle tudom, hogy mit kell a lányokkal csinálni, ha engedik, és akkor is, ha úgy tesznek, mintha nem akarózna nekik kicsikét széttenni a lábukat, és aztán, mikor valamely sorvégre érve apró bolondságainknak csilingelünk boldogan, hogy minden befejezett dolgunknak jópofa vége legyen, örömmorzsákkal felcicomázott perceinkre gondolok, melyek mint a vajkrémből kinyomogott csillogó sokszínű rózsácskák a tompán fénylő csokoládétorta szegélyén ajakpuhák és oly édesek, hogy az ember kétszer is meggondolja, kapjon be vagy ne kapjon be egyet- kettőt belőlük, zabálja vagy ne zabálja meg az összest, esetleg próbálja meg eltenni emlékebe, tartsa meg valamely kedves gyereknek, aki mindenki másnál is jobban örül majd az ilyen nyaláncságnak, esetleg sokáig határozatlankodva addig bámulja ezeket a vajvirágokat, amíg forró tekintetétől tövisestől összeolvadnak, lángtalanul elégnek az összes csokoládédíszekkel együtt, mint lányos házaknál egykor a halaszthatatlan jövőmondás idején a tűzre vetett békés ólomkatonák. Olyan régen írtam itt a műhelyben a szövegeket, ha összeszámolnám, másfélmillió sornál több lehet eddig, tonnányi festéket elhasználtam, papírt sok vagonnal, csebernyi gondolatot, könyvsorozatra valót, betűimmet felsorakoztatva, szövegeim sora többször körülérné a földet, holdig érő vezetéket rakosgathattam volna belőlük, de nem akartam bekerülni a hülyéskedők nagykönyvébe, most is a lehetetlent kísérem, az emberek közötti űrt, a világ kezdetétől tátongó szomorúságmély szakadékokból szeretnék betölteni valamennyit, nem pernyével, hanem élő, eleven betűkkel, használható gondolatokkal akarom őket egymásba kapcsolni a forró szerelmek gyönyörökben gazdag tökéletes szorosságával, olyan módon

megteremteni az áhított nagy eggyé válást, ahogyan ezt az emberiség csakis egy totális ejtőernyőugrásban fogja egyszer majd megvalósítani, amikor hét vagy ennél is több milliárdan fogunk a világűrbe ugrani, hogy egymásba fogózva vadonatúj bolygót alkotva megkezdjük keringésünket valamelyik naprendszerben, ahol egy még munkás Isten tökéletesít bennünket, javít rajtunk valami lényegeset, hogy a továbbélésre érdemesek legyünk, erre az ugrásra készülve, szórom féltve őrzött gondolataimat az emberek közé, hogy alkalmasak legyenek a nagy pillanatra, amelyet a legjobb esetben hétmilliárdnál is több próbának kell megelőznie, és ebben nem segít rajtunk az imádságos Isten, hiszen Kondrád úrtól hallottam, az egyik kerti mulatságán mondta, hogy az öreg *nem ítélkezik, csak az emberek ítélkeznek*, és az elmúlt században óvatosan élő tudósok előtt sem volt titok, hogy a mi Istenünk, ha létezik, akkor minden bizonnyal munkanélküli, és segítségünkkel kell tengetnie a következő évezredben is nem éppen irigylésre méltóan csendes, csupáncsak szemlélődésben gazdag életét, míg mi in memoriam Bibó, *a szabadság kis köreinek kialakításával* pepecselünk és erkölcsünk romlását bambán bámulva, Rousseau figyelmeztetését is elfelejtjük, hogy összefogózás helyett, a mindenki mindenki elleni küzdelemben túltéve a hobbesi negatív utópián a mások rovására rohangáljunk gondolatszegénységtől sivár érdekeink után, és messze elkerüljük a Sínai-hegyet, Mózeszt Mórlickává kicsinyítjük, hogy nagyokat röhögjünk immár folyamatos Tízparancsolatlapszusunkat tapasztalva, a két összetört kőtáblát a társadalmi lét sarába taposva törvénytelenül élünk az emberiség felhalmozott gondolathegyeinek könnyed sétatutakkal elképzelt, halálunkig lankás oldalán, hát nem furcsa, hogy magam sem érzek pirulásnyi szégyent az emberiség megélt vagy vetélt történelméért, nem mondhatnak rólam semmi rosszat, a munkában megállok a helyem, igyekszem szép, hosszú mondatokban kifejezni magam, papírra tornyosuló szövegem öntörvényű, valamennyi önmagától összetett, kiakadt mondatomban a jelenről írok, mai bonyolultságainkat célzom, de akaratlanul vissza-visszahajlok az ismeretlenségtől tudásommal gyarapodó tudatlanságom zűrzavarába, a szövevényes és kideríthetetlen múltba, amelyet emberöltőként újra és újra átírnak tetszésük szerint tudóskodó uralkodók, akik sohasem tanulni, hanem örökösen parancsolni kívánnak a maguk teremtette múlttal példálózva, és ilyenkor a mélybe mutatok, akár az óriás fák beláthatatlanul terebélyesedő gyökerei, vagy ahogyan a különféle divatok teszik ezt általában, hogy a spirálosan fejlődő végeláthatatlan filozófiákról most ne szóljak, és a néhai Daidaloszt sem említsem, akinek néha-néha érzem magam, miután jövőmnek hitt egyetlen fiam értelmetlen halála után Minosz üldöztetését is szenvedem, nem sejtve, hogy üldözőimet, mint a malacokat, mikor küldik majd forró zuhannyal halálba a művészetekből egyet s mást még ma is pártoló szicíliai lányok, pedig egyelőre én még csak sűrűn ismételt hideg zuhanyokkal küszködöm, és nem azért, mert talán hitetetlen magasságba emelkedvén viaszba merevített szárnyaimat félteném, hanem, mert, akármennyire is valószerűtlen, úgy érzem, munkám hevít megengedhetetlenül magas hőfokra, olykor beteges láz borít, még a tököm is izzad, hogy aztán erőlködve kerülnöm kelljen a didergést, leghasznosabbnak vélt gyógmódom a fokozatosan, de kíméletlen elszántsággal alkalmazott frigoterápia, nem akarok többé fogvacogva félve élni, éppen most próbálkozom minden erőmmel a jelenből a mindig szebbnek képzelt jövőbe csavarodó mondatok szülésével, ki szeretnék törni a régi dolgok hínárjából, valamiért mindig fáj a szívem, az izgalomtól akadozva lélegzem, a verejték kapribogyó nagyságú csöppekben hull seggig érő homlokomról, pontosan úgy, mint amikor egyszer padlót keféltam és az alkalomadta hirtelen felindulásban a tükörfényes padlón szép lánnyal keféltam nagy gyönyörűséggel, mert fiatal voltam és nem sokat gondolkozva habzsoltam az élvezeteket, lám, mekkorát fordult velem az élet, múltba nézése, úgy tűnik most előbbre visz, értelmetlenségeimet tisztán látom, s ha nem is bánom, a levonható tanulsággal több vagyok, biztos ebben csak akkor lehetnék, ha tudnám merre van, ami még hátra van, de néha minden képzelt bölcsességem ellenére olyan üres a fejem, azt sem tudom, mi vagyok, fiú vagy lány, lihegve kapkodok, hajtom magam, sietek fellapozni a régi

kollekciókat, hogy fiatalkori szövegeimből erőt merítsek, üde gondolathajtásokra vágyom, melyeket talán kibonthatnék duzzadó rügyek mentén, nyugalmat adó nagy levelekké formálnám egykori tetszetős bölcsességeimet, hiszen úgy érzem, lüktet bennük még annyi erő, hogy ma is hasznát láthatnánk, de sajnos, a kollekciókat a főmester parancsára tegnap mind ledobáltuk a kukákhoz vezető bűzös csöveken, és riadtan figyeltük amint otromba puffanással értek a céltalanságba, az ezer-nem-tudom-hányadik emeletről a kezdeteink kezdetétől éhesen tátongó szemétgyűjtőbe, halálraítélt gondolataink kápolnájába, ahová az örülden szirénázó terepszínű mentőautókból kiugráló egyenköpenyes emberek éppen csak bepillantottak, s máris siettek visszaparancsolni a hordágyasokat, hogy ne fáradjanak, nem életet menteni kell, hanem temetni az oszladozó múltat, hogy a fertőzés el ne harapózzon köreinkben, mint éhenkórász rühes kutyák az üresen bűzlő vágóhidak környékén. Így aztán, mit tehetnék mást, óvatosan lelépek a toronyból, eloldalogva távolodom, aztán eszeveszetten rohanok haza, hogy hű könyveimből csipegessenek egy-egy gondolatot, s feltört vérhólyagos agytekervényeimmel rágódjam például azon, hogy miként lehet valamely gondolat végtelen, hiszen valahol az úrlila messzeségben a sín párok is összeérnek, láttam ilyent magam is, miközben gondolataim végtelenül felaprózódtak, mint a tegnapokról maradt morzsává silányult savanyú kenyér, vagy az akasztott ember halál szagú kötele, amit drága ritkaságként árulnak a sors kegyelméből kiválasztott kegyetlenül gondolatmentes és éppen ezért pénzéhes emberek, és amikor valamely delejes erő hatására képtelenek vagyunk befejezni tetszetősnek ígérkező mondatainkat, gondolkodásunkban a sáros utakhoz hasonlóan rejtett kátyúk keletkeznek, zökkenők, amelyek gyomrunkat feltolják az agyunkig, hihetetlen emberi mélységek nyílnak meg előttünk és az egész emberiség előtt, kikászálódni belőlük egyre nehezebb évek múltával, a lehetetlennel határos efféle cselekedni, olyan ez, mint amikor valaki a szépkiskenyerűszűzmártonfalva felé vezető utakról akar visszafordulni, időnként magam is arra tévedek, miközben ványadt testemet és kihasználatlanul heverő kocsimat a rozsdásodástól óva óvatosan megmozgatni akarom, gyér forgalomra vágyva, a békés tájban előrehaladva, gondolatban mindig magammal cipelt, eszemben hordott barátaimat bensőséges társalgásra kényszerítsem a lét értelméről Marcus Aurelianus módján, s aztán vidámnak akart hancúrozásaink végén kicsit okosodva, gyenge fizikumom ellenére az érvényesülés felé induljak, hagyjam magam sodortatni divatos áramlatokkal, hátha lesz belőlem valami, és kibírom a mester újabb kategorikus utasításait és mérhetetlen önteltségét, amivel a toronyban méltán kiérdemelte a Miki Lauda nevet, annak ellenére, hogy nem vezet gépkocsit és semmi köze a valamikor híres autóversenyzőhöz, és fiatalabb korában egyszerűen Hiki Mikinek csúfolták, mert nyakkendő nélkül a budiig sem merészkedett, és azok közé a nélkülözhetetlen polgárok közé tartozott, akik mindig szerették a hasukat, abból kiindulva ítélték meg a világ összes dolgait, és a munkásmozgalmi ünnepélyes megemlékezéseken a legszívesebben az elnökségnek és operettárszleteknek tapsoltak, kissé elérzékenyültek ilyenkor, valósággal ellágyultak, amikor Pityu gróf szerelmet vallott a nagyhercegnőnek, és Petrov, a fess moszkvai testőrtiszt határtalan boldogsággal magához ölelte Szibillt, *ó, édes istenem Szibill*, sóhajtotta ilyenkor minden sokoldalúan művelt funkcionárius, és természetesen nem a feleségére, nem a titkárnőjére, hanem a vezetőségbe legutóbb kooptált mutatós női káderre gondolt, akit természetesen először maga az első titkár szándékozott mindenoldalúan megnevelni. A nagymenők között ismert belső szabályok előírásai szerinti rotáció sem hozott végső megdicsőülést Miki Laudának, őt egyre kifelé sodorta a helyezkedők sűrű kavargásának legbensőbb szele, de toronyőrnek mégis megfelelt, lelkesedése nem szűnt, emlékszem, az egyik kitűnőre sikerült díszelőadás és díszvacsora után már kora reggel kijelentette, hogy műveltség nélkül semmire sem megyünk ebben a gyönyörű életben, és megint eszébe jutottak azok a pozitív példának jó művészi mozgósító csoportok, amelyek olyan kiválóan találják az igazságot, és ugyanakkor valóságosan magas operettszinten szórakoztatnak. És akkor Miki Lauda elrendelte, hogy írjunk, és még írjunk, és megint szépeket írjunk

mindenféle csasztuskázókról, és lelkesedett terven felül előttünk, a végén pedig, amikor már kifogyott a szóból, úgy nézett reánk ott a műhelyben, mint aki feltalálta a szebb jövőt.

Hát mit tehetek, csak gubbasztok otthon az ágyon, és időnként minden előzetes bejelentés nélkül megjelenik előttem a nagy Marcus Aurelianus, amint éppen valahol Bécs alatt, talán a Garam partján ül sátrában és jegyzeteit félrelökve ír, a görögöktől szopta a filozófiát, hogy aztán a védekező harcok szüneteiben ügyes sorokba rendezze a saját mondanivalóját, amíg mások, mint például a különlegesen pihentagyúak, fürjviadalokból próbáltak jövőt jósolni, ő az, eljövendő sztoikusoknak agyalt ki megrágni való dolgokat, pedig ezt senki sem kérte tőle, és nem kellett neki semmiféle tervet teljesítenie, csak úgy élvezetből törte az agyát, arra sem volt szüksége, hogy az életéhez szükséges okosságokat külföldről beszerezve feldolgozza, és mindenféle lerágott maradvánnyal etesse katonáit, mert ő maga volt a császár, hatalma megtartásához nem is kellett használnia rengeteg nagy tudását, nem volt nehéz rájönnie erre a pofonegyszerű dologra, és ha kikezdte is birodalmát a betolakodó sok barbár nép és a pestis, eredményesen védte császárságát, miközben magamagát leigázhatta, kordában tarthatta, kemény, fejet fájdtató munkára foghatta, hogy egyszerű köntösbe bújtatott eszméit lélegzet-elállító, exportképes mondatokba csomagolja, az ember most is csodálkozhat azon, hogy micsoda kereslete van Marcus Aurelianusnak az azóta százvezrek által próbált világpiacra. Milyen igaz, hogy már réges-rég mindent megírtak, nincs új a nap alatt, és mégis, nekem is fáj, hogy nincs szükség a gondolatainkra, ha volnának eredetinek tűnő, mutatós gondolataim, akkor sem kellenének a kutyának sem, mert úgy tűnik, évezredek óta a gondolkodásról leszoktatni akarják a népet, és aki, mint a nyájtól elcsámborgott, szelíden elhúzódozó állat, külön utat próbál, fenyegető ordításokkal, korbáccsal, kutyákkal, temérdek erőszakkal terelik vissza a robotolásba, a semmittevésbe, így lesz a jó polgárból egész életét kitöltve lusta állat, újat próbálni rest, mások utánzásában kimerült átlagember, amilyen magam vagyok, ha összegyűjtött könyveimből időnként nem meríthetnék, hogy a jó gazdaasszonyt utánózva, az örökké éhes, folyton szemet keresők, az állhatatos csipegetők elé szórjak valamennyit az általam nyert okosságokból, a gazdaasszony kézmozdulata csupán az enyém, és talán még az az érzés, amit a sok fényes, erőtől duzzadó, szépséges magok iránt érzek, szeretem a legaprócskábbat is, mintha magam teremtettem volna őket, isteninek érzem ilyenkor magam, az alkotó élet pillanataihoz hasonlatosak ezek az elbódulások, pedig kijózanodva tudva tudom, hogy üresen tátongó kalász, összeszáradt, magában penészedett csutka vagyok, annyiszor ismételt önkéntes lemondásom miatt már nem szégyenlem, hogy az egyre hitványodó idő felbontott, és értelmetlenül kipergette magvaimat az ismeretlenségbe, lényem kvintesszenciáját, képességeim rügyeit vesztettem a gondolkodásban való célirányos előrehaladást erőltetve, amely a düledt szemű Descartes szerint a kételkedések folyamatából áll, és az állítólagosan pofonegyszerű önmegismerésből, mindez darab méhviasszal bizonyítható, nekem ebből csupán a méhviasz virágillata érdekes, ez izgat és az, hogy ki miért gyúrja, gyúrogatja a maga tulajdonának képzelt méhviaszdarabját, pedig hát ez nem tartozik rám, ez mindenkinek a saját baja, s az is, hogy milyen formát akar a maga méhviaszának, hát legyen ez kinek-kinek a tetszése szerint, az illatokat, a gyúrás és gyúródás közben elhullatott illatokat viszont azt hiszem érdemes volna összegyűjtenünk, könnyed elillanásuk az életünkhöz hasonlatos, és mint ilyen, titkos titkoknak tárháza lehet, mert ha valamely titkot egyszer sikerül majd megfejtenünk, bizony, ha tört pillanatokig is, de magunk vagyunk az Isten, mert magunk vagyunk a Változtató, és akkor már a világ nem olyan, amilyen, hanem csak olyan, amilyennek gondoljuk, és én tudom, hogy az ember ahhoz, hogy a jövőbe lásson örökösen a múltjára gondol, innen lépne tovább, ha mersze és ideje engedné, de mert időnk mindegyre lejár, apám is már csak a múltján kérődzik, ehhez és ágyához kötötteen téblábol nyakig emlékeiben, addig merül el benne, míg óvatlan pillanatban majd összecsap feje felett minden megtörtént és újra és újra másként megálmodott, másként elmesélt életdarab, moslékos cseber minden élet, a szomszédok ételmaradékait beleloccsantva

is csak disznóknak való tartalma, egy soha meg nem írt történelmet hizlaló bűzös keverék, de apám saját meséitől meghatódva és kipirulva, második életébe kezdve a mosolygós Kanthoz hasonlatos, hiszen épp olyan kék szemű, egykor maga is mindig gondosan öltözött, és megtalálta a hosszú élet titkát, már senki sem kérde tőle, hogy miért él, és azt sem, hogy miért élt, mert az, hogy még él és előrehaladott kora ellenére oxigént zabál és szén-dioxidot fúj ki magából, akár a megrögzött dohányosok a dohányfüstöt, nos, ez az egész egyszerűen bölcsesség és a teljes megnyugvás kezdete, mégpedig a keleten termett, újból divatos megvilágosodás nélküli, a nyughatatlan, minden lében kanál ember semmittevő istenné változásának bevehetetlen kaptatóján, ami miatt aztán már nekem kell spekulálnom a rám hagyott üres boltban, hogy a hatalom által zsugorított agyammal megértsem Platón ideáit, fölfogjam Arisztotelész istenségét, bekebelezem Spinoza szubsztanciáját és ráadásul kellő figyelmet szenteljek Démokritosznak, Aquinói Szent Tamásnak, Schopenhauernek, Descartes-nak, Kantnak, Hegelnek, Marxnak, Nietzscheknek, Janus Pannoniusnak, Senecának, Dávid Ferencnek, Bethlen Gábornak, Szenczi Molnár Albertnek, Köteles Sámuelnek, Einsteinek, Wittgensteinnek, Lukács Györgynek, Bretter Gyurkának, Hamvas Bélának, Konrád Györgynek, Mészöly Miklósnak, de Király Ferenc nagybátyámnak és más hozzá hasonló nyugdíjas susztereknek is, akik gondolataikkal nálam tolakodnak, feneketlen kutató ásnak bennem, hogy a nyugtatóan friss, hűs, tiszta vizet igyam, a magam vizét, amit begyűjtöttem és ezer apró próbakövnőn átszűrtem, kimeríthetetlen kútból valónak képzeltem, és valóban az, mert már a második emberöltőnyi ideje, hagyom és irányítom mélységébe a föld alatti kristályforrásokat, a zavarosan hömpölygő folyókat is, melyek hatalmas tudástengerekkel tartanak kapcsolatot, tudatalatti vizeimből iszom végelethetetlen hajózásaim alatt, és itatnám az egész szomszédhozónak képzelt világot, másként miképpen őrizhetném kutam vizének frissességét, sajátos zamatát, tisztaságát, üdítő erejét, csak vigyék, csak használják, padkameleg anyák bársonyos melléből csordogáló tej kínálja így magát, amikor már a potyások is light colával veszik be a napi fogalmazás-fogamzásgátlót, nehogy felmenjen a vércukruk a még el sem kezdett töpren-géstől. Nagy zűrzavaromban kutam fix pont, ahonnan kimozdítanám a jelent, de kötnek a bölcsességek, *primum vivere deinde philosophari* ismételtetik a gondolkodók, és ha ezt komolyan veszem, akkor is csak sírok és nevetek, és apránként kiiktatom hétköznapijaimból a spinozai megértés vágyát, megfeledekzem a tartalomról, hiszen mindenfelé csupa üresen tátongó kereteket látok magam körül, a sablont felkenték minden dolgok királyának, miközben azért a történetek ellenére minden áldott és áldatlan reggel felkel a nap a püspökzord lilahideg hegyek mögül, *ha nem látjuk is, hisszük*, és az elmaradott országok háztartásának megfelelően dél felé megkapjuk a napilapot, amelyben azt mondják minden meg van írva, és csak bámulom az újságot, miközben hangyaseregként szerteszétnek gondolataim, az első, kicsi ügyes, fényes-fekete szorgalommag valahonnan halványkék, frissnek kikiáltott, valójában tartósított kakukk-tojáást cipeli, benne Mr. I. B. Watson úgy vélem direkt nekem címzett üzenetével: *állítom, hogy nem gondolkodunk, csak beszélünk!* Van gondom elég, vitám végtelen akár a bánatom, amelyet a nem igazán lét apró szüneteiben érzéstelenítés nélkül, hideg ecetes ollóval szoktam kioperálni magamból, mert engem nem fogadnak be semmiféle tisztítóba, olyan nemes anyagból vagyok, amely nem bírja a közönséges maró anyagokat, a lúgos légkört, minden rám erőltetett kavargástól szédülök, lúdbőrözik a hátam és hányingerem van, miközben kivasálnak, jó gyapjúhoz hasonlóan összeugrom, és otthonról kapott büszke dacosságom is éppen elég ahhoz, hogy ne tartsam a forró vassal belém erőltetett élvonalat, tompa fájdalommal, fájdalmas nyögések nélkül, mindhalálig összeszorított ajakkal szétszakadnék a különféle erőszak miatt, és valamely enyhe fuvallatban könnyű, színtelen porként feloldódnék vagy kocsonyás péppé válnék miként a tudománytalanul fantasztikus filmekben szereplő, messziről jött idegen, aki egy jobbegyenestől kirepült a repülő csészéalj nyitott ajtaján, otrombán puffant az európai porban, amellyel elkeveredve ezüstös hamuvá vált, beteljesült rajta a mi emberi sorsunk, látjátok feleim,

ha gondolkozunk is, *isa por és chomuv vogymuk*, ez a hittel hitt végünk, beszélünk-e eleget erről?, bizony, nem eleget, szövegeink örökké másról, mindig egészen másról szólnak, és nekem úgy tűnik, hogy évezredek óta hiába gondolkozunk és hiába mellébeszélünk, csakis a port kavargatjuk és a sokéves ködöket, az erőltetett eszmezáporokat, melyek után por, köd és fölöslegesen indukált villamos erőmaradékok ülepednek az agyunkban, így aztán egyre szürkébb szürkeállományunkkal nincs mit dicsekednünk, mész és ész keverékét többnyire feleslegesen kivagyiskodva hordozzuk fénybe, elismerésbe fürdetve-mártva, kiskacsák megmosolyogtató bukdácsolásával a lét fodros mélységei fölött fölöslegesen lebegtetve a százszor és milliószor kérődzött, alapigazságnak kikiáltott fantazmagóriáinkat az egy és igaz törvényt ismételve a dolgok megfoghatóságának ígézetében, *isa és nöm iggy ember mulchotja ez vermöt*, hiába kerülgetjük, végleg el nem kerülhetjük, talán csak azért élünk, hogy félelmünkkel küszködjünk, gyönyörű küzdelmeket vívjunk önmagunkkal, nagyszerű és tökéletes tragédiánkat megpróbáljuk az utánunk következőkre örökíteni, beleírni az arisztotelészi hagyatékba apró katarzisaink sorát, akinek pedig elég esze van ahhoz, hogy legyőzze magában az örökösen felhorgadó végtelenségbe vágyódást, olyan nagy hirtelen megy el, a szemét is elfelejti lehunyni, befelé nézését is megszünteti, és az arcára van írva a csodálkozás, mert minden félelme, amelytől egész életén át olykor hangtalanul is vinnyogva szenvedett, szempillantás alatt szertefoszlott, halálunk másokban okozhat sistergő fájdalmat, ha nem másért, talán azért érdemes élnünk, hogy az ismeretlen túlvilágtól való félelmünk alaptalanságáról legalább egyetlen egyszer, bizonyára az utolsó lehetséges alkalommal megbizonyosodjunk. *Műveljük a magunk kertjét*, hirdette egykor az ifjabb Arouet, a király pedig, még ha Ferenc nagybátyámról van is szó, maradjon a kaptafánál, különben *Nem mi tapossuk szét a gyalázatot, hanem a gyalázatos tapos szét bennünket*, korán reggel ez igazán jól hangzik, de hangosan nem mondom ki, magamban érlelem, inkább csak kimosolygom a világba, így is lehet kommunikálni a bölcsesség magasabb fokán, nem jó az, ha akárki belénk láthat, néha a kutyám előtt is titkolnom kell okos könyveimből összekapart gondolataimat, amelyek aztán mintha képzeletbeli videokazettáim valamelyikéről peregnének elő az agyam belseje felé fordított titkos képernyőre, hogy könnyed egymásutánban kötődjenek képnnyelven írható feszes mondatokká valamely ismeretlen rendező szeszélyes utasításai szerint, és sok gyönyörűséges órán át lekössék szabadságtól megrészegült figyelmemet, a kitartó magamra figyelés rabjává tegyenek, lassanként minden álmom belengjék, és az erre figyelés nehéz terhét örökösen rajtam hagyva arra késztesse, hogy további titkok után kutatva izzadjam, akár ott a toronyban azok a furcsa, örökmozgó fekete madarak, amikor szavakra és jelekre szétszedik szövegeinket, amelyeket néha a génjeimben rejtőző makacsságból újra és újra sikerül összeszerelnem használható gondolatokká, jóleső érzés tölt el, úgy érzem, magam is szülhetnék a világban szerteszét heverő diribdarabkákból valami használható új csekélységet, egyik-másik nagy gondolatot kiegészítő vagy kiteljesítő apróságot, útmutató részigazságot, kicsi pallókat holmi értelemkupacok között, fénynyalábokat, amelyek a tudás sötét zugait nemhiába pásztázzák, hogy az odafigyelők hirtelen felkiálthassanak, mint vakságuktól szabadult szerencsétlenek, az éjszakából életre katapultált fecskék, a megvilágosodásuk pillanatát megért szentek, amelyekhez hasonlóan érzem ilyenkor magam, hiszem, hogy része vagyok a reggelnek, a meggátolhatatlan derengéseknek, melyet megtoldhatok álmokkönnyű mosolygásom alig érzékelhető rezdülleteivel, és Oszkár létörömtől vidáman gyorsuló farkcsóválással, feszült mereven figyel engem, szemhéjam álmoslassú mozdulatára pacsit adó mellső lábával tétova, simogató mozdulattal közelít felém, krónikus kialvatlanságom ellenére pillanatokig derűs minden körülöttem, barátságos puha fények villannak környékemen, a levegő telides-teli van kankalinsárga fénytócsával, a fehér izzás előtt másodpercekig ilyen a sziporkázó csillagszórók fénye, a magnéziumvillanásban felajzott, a családi emlékképhez beállított társaság tört pillanatát idézi, amikor lélegzetfójtva még a fényképezőgép lencséjébe néznek, és a színes gyertyák szétszórt olajos

fényfoltjai újra emberibbé mossák az arcokat, az erőltetett öröme feszült ábrázatok a valóságost közelítik, a pillanatnyi csönd képzeleten felül kitágul, szférák édesbús zenéje zeng, a régóta epedve vágyott, mindent feledtető, szórakoztató szerenád, ilyenképpen, ehhez hasonló hangulatban születhetett valamikor a mi világunk, és minden tiszta reggelen így születhetne újra, ha a kinti idegen és akarnok gondolatok nem tolakodnának agyunkba, ha tudatunkig jutna isteni képességünk kipróbálhatóságának gondolata, ha nem hessegetnénk el mindegyre a teremtés kényszerét a génjeinkbe iktatott parancsok, *Kelj fel és járj! Indulj! Siess! Gondolkozz! Mozogj! Tedd, amit tenned illik! És félj!*, hiszen máris elkéstél, lemaradtál, földre léptél, eltékozoltad időd és életed, a nagy leszámolás ideje a következő pillanat, amikor nyüsztve bánod, hogy az időt haszontalanul töltötted és másokkal együtt *barmok gyanánt, dicsőség nélkül fogsz az életből kimúlni*; és a hű eb felelősségedet feledtető vidám farkcsóválással emeli lábát, simogatni, az emberségesnél is mélyebb érzésből megérinteni akar, pillantása tele felemelő bizalommal és reménnyel, hogy gazdájában megértésre talál, *értelmes lény vagyok, érzelemmilliárdos lélek*, harsogja őseinktől örökölt metanyelvén, és engem magyaráz százféleképpen, *lehetnél unalmas útszélen bárgyú búrján, focipályán örökösen visszanyírt közönséges fűszál, ritka erdőben megszámlált fa, elcsapott gondolat, elhallgatott keserűség, élet és halál közötti meg nem hallott sikoltás, világűrbe kicsapott üzenet*, ő tudja, hogy még lehetnék *akárki, mindennél többnek hisz, talán istennek is, aki úr mindenek és maga fölött*, oldalra hajtott fejjel, jóságosan néz rám, bizalma bizsergető, hiszem, hogy élek és *vagyok mint minden ember fenség*, Osi visszaszorított ultramagas hangján szól hozzám, cipőpasztafekete nedves gomb orra finoman megremeg, ötkilós igyekezet megfeszült teste, hogy megértesse magát, és mi valóban értjük egymást. *Mozdulj, kérlek, régóta egyedül vagyok, magamban küzdöttem át az éjszakát, a szekrény fenyegetően magaslott felém, könyveid egykedvűen hallgattak, unom az esti csontot és egyre ijesztőbbek a kintről beszűrődő hangok, a fény és az értelem már újra nappali, szaladnom kell, hogy lássam, valóban határtalan-e a világ, pisilnem kell, fák törzsén, bokrok alján, házak sarkán, rozsdásodó kocsik álomszuszék kerekein apró spriccelésekkel kell felülbélyegeznem függetlenségemet fenyegető, a területemre betolakodók szagos jelzéseit, beleszagolnom kell a világba mindenféle tájékozódás végett, ugorj, pattanj, gyere velem, a hajnal óta harmatos fűben felgyorsul lélegzeted, a messziről eléd siető folyóban meglátod majd az arcod, fák közötti szűrt levegőben vár reád egy elviselhető gondolat, egy tűrhető mondat, egy valóban szép szó, amivel talán kezdeni tudsz valamit, és azon kapom magam, hogy újra hiszek a kutyámnak, mozdulok, reménykedve kelek, sietősen öltözöm, papucsban nekivágok a százszor kiismert világnak: kiben higgyek?!*

KOLLÉGIUMI TÖRTÉNETEK

Sajnálatok

Már nem emlékszem a Tárca Berci arcára. Idős tanáraink között őrzöm őt emlékezetemben. A tíz éves ember nagyon idősnek látja a nála négyszer-ötször idősebbet. Hogy miért csak becenevét ismertük, nem tudom. Tárca Berci a kollégium zenetanára, kórusok vezetője, a Dalosszövetség főtitkára volt. Akkor semmit sem tudtam róla. Kopott, naftalinszagú sötét ruházatára, felöltőjére emlékszem. Idős, kolozsvári úriemberek öltözködtek így a múlt század első, békebelinek mondott felében. Azt hiszem, mellénye is volt, amelynek órazsebéből ezüst óralánc csüngött. És olyan kerek kalapja, mint Chaplinnek, akit akkor a legolcsóbb bolhás moziban láttam. De lehet, hogy csiptetős szemüveget is hordott, mint Mikvik, aki nádpálcás földrajztanárunk volt. A halk szavú Tárca Berci szégyenlős kisdíákhöz hasonlított, együtt-érzéssel figyeltem minden mozdulatát.

Honnan tudhattam volna, hogy éppen abban az évben, két évtizedes szolgálata ellenére, kihagyták az énekkarok országos vezetőségéből. Minden mellőzés hangfogó. Ilyenkor csigatermészetűvé válik az ember. Tárca Berci tanár úr szelídségét gyermeki érzéssel felfogtam és méltányoltam.

Első énekóránk azzal telt el, hogy névsor szerint katedrára hívta a kisdíákokat és végig-énekeltette velük a hangsort. Roskadtan ült a tanári asztal mellett. Már valamelyik, a névsor elején szereplő osztálytársam, unva a cédeéefgéhácét, eltorzította a hangját, nyávogva, gurgulázva énekelt. Az osztály halkán cincogott.

- Jól van. Menj a helyedre, fiam. - szólt csendesen a tanár úr.

A következő fiú az előtte szereplőt utánozta, az utána következők pedig felbátorodva és elszemtelenedve süvítették, végigvinnyogták a hangsort. A nyávogókat a szerepelhetnéken kívül az is fűtötte, hogy sikertelen énekpróba esetén, elkerülhetik a délutáni iskolai énekkari próbákat. Fociörületünk ellenében, az énekkari próbák életünk legfőbb értelmét veszélyeztették.

Tárca Berci nem pofozott, nem nádpálcázott, nem dörgött habzó szájjal fenyegetést.

- Megfelelő! - mondta sorra minden gimnazistának. És nem volt hajlandó észrevenni a megbolydult osztályt. Belőlünk, mint a fortyogó puliszkából a gőz, időnként kitört a röhögés, amely kitódult a nyitott ablakon a Bethlen bástya irányába. Az évszázados falmaradvány alatt elhaladó emberek irigykedve pillantottak fel az első emeletre, és bizonyára rettenetesen bánták, hogy kinőttek az iskolapadból.

Sajnáltam az énektanárt.

Ez a furcsa érzés akkoriban többször is rám tört. Az orvosi rendelőben egy sápadt arcú kismama helyett engem kellett kezelésbe vegyenek hirtelen jött ájulásom miatt. Begipszelt karú játszótársam láttán is nyomban összerogytam. Máskor a sajnálat erőmet meghaladó cselekvésre ösztönzött. Első osztályosként megsajnáltam ordító tanító nénimet is. Fokozódó dühét az táplálta, hogy nem talált egyetlen gyereket sem, aki az évfárón valamennyire érthetően és hangosan elmondaná az év alatt beszajkózott tizenkét szakaszos verset. Amikor a névsor végére érve, megvető legyintéssel engem is kiszólított a katedrára, a közben bennem kalács-tésztához hasonlóan oly nagyra dagadt a sajnálat, hogy torkom szakadtából végigüvöltöttem a verset. Csak részben sikerült megnyugtatom. Ha nincs ló, jó a számár is - gondolattal rám bízta az évfárós szereplést. Dicsérete kitartóvá tett, lelkesített. A másnapi évfárón úgy ordítottam, hogy a folyóson szorongó szülők, nagyszülők és ismerősök szája fülükig ért. Az

volt életem leghangosabb szereplése. A váratlan hatást mérlegelve aztán, úgy döntöttem, hogy a továbbiakban a magam megmutatásának nem ezt az útját választom.

Tárca Berci szelídségével készített ellenzéki ségre. Nem tanították nekünk a betyárbecsületet, de valahol felszedtem ebből a „tantárgyból” annyit, amennyivel határt szabtam mindenféle túlzásnak. Akkoriban valami azt súgta nekünk, hogy kötelességünk a gyengék, a kicsik, a bugyuták, a szegények, a védtelenek oldalára állnunk. A fociban sem illett egyre ketten vagy pláne többen támadni.

A katedrán mély lélegzetet vettem, és nagy igyekezettel a saját éppen tíz éves és néhány napos természetes hangomon fűjtam végig a skálát. Az őszinteség fűgájának egyik szólamát szerkeszthettem volna ebből a hangsorból.

Tárca Berci megnézett, és hallgatott. Az osztály is elcsendesült. A pillanat világméretűvé tágult. Elégedett voltam magammal. Azt hittem, hogy a grimaszkodásnál nagyobb bátorság kell a természetességhez. A bátorság hirtelen elhitette velem, hogy növekedésben sem vagyok utolsó az osztályban.

- Fiam... - szólt az énektanár a mélyhegedűk vontatottságával - Neked nem kell járnod az énekkari próbákra...

Az osztály üdvrivalgása közepette a helyemre somfordáltam.

Sajnálattal legyen mondva: azóta sem merek énekelni. Még akkor sem, amikor tündérszép dallamok kiutat keresve csapongnak, bujkálnak, és szárnyatlanul bolyongnak bennem.

Koncz Rudi bosszúja

Reggelenként, a templom történelmi levegőt árasztó és nagyságával is tiszteletet ébresztő kapuja melletti bejáraton át szorgos hangyák módjára aprítottak a tanulók. Sietve végigvonultak a homokos udvaron, hogy a Kollégium új épületébe még csengetés előtt beérjenek. A bejárat volt a diadalívük. Elhaladva alatta otthoni dicsőségeik fényesített történéseit hordták be reggelenként, és délutánonként vitézi tetteik édes-keserű ízeit cipelték hazafelé.

A meggyötört város tele volt a Házsongárd keserű illatával. A Kerekdomb felől a hostáti kertek káposztafejetlen, elárvult földjeinek szomorú látványa terült a lebombázott házak fölé. Ez a délibáb tele volt várakozással. Az élet minden napra, mindenkinek hozott valami meglepetést.

A Nádas patak mellől érkezett kisdíáknak illett cipőt mosnia az akkor még Baross térnek nevezett állomás előtti tér valamelyik pocsolyájában. Közben kényszagú, füstös vonat érkezett. A peronra tóduló utasok között pedig ott volt a nagydarab bonchidai fiú, akinek a táskája mindig tele volt padtársainak nyálcsurgatását kiváltó elemózsiával. Kétliteres tejeskannát lóbálva csatlakozott a csizmás fiú városi osztálytársához. Loholtak volna a főtér felé. De a fertőtlenítők résen álltak. Mindenkit kigombolkozásra kényszerítettek, hogy lábuk közé, hónaljukba és csupasz hátukra maroknyit szórjanak a bűdös DDT-ből. Vízből menekülő kutyákhoz hasonlóan a fiúk. A főtérig rázták rongyaikat, és aznap a lisztes molnár inasainak szerepét is eljátszhatták volna valamiféle vidám színjátékban.

A német templomnál balra, a Bánffy palota háta mögött, a Deák Ferenc utcán átvágva, a román templomnál keskeny utcába fordultak, s rohantak a Farkas utca végébe torkolló utcán a régi Kollégiummal szemben álló épület felé, ahol a szegényebb tanárok laktak. Osztályfőnökük, Ádám Zsiga kapta a bonchidai tehének vastag tejét, hogy az életben való jobb boldoguláshoz szükséges román nyelv elsajátításában a jól táplált fiút soron kívül is elősegítse. Hétfő volt. A nyápic kisdíák lábán kicsi volt, szorított a bakancs. De nemcsak az állandósult lábzsibbadása miatt nem várhatta be tejhordó társát a tanári lakások előtt. Hétfőn nem késhetett, mert az első órán Csutak Csaba, fiatalos hévvel, amúgy is móresre tanította az osztály szedett-vedett részét. A későket, de legfőbbképpen azokat, akik az előző napon nem szereztek kis színes papír csillagot a vasárnapi iskolából. A külvárosiak ezt bizony gyakran elfelejtették. Mert vasárnaponként nagyon messze volt lakásuktól a Farkas utcai, de még a hídelvei református templom is. Akkoriban a külvárosokban az addig ismertek ellenében olyan másféle vallás terjedt, amely a templom helyett nagygyűlésekre, felvonulásokra készítette a hiszékeny embereket. Ezzel ellentétben Hídelvén akkor a „Bíró Mózes brigádja” is működött. Szép szóval, értelmes együttlétben, kellemes órákat nyújtott a tizenéves fiúknak és lányoknak, de az idők szavára figyelő szülők, és így a kisdíák szülei sem biztatták gyermekeiket templomjárásra. Vasárnaponként egy szavalókórust is alakító, kedves tajkoló suszter irányításával követ szedtek a Nádas patakból, és rendre feltargoncozták azt a sáros utcákra. A kisdíák a hirtelen leegyszerűsített élet „imádkozni kell vagy dolgozni” kérdésére meggyőződéssel a kézenfekvőt választotta. De Csutak Csaba az addigi megszokott rend megbontóját látta minden vasárnapiiskola-kerülőben, és olyan körmösöket mért ki számukra, amitől aztán a szülők is felszisszentek. Persze, nem ezért maradtak el a következő évben a vallásórák a Kollégiumban. És ez arra sem nyújt magyarázatot, hogy Bíró Mózes, akit nemcsak a kerekdombiak, az irisztelepiek, de még a hídelveiek sem tudtak soha megelőzni a köszönésben, miért és hova tűnt el egy időre a környékről. Az ésszerű dolgok is felborulhatnak az erőszak hatására. De a háború után az erőszak annyiféle arcát mutatta, hogy fel sem tűnt kiket, és miért részesítettek jogosan, a későbbiekben pedig egyre nyilvánvalóbban jogtalanul különféle büntetésben.

A kapu nélküli Kollégium bejárata fölötti „diadalív” alatt áthaladva, jobbról az öreg Kollégium felől tintura-szag, balról, a fás- és szénkamarák felől enyhe hullaszag áradt. Az előtte elterülő a tanári szobákból sem ellenőrizhető udvarsarok kitűnő focihely volt. Lógósok, lyukas órák engedélyezetlen kihasználói kergették ott a labdát, amíg hancúrozásukat meglegedve magához nem vonta figyelmüket azt egyik-másik kamrából kilógó kéz, hamuszürke hullaláb.

A reggeli illatok-, és a gyomrot kavarázó látvány adta hajrának köszönhetően, a kisdíák idejében beesett az osztályba, beült a helyére, és máris kimehetett a katedra mellé csillagokat látni. A vasárnapi iskolában zöld csillagokat osztottak, amelyeket be kellett ragasztani az ellenőrző nyomtatványra. Pechje volt - vörös csillagot ragasztott. A körmös fájt. Mégsem bukott meg vallásból.

Ellenben franciából megbukott, Horváthon és Kasziánon kívül, az egész osztály.

Ez volt Koncz Rudi tanár úr bosszúja. Amint kényelmesen elhelyezkedett a katedrán, feleltetett. Olvasni kellett volna a tanulóknak, de már az első mondatnál leültette sorra valamennyit, és beírta a naplóba a négyest. Amikor ily módon kivégezte az osztályt, felszólította az ügyvéd, majd a gyógyszerész fiát. Csengetésig ők olvastak. És így ment ez minden órán. A kisdíák értetlenül nézte a szigorú tanárt: durcás kisfiúhoz hasonlított, akit valamiért nagyon megbántottak. Miután megbuktatta az egész osztályt, elvitték a Duna-Fekete tengeri csatornához. Akkor a hatalomnak nem kellett indokolnia büntetéseit. Különben is „osztályalapon” történt. Miután visszatért az országos építőtelepnek híresztelt kényszermunkahelyről, nem engedték többé katedrára a Kollégiumban, amelyből addigra már a hatalom magától értetődően

kétnyelvű középiskolát alakítottak. Konecz Rudi bácsi a kolozsvári vízilabdasport nagy öregje titkát sírjába vitte, de a történetben szereplő kisdíák tudja, hogy megrögzött agglegény módjára, a hatalom kutyaharapását próbálta magán annak szőrével gyógyítani. Az osztályt osztályalapon kezelte. És természetesen azokat részesítette előnyben, akiket a hatalom megvetett. Nyertek a gimnazisták ebből is: a következő évben Oláh Tibor minden francia óráját a Marseillaise éneklésével kezdték. Teli torokból, lendületesen fújták a dalt.

Tudták, hogy ettől előbb-utóbb megrepednek majd az akkoriban sietősen állított, magunkat is bekerítő mondvacsinált válaszfalak.

A csattogtató

Fél évszázada keresek egy olyan vadászzöld malaclopót, amelyben Sebess tanár úr járt azokban az években, amikor a Kollégium tornatanára volt. Az ember akaratlanul is szeret hasonlítani. Nem gondoltam én soha rá, mint példaképre. Inkább valami tiszteletteljes érzéssel, talán azért is, mert tudott önmaga lenni. Olyan ez, mint amikor rácsodálkozunk egyik-másik filmalkotás valamely művészi képsorára, amely aztán egész életünkben megmarad agytekervényeink emberi érzésektől meleg áramkörében. Észrevétlenül megmaradhatnak bennünk jelentős mozdulatok, egy nem különösebben sikerült portréről néhány ecsetvonás, vagy megfelelő időben és hangsúllyal némely, valaki által kimondott, megszívlelendő igazság. Tapasztalataink gyarapodásával időnként mindent újra értékelhetünk, holnap a Bibliából is mást olvasunk ki, mint ma, de eszünknel hamarabb dönt ösztönünk, amely jövőnkbe látó mágnesként vonz vagy taszít valamitől. Az élet örökösen ismeretlen úszómedencéjében lubickolva magunk döntjük el mekkora távon, milyen stílusban közelítünk vágyainkhoz.

Szeretnék akkora tudást, hogy megmagyarázhassam vonzódásom a zöld színhez. Hogy nekem miért éppen a Sebess tanár úr köpenyegének zöldje a szép.

Látom őt a gimnazistáknak óriási, a mostani felnőttnek éppen csak átlagos, keményre taposott, homokos kollégiumi udvarán. Az ugrógödör mellett áll. Mi, kötelezően fekete-fehér szerelésünkben libasorba állva, a tornavizsga kötelező távolugrására készülünk. Az udvaron vizsgáztatásra kijelölt terület szélén, egészen a templom felőli kapuig, kíváncsiskodó szülőkből, ismerősökből, és főként a Ref. Leánygimnázium szépen mosolygó, feszes blúzaik alatt éppen csak dudorodó kemény almácskáikkal büszkélkedő lányok sorából alakult szurkoló gárda biztat. Aki kitalálta a nyilvános tornavizsgát, gondolt-e a vizsgázók egyszer a büszkeségtől, máskor a pirulástól hevülő részvevők lelkét borzongató érzelemhullámszárait? Bizonyára éppen arra gondolt, hogy az ilyen forró-jeges kezeléssel az acél edzéséhez hasonlóan készít minket az élet kiszámíthatatlanul nagyobb megpróbáltatásaira. Igyekeztünk hát a lehető legjobban elrugaszkodni az anyaföldtől, és minél többet a levegőben maradni, vagy ha kicsire sikerült az ugrás, a szégyentől inkább elszállni a kollégium tömör kőfala fölött, a Petőfi utcán túl, a sokakat elnyelő és mégis az utánuk következők emlékezetében őket megtartó Házsongárd irányába.

Sebess tanár úr ott állt az elsímitott homokkal pompázó ugrógödör mellett, háttal a kőfalnak, és messze hallatszóan a közönség szemébe vágta kiizzadt eredményeinket. Binder volt az osztály legjobb távolugrója. Rekordja méterrel több volt, mint a többi gimnazista eredménye, de az izgalomtól ő sem érte el a várt eredményt.

Sebess szigorúan megnézte mérőszalaggal tökéletlenkedő két segédjét, az eredményt beírta táblázatába, és keményfa csattogatójával nyomatékot adva, olyan hangosan mondta be az eredményt, hogy a közönség jobbnak látta rögtön abbahagyni a tereferélgetést. A püsszenéstelen csöndben Sebess tanár úr szemrehányóan, de ugyanakkor biztatóan is még hozzátette:

- Volt jobb!

A közönségnek tapsra kerekedett kedve. És ettől valahogyan nemcsak Binder következő ugrása, hanem a miénk is centiméterekkel javult.

Az általunk megfogalmazhatatlan remény ilyenformán társult a tanár úr malaclopójának szigorúan zöld színéhez.

Gyakran látom magam előtt ezt a színt, és életem át csökönyösen ismételve a közhelyként sokak által elkoptatott: Lesz jobb!-féle biztatást. Még most sem tudom, honnan szerzek magamnak a Sebes tanár úr köpenyegéhez hasonlót. Északi országok ócskaságai között turkálva, a használt ruhák boltjában sem lelek ehhez hasonlót. De sem hiszek a figyelmeztetésnek, hogy az ilyesmi már réges-régen kiment a divatból.

Történelmi bomba

Amikor Árkossy tanár úr bejött az osztályba velem együtt hárman voltunk balszélsők. A III. c első csapatának balszélsője Nagy Károly volt, akinek nem kellett lepecsételni ballábát, mert azt messze látszóan, lábfejét olyannyira befelé fordítva hordozta keszeg testétől elállóan, hogy a gyöngye szívű lányok arca frissen gyúrt hattozós laskatészta színűvé változott, amikor magát kelve, ébredő férfiassága kényszerétől hajtva elvonult előttük.

Az osztályban valóban nagymenő így nem ő volt, hanem a minden testrészén rohamosan szőrösödő Szaty, akinek irigykedve hallgattuk a nők természetrajzának alapos ismeretét tanúsító, és a legizgalmasabb részleteket is aprólékosan részletező beszámolóit. Koraérettségét fitogtatva időnként keresztkérdéseket tett föl a filozofikus vitára mindig készséggel hajló magyar tanárnőnknek, Dévay Ilonának, akit szálkás írásáról szigorúnak hittünk, de csak osztályfőnöki minőségében volt valóban erélyes. A tanárok nagy részét Szaty halálosan unta. Ilyenkor sem Bandit utánozta, aki nemesebb és erősen fejlett testrészével alulról addig döntötte a kopott iskolapadot, amíg ijedt markába gyűlt a magja. Szaty, túl az ilyen elfoglaltságon inkább iskolahíres faliújságunkra való karikatúrákat rajzolt osztálytársainkról. Esetleg hirtelen felindultságból kimászott az ablakon, és leereszkedett a villámhárító falhoz erősített drótján. Ha nem jön vissza, nem történik semmi baj. De, mert kétszer akart az osztály csodálkozó ráfigyelésében fürdőzni, visszamászott, és egy különben nyálas, középkorú tanárnőnk, akinek előadásaira, de még a pad alá ejtett gumi után kaparászva, a bugyijára sem voltunk kíváncsiak, rögtön feljelentette Szaty szigorúságáról híres iskolaigazgatónak. A kicsapástól óriásit nőtt a Szaty tekintélye, és azután még a felsősök is szóba álltak vele, de osztályunknak is életre szólóan nagy szolgálatot tett: Még azon a héten fekete-fehér táblát akasztottak osztályunk ajtajának külső felére, amelyen szigorú betűkkel ez állt:

Az iskola legfegyelmetlenebb osztálya!

Más osztályok is kaptak minősítő jelzőkkel ellátott táblát, de a miénk híre még az iskolán kívül is némi tiszteletet ébresztett társaságunk iránt. Bocskai sapkánk három strárfját addig is büszkén viseltük, mert a III. C A-csapata a döntőig jutott a kollégiumi bajnokságban, és egyszer a tanárok csapatával is játszhattunk, de az a tábla, ott az ajtónkon, valójában az hozott hosszantartóan igazi tekintélyt nekünk. Az órák alatt unatkozó és a lábuk között kotorászó érettek, a ref. leányok megkülönböztetett kíváncsiságának örülhettek. Mi, a sokféleképpen fejletlenek és a lelki csenevészek, időnként megengedhettük maguknak, hogy a felsős folyosó-felvigyázók közül kikezdjük azt a feltűnően vörös hajú nagyfiút, akit még vörösebbé tett lépcsőházi csúfolódó versikénk:

*Vörös kutya, vörös ló,
Vörös ember egy se jó!*

A rend nálunk mindig csak akkor állt helyre, amikor Árkossy tanár úr lepecsételésre érdemes bal lábát hanyagul átvetve a kapura bombázásokra hasonlóképpen alkalmas jobb lábán, az örökké recsegő katedrán a tábláig hátra döntött széken elterpeszkedve a kötelező, a hatalomnak kedves történelem helyett arról mesélt, hogy micsoda érzés az, amikor robog a kocsis az emberrel a németországi autópályán. Elbeszéléseiből hiányzott a háború réme, nem szólt a tankcsapdákról, a közelharcról, a bombázásokról és a fogolytáborokról. Csakis arról a civilizációról mesélt, amellyel már akkor felébresztette kíváncsiságunkat és sóvárgásunkat az európai civilizáció iránt. Riasztódugót tehattünk volna a széke alá, a katedrát bekenhettük volna az iskola alagsorában tanuló gépiparosoktól elcsent barnás-sárga gépszírral, elbújtathattuk volna nyávogó macska feladatokkal megbízva az apró termetű Totyit a fászládába. Sorban, lábközünkre szorított két kézzel, egymást ötpercenként követe, idegesíthettük volna kikérezkedésünkkel, karikatúráját kifüggeszthettünk volna faliújságunkon, újságbetűkből összeollózott levélben trágár-szótárunk legteljesebb szavaival káromolhattuk volna... Kimeríthetetlen csínytárunkat feledve, a tanári szoba ajtaját figyelő vigyázókat állítottunk, hogy már a lépcsőn kapaszkodva felfigyeljen a gimnázium legfegyelmetlenebb osztályának pisszenéstelen csöndjére. És gyermeki érzéseink anyáskodásra kiéhezett tudatalattijának engedve virágcsokorral köszöntöttük a jelenkort is tanító, legjobb történelemtanárunkat, aki aztán az igazgatóság megdöbbenésére még az osztályfőnöki teendőket is elvállta nálunk. Hálából egyszer átengedtük neki csodacsapatunkban a balszélső helyét. Kilin, a vasutascsapat később országos hírű középcsátára a tőle megszokott pontossággal úgy tálalta elébe a háborút átvészelt rogyant bőrt, hogy abból máig emlékezetünkbe fűrődött (leg)felső sarokba bombázott tökéletes gólja.

A történelemre pedig, amelyet akkor tanulnunk kellett, megbocsáthatóan, ma már nem sokan emlékszünk.

Szóagyag

Cseh Guszti bácsinál mindig volt agyag. Kézimunkaóráján tele volt az asztala mindenféle, a tanulók kíváncsiságát felkeltő anyaggal. Színes papírokkal, krétákkal, kartonfélékkel, fa- és linóleum darabokkal és különféle vésőszerszámokkal volt telis-tele a tanári asztal. A néhány maroknyi agyagot nedves kendőbe bugyolálta, és egy kiváltságos alkalomkor, az osztály álmélkodására apró figurákat, kis forgó asztalkán kecses kancsót formált belőlük. A máskor

hosszú tanórák ilyenkor valahogyan összezsugorodtak. Pedig az órarendben rendszerint egymás után két kézimunkaóra állt. Mint a cikázó fecskék a Bethlen-bástya környékén, úgy száguldottak ilyenkor a percek, szünetre is csak a lógósok mentek ki, hogy végleg lelépjenek a városban tekergés igézetében.

Ilyet csak elemista koromban láttam a Sétatéren.

A Magyar Színház elől induló hármás-sétány mentén akkor két fürge, tiszta vizű patakocska rohant a park belsejéből a színház előtti térig. Papírhajóinkat vitte oda vesztükbe, mert ott összetörte ezeket a kanálisfedőn rácsán zubogó víz. Ott, ahol mindent elnyelt az a két feneketlen kút, amelynek vize végül is visszajutott a mi Szőke Kis-Szamosunkba, a baloldali sétány első padján rendszerint egy vénember ült, a markába szorított fényes agyagtükörben ráncos arcát láthattuk, amikor fölébe hajoltunk, hogy ellessük miképpen varázsol pillanatok alatt mulatságosan vidám kakast, szamarat és nyuszt a tapogatni kellemes anyagból.

A kézimunka beláthatatlanul széles mezői akkoriban annyiféle fontos teendőt róttak tanárunkra, hogy a vajfinomságú titokzatos agyag a legtöbbször érintetlenül maradt nedves takarója mögött. És Cseh Guszti tanár úr, aki egyébként városunk jeles grafikusművésze volt, a körülötte tolakodó tanulók közül kiválasztott segédeivel ünnepélyes menetben átvitte különféle felszerelésével együtt az agyagot valamelyik másik osztályba, ahol a következő kézimunka óráját tartotta, vagy a szertárba sétált a királyi menet élén, ahol a tanár úr a tanulók által felbecsülhetetlen kincseit raktározta.

A kézimunka a komoly tantárgyak közé tartozott, a házi feladatok teljesítésével lehetett átmenő jegyet kapni. Cseh tanár úr szigorúan osztályozott, de becsületére legyen mondva, még pótvizsgára sem buktatott el egyetlen diákot sem. Az egyik szabadon választható házi feladatul Öcsi, aki apró természetével kiemelkedett a fiú osztály egyhangúságából, remekbe szabott őzikét vitt ki a katedrához. A tanár úr felkapta a fejét, kiegyenesedett zsúfolt asztala mellett, megemelte, majd pillanatig tenyerében tartva mérlegelte az inkább szárított, mint égetett agyag-szobrocskát.

- Te készítetted?! - kérdezte a halálra ítéltnek kijáró megvetéssel.

- Egen... - nyögte a fiú egykedvűen. A füllentés apró, de szemtelen ördöge kicsi székén hanyagul akkor már ott ült a fiú égő arcán.

- Ezt biztos?! - kérdezte sajnálkozva a tanár úr.

- Hátegen... - dünnyögte a fiú.

A tanár úr hirtelen lerántotta a nedves ruhát a másfél kilónyi agyagról, kiszakított belőle jókora teniszlabdányit, és odanyekkentette a tanári asztal szélén heverő egyik deszkalapra.

- Készíts még egyet!

A fiú tétovázott. Örült is meg nem is a váratlan fordulatnak.

- Itt! És most! - Háborús szigorúság volt az enyhén kopaszodó tanár úr hangjában.

Öcsinek két apja volt. Mindkettő mesterségéből adódóan szobrászkodott is. Szülőapja olykor édes cserszagú bőrtalpat faragott Párizsba küldött cipőkölteményei aljára. Nevelőapja, aki a sokféle háborús hiányok következtében keresztapja is volt, mézeskalácstésztából gyúrt, szobrot és sütött szív alakú, emeletes cukormáz-rózsákkal tömött mesés káprázatosokat romantikus érzelmű falusi és kisvárosi vásárlói rettenetes öröme. Az agyagőzike végső formáját is ő adta meg néhány határozott mozdulattal, miután a fiú amúgy is a kelteténél több időt pazarolt el arra, hogy a Nádas-patak oldalából a megfelelő agyagot kikaparja, és finomra gyúrja. Aznap

a mézeskalácsműhelyben a tordai pogácsa készítése volt soron, és a fiú a mestert jó érzékkel utánózva, elfogadhatóan szabályosra alakította kis nyújtófájával ezt a csak kézimunkával készíthető, négyfüles, közepén feldomborodó, két villával recésített, sütés után bársonybarna, puha mézespogácsát.

- Hát csinálhatok egyet... - biztatta inkább magát a fiú. És nekilátott. Az osztály zsongott. A tanár úr valamit magyarázott, de a fiú nem látott, nem hallott. Izzadt tenyerével egyszer-kétszer megcsapkodta az agyagot, aztán mintha magától mozdulna mindkét keze, a nevelőapja fogásait utánózva, percek alatt megszülte az agyagözikét. Békés pihenőhelyzetben feküdt a deszkalapra laposított alapzatán, magasra nyújtott nyakkal, mindig riadt fejtartással figyelt az erdő mélyből leselkedő veszély irányába. Valahogyan kissé szebbre sikeredett, mint elődje. Simítgatta a fiú itt-ott még az agyagszobrocskát, aztán csak állt mellette, arcán derengett a siker.

Cseh tanár úr nem sietett az elismeréssel. Az óra végén beírta a fiúnak a tízest, felszereléseit levitette az önkéntesekkel a szertárba, ő pedig fogta a fiú munkáját és tanárit útba ejtve bekopogott az igazgatóhoz.

Másnap, amikor Dévai Ilona a nagyszünet előtt befejezte magyar óráját, hirtelen levetette szálkás szigorúságát, és megszokott osztályfőnöki keménységét is félretéve arról beszélt, hogy a tehetség olyan áldás, ami a szökőévnél is ritkább. Aztán levitte a fiút az igazgatóhoz.

A sokféle dicsérettől lelkesülten a fiú minden órára újabb szoborféleséggel állt elő. Gyűltek a tízesek neve mellett a katalógusban, és a kézimunka tanár példájára más tantárgyak oktatói sem fukarkodtak a neki ítélt jó jegyekkel.

A tanév végén iskolareformot hirdettek az országban. Új eszme uralkodott, és hirtelen mindennél fontosabb lett a nehézipar. A fiú nevelőapja beadta az ipart, később az *Édes élet* névvel terebélyesedő szövetkezetben a korszerűsítés vidám gyászzenéjével temették előbb a mézeskalácsosságot, aztán magát az utolsó erdélyi mézeskalácsos mestert.

Azóta egy szobrással kevesebb van a másféle kincseitől is fosztott - ma már végleg kifosztott - kollégiumi városban.

Monsieur

A tanév végén, a hatalom iránti ellenszenvét, francia tanári minőségében Koncz Rudi úgy juttatta kifejezésre, hogy az I. C gimnáziumi osztály harminchat tanulójaiból, a munkásosztály harmincnégy fiát pótvizsgára buktatta. Francia óráit teljes egészében a helyes olvasás gyakorlásának szentelte. A felszólított tanulókat, az első szó, vagy félmondat után haragosan leültette, és neve mellé beírta a naplóba a négyest. Soha nagyobb vagy kisebb jegyet. Miután így gyorsan végigfutott a naplón az ügyvéd csemetéje és a gyógyszerész fia folytathatta a felolvasást. Tanulhatott volna tőlük az osztály. De a feleltetéstől megszabadulva ehhez senkinek sem volt kedve. Az ilyen órák alatt rengeteg más kellemes tennivalója akadt a fiúknak. Előkerültek a rendkívül izgalmas ponyvák. A felületes szemlélőnek úgy tűnt, hogy a szomorúan lehajtott fejek gazdái gyenge franciatudásuk miatt bánkódnak, miközben a pad alatti cowboyes vagy légiós füzet sorozat egyik ronggyá olvasott példányából pisztolypárbajok és a mindig forró sivatag végtelenjében való kalandozások izgalma áramlott a gimnáziumi fíkáknak fejébe. Mások a padban kotorászva gombfoci figuráikat babusgatták, amelyeket örökké csiszolni, fényesíteni kellett. A bélyeggyűjtők sem tétlenkedtek, a zsebalbumokból óvatosan

elővettek valamely, a világutazásra is alkalmas külföldi bélyeget, amelynek fogazatát ilyenkor alaposan meg lehetett vizsgálni. A gyengébb tanulók szorgalmasan másolták a jobbak füzetéből a különféle számukra hajmeresztő házi feladatokat. Kallós - mint mindig, lassított filmhez hasonló mozdulatokkal - megkezdte vagy befejezte hatalmas tízórájának bekebelezését. Szatyi, az utolsó pad védettségében karikatúráit rajzolta, Török Laci végtagjait csűrte-csavarta újabb mutatványra készülve. Az ablak mellett ülők a Bethlen bástyán tollázkodó galambok viselkedésének alaposabb tanulmányozásba kezdtek. Így telt minden francia óra.

Tanév végén Koncz Rudi is eltűnt a városból. Évekkel később a Duna-Fekete-tengeri csatorna építésénél kívánták tudását hasznosítani, a központi fémmegmunkáló műhelyben takarított. Onnan csodával határos módon hazakerülve a vízilabdázó sport fellendítésében szerzett emlékezetes érdemeket az akkor még emberi tartalékait számítva kincses városban.

Helyét a gimnáziumban Oláh Tibor vette át. Fiatalemberként tele volt tettvágygal. Az I. C osztály tanulói már a pótvizsgán megismerhették szigorúságát. Azon a nyáron nagyot lendült a francia különórát adó tanárok anyagi helyzete, és a pótvizsgák is sikerültek, mert Oláh Tibor szigorúan bírálta ugyan tudásukat, elégedetlenségét sem rejtette véka alá, de osztályismétlésre csak azok kerültek, akiket több tantárgyból is elbuktattak az első gimnáziumi tanév végén.

Oláh Tibor az osztályba lépve, a tanári asztalra hajította a naplót, és a szokásos „Üljetek le!” felszólítás helyett elénekelt, majd megtanította a Marseillaise-t. Ezután minden francia óra a francia nemzeti himnusszal kezdődött. Tavasszal, amikor a fiúk valamiért mindig lelkesen harsogták ezt a dalt, Monsieur kinyitatta az osztály minden ablakát, a Tordai úton megálltak az emberek és mosolyogva figyeltek, talán sejtették, hogy a gimnazisták szárnyaló szabadság-óhajtása egyszer majd újabb változásra képessé teszi mindnyájukat. Koncz Rudi görcsös ellenzéki ségével szemben, vidám, hangulatos és maradandóan hatásos volt Oláh Tibor bosszúja.

Az egyik órára felsős diák kíséretében érkezett meg a kedvenc francia tanár, akit más tanárokkal ellentétben, síri csöndben várt az osztály. Megálltak a katedrán, és mint két jó ismerős, ha az utcán találkozik, élénk csevegésbe kezdtek.

- Qu'y a-t-il à voir dans les environs? Me comprenez-vous?
- Je comprends Monsieur. Je suis à votre service. Y a-t-il plusieurs musées dans la villa.
- Qu'est le musée de peinture? C'est loin d'ici...
- C'est tout près d'ici.
- Vous êtes strop aimable. Merci.
- Il n'y a pas de quoi.
- Je voudrais un plan de votre vile.
- Oui, Monsieur. Je crois que oui.
- Où puis-je trouver un plan?

És ehhez hasonlókkal folytatták jó néhány percig. Aztán annak rendje és módja szerint elbúcsúztak, a felsős visszament az osztályába.

- Ha igyekeztek, rövid időn belül, ti is hasonlóan társalogtok majd franciául! - szólt Oláh Tibor. Az osztály pedig torokszakadtából újra elénekelt a Marseillaise-t. Könnyedén utánozták a tanár orrhangú magánhangzóit, fűjták az igeragozást. „Én vagyok, te vagy...” Igen, így volt. Voltak és lettek... A tanév végén a gyengébbek is közepes osztállyal búcsúztak az iskolától.

Oláh Tibor is eltűnt a Kollégiumból. A kollégium is eltűnt. Oláh Tibort felfelé buktatta a hatalom, Marosvásárhelyre került, színésznövendékeket oktatott, világirodalmat adott elő a Pedagógiai Főiskolán, és a helyi lapban minden héten filmismertetőket írt.

A Kollégiumból később kétnyelvű, majd a többségi nyelven működő iskolát alakítottak. Előtte nem véletlenül tinta ömlött a betolakodók zászlajára. A tettesek Koncz Rudi sorsára jutottak. Abban az időben a francia világnyelv nem vetekedhetett keletre fordult világunk nagyhatalomra áhítozó nyelvével. A Marseillaise helyében a „Já drasztujut szozdámij volebál narodov”-hoz hasonló szövegeket kellett elhadarni, és a tanulók békésen fennebb léphettek valamely felsőbb osztályba, hogy az osztálynélküli társadalom építését a maguk kárára és a mások dicsőségére toronymagas diktatúrává építhessék.

Cela vous fait mal. Me comprenez-vous, Messieurs?

Panoptikum

Emlékezetem viaszfigurái, olykor, ha alaktalanná gubancolódnak is, vissza-visszatérnek, és néha élesebben mutatkoznak, mint azelőtt. Az édes élet patakja forr ilyenformán aszúvá, ami megmarad, azt érdemes kortyonként ízlelni, hogy a velünk történetek értelmére ráérezzünk.

*

A régi Kollégium épületébe mi az udvari kicsi bejárón át jutottunk. A belső udvar kicsiny négyszögét követő, egyik oldalon nyitott emeleti folyosó félhomályára emlékszem, s arra, hogy végében volt az iskolai könyvtár. Ha az ajtaján tárva volt az ablak, bemondhattuk az adatainkat, és a sokféle kötelező olvasmányként jegyzett könyvekből kaptunk egyet. Nem emlékszem az első könyvtári könyvem címére. Annál inkább arra, hogy az olvasástól koszosrongyossá vált lapjainak bársonyosan meleg volt tapintása. Talán Jókai valamelyik regénye lehetett. Olyan puha, olyan siralmasan szegényes volt, mint a mi háború utáni rongylabdánk, amelyet szétszakadásig kergettünk a Nádas-parti utcák porában.

A „magyar időben” a Görögtemplom utcában laktunk. Gyermecksapatunk bőrlabdáját a főszolgabíró fia hozta, és az óváriakkal vívott mérkőzéseken sem kellett szégyellnünk magunk labdánk minőségéért, inkább csak azért, hogy többször vágódott a mi kapunkba, mint az övékbe. De könyvem ott akkor csak egy volt. A szennyes ruhák között találtam azt a füzetet, amely arról szólt, hogy fogságba esett vitéz magyar járőrkatonáink hátából miként hasítanak szíjat az oroszok. Első osztályos koromtól esténként felolvastam apámnak az Ellenzéket. Így aztán egyetlen vasárnap délután csaknem végeztem a szemléletes rajzokkal tele propaganda-füzetet, de a katonai szolgálatból hazatért apám azzal vette ki kezemből az izgalmas olvasmányt, hogy az nem nekem való. A befejezetlen történetből csak annyit tudtam meg, hogy a magyar katonákkal alaposan elbántak a rettenetes orosz télben.

Akkoriban a Görögtemplom utcai fiúk között cserkészek is voltak, akiknek illett minden nap valamiféle jó cselekedetett véghezvinniük. Ők a Kollégiumba jártak iskolába. A Kollégium tágas udvarát magas kőfal választotta el a Petőfi utcától. Alatta jártam a Tordai út sarkán lévő elemibe. Elképzeltem játszótársaimat, amint cserkészegyenruhájukban katonásdit játszanak az udvaron. Veress Sanyi, akinek az apja eltűnt a háborúba, és ettől már tizennégy éves korában felnőttként viselkedett, egyszer felemelt a kőfal mellett, hogy láthassam a cserkészeket. De olyan kicsi voltam még, hogy nem láttam túl a falon. Képzetelemre hágva meséltem el, hogy milyen csodás a cserkészélet. Később a zenekonzervatóriumot alapító Lakatos bácsi fia bizta-

tott, hogy, amikor eljön az ideje, jó cselekedeteimért bizonyára bevesznek a cserkészek közé. A Jó Pajtásra egyik jótévőm fizetett elő, az iskolában a szegények kosztján éltem. Délután ingyenes németórára jártam, nagyon szerettem szálkás gótikus betűket rajzolni.

De aztán más idők jöttek, elkerültem a kerekdombi külvárosba, és még úttörő sem lehettem, mert kinőttem a gyerekkorból.

Szép könyveket kaptam és gyűjtöttem, osztálytársaimnak is kölcsönöztem kincseimből. Aztán beiratkozhattam a Kollégium könyvtárába is. Faltam minden olvasnivalót, becsültem a patinás könyveket, az ódon falakat. A régi tablókról letekintő tanárookra és a végzős diákokra úgy néztem fel, mint a hosszú évekre külvárosba rekedt Erzsébet kisasszony az óvári templom kifestett szentjeire. - Nálatok melegebb az udvar... - nyitott be a vénkisasszony térdig érő hótakaróval borított udvarunkra. - Fűtjük! - bólintottam a tölem telhető legnagyobb komolysággal, mert a magam is úgy éreztem, hogy nemcsak azért otthonosabb számomra a Kollégium, mert a napi faadagommal, amit előző ősszel önkéntes munkában a Bács-torok környékén gyűjtöttem, hat kilométert cammogva, a buszokkal versenyt futva, jeges utakon korcsolyázva és csicsonkázva, kirakatokat, emberi nyüzsgést bámulva, minden áldott nap lélekmelegemet is belélehelem, hanem mert ott van az okos emberek titka elrejtve. Ott kell lennie a tanárok pillantásában, a kopott könyvekben, a sárgult képek mögött. Igen, az ilyen helyeket fűti valami fenséges gondnok, régóta felhalmozódó, valamikor kiköbözhető szeretetrakás. Soha el nem késtem. Azt hiszem, akkor sem akartam lemaradni egyetlen kis titok, és akármilyen részizagság fölötti, örökké gyermeki, közös csodálkozásainkról.

*

Az iskolaudvar fás részén, a homokos talajból két-, vagy háromarasnyira kimagasodva, másfél méter átmérőjű, deszkával fedett betongyűrű állott. Száraz, faleveleket recsegtető ősz volt, gyümölcszsüreték utáni unalom. Az egyik szünetben felugrott a betongyűrűre az egyik kisdíák, és lenézett minket, alacsonyabban járó, tízórainkat majszoló aljanépet. Ott vigyorgott, viháncolt jó dolgában, szemtelenkedett minden mozdulatával, arcfintorával. Mint, amikor kinyílik az ember zsebében a bicska, néhányan ellenállhatatlan vágyat éreztünk, hogy ezt a ficsúrt kitalált fensőbbiségéből, megérdemeletlen emberi magaslatáról letaszítsuk. Miközben elrugaszkodtunk a homokos talajról, mások a magasban ágálóhoz hasonlítani akartak. És így mi, a támadók, és a védők csaknem egyszerre ugrottunk a kerek emelvényre. Mi taszítottuk, az utóbbiak védték a kisdíákat. A nyüzsgésre közelebb lépett az osztály minden tanulója, pillanatok alatt kialakult az egymásnak háttal összeszoruló betongyűrűt védők és a támadók csoportja. Téptük egymást veszettül. Felejtettük a háború utáni közismert jelmondatot: *Hajba, mert a ruha drága!* Gombok gurultak szerteszét, reccsenésekkel fel-felsikoltott egy-egy kiskabát, ing, rövidnadrág. Öklök ütköztek, jajszók, dühös sziszegés, kéjes zihálás töltötte be a betongyűrű környékét. És a dulakodás nem szűnt meg akkor sem, amikor elfoglaltuk a magaslatot. Lessorult ellenfeleink, akár a hétköznapiakon át gátlástalanul törtető szüleik, csökönyösen helyet kívántak szorítani maguknak az alantassá alakuló tömeg fölött. Játékunk az életet utánozta, az élet pedig Madáchcsal már akkor figyelmeztetett, hogy nem más, mint „a küzdés maga”. A tízperces szünetet jelző csengő hangja vetett véget a küzdelemnek, demokratikus hősiességünket mutató szocialista-rózsás arccal vonultunk be a tanterembe.

És azután minden szünetben folytattuk a dulakodást. Más osztálybeliek is csatlakoztak a küzdelemhez. A tanárok mosolyogva nézték az ablakból a Pál utcai fiúkhoz hasonló harcunkat.

A következő hét végén az igazgatóság körlevélben megtiltotta a betongyűrű ostromát, mert a pedellus felszedte annak deszkaborítóját, és lemutatott a tátongó mélységre: - Ha ide valamelyiktök beesik, Muntyán lovai húzzák ki!

Muntyán és fiai temetkezési vállalatának koromfekete lovait mindnyájan ismertük, hiszen a közeli Házsongárd dombjára, sűrűn jártak abban az időben, egykedvű büszkeséggel húzták, a háború utáni nincstelenségtől hirtelen elhalálozott, az idősek és a gyerekek koporsóját szomorúan ringató, haláldíszes gyászkocsit.

Az órák közötti szünetekben a betongyűrű közelében ezután a szolgálatos tanár vigyázott. Később betemették a kutat. A küzdőknek más küzdőtereket kellett keresniük.

A továbbiakban csak kevesen találtak igazán kedvükre való célt az eszmebarikádokon, a hétköznapi küzdelemtől sokakat elkedvetlenített a törtető hada és a mögöttes beszéd, amely a diadalordításnál is hatékonyabb fegyver, mert mire az áldozat megérti, hogy ki a támadó: menthetetlen. A küzdés pedig a cserkészek lánglobogásos tábortüzéhez hasonlatosan parázsként izzik egy darabig, hamu alatt is dohog, zsörtölődik, de végül semmivé zsugorodik az elmúlásban. Akik ma makacsul őrzik a Kollégium múltját és családi melegét, régi tűzünk vigyázói, új, cseperedő lángok istápolói. Mindnyájan szeretnénk az utánunk következőkre olyan bölcsen letekinteni, mint azt a régvégzettek tablójának sárgult fényképein reánk maradt iskolakoptató elődeink tették a maguk valamiért mindig tüneményes idejében.

*

Van, aki arra születik, hogy csupa egyéb dolgokat próbáljon életében, mint azt, amit ismerősei róla valaha is elképzelték. Török Bandi olyan könnyedén és feltűnés nélkül mászott ki tantermünk Bethlen bástyára néző ablakán, hogy az osztály nagy része észre sem vette. Annál a korai nyárnál szebbet még nem értem, nem is ismétlődhet meg az, ha újjászületnék sem. A harmadik ablak, a padsorok végén rendszerint nyitva állott. Onnan kaptuk az odafigyeléstől izzadt hátunkba a meleg fuvlatokat, a gyöngéd ösztökélést, hogy az óra végét jelző csengetésig valahogyan kibírjuk az akaratos felnőttek ránk küldött képviselőjének tanári szigorúsággal gyakorolt sanyargatásait. Török Bandi arányosan fejlett, ruganyos, enyhén szőke és feltűnően jóképű fiú volt. Kimászott az ablakon, hazament és szájában egy almával, a villámhárítót használva tért vissza az osztályba. Órák után többen is elidőztünk tágasnak hitt udvarukon. Apjában a jószág, mint biztató tekintetben a mosoly, önbizalmunkat melegítve pásztázott minket.

Az órák nagy része unalmas volt. Ilyen-olyan tanárok váltakoztak a katedrán, lélek nélkül magyaráztak valamit vagy feleltetek, többnyire csak húzták az időt, azt hiszem még nálunknál is jobban várták a szünetjelző csengő hangját. A szünetekben Török Bandi rendszerint kiment a katedrára, a krétakoptatástól megszurkült táblának támaszkodva a fejállást gyakorolta, majd lábait a nyaka köré fonva bámulói körében sanyargatta magát. Ilyenkor irtózatosszerű szülőthöz hasonlított. Csomóba gyűjtött testrészei között, oldalra hajtott fejjel, lógó nyelvvel, hobbant tekintettel röhögtette az osztályt. Becsengetés után is ebben a helyzetben maradt, és tenyerére támaszkodva indult az ajtó felé. A pissenéstelen csöndben benyitó tanárnő, kezét mellére kapva hátrahőkölt. Arca hirtelen sáppadságát a méreg gyorsan pirosra festette. A tanárnők által a fiúkkal szemben leginkább bevált pedagógiai módszer szerint úgy tett, mintha semmi sem történt volna. Amíg aprólékosan telepakolta a tanári asztalt a táskájából előhalászott holmijaival, Török Bandi komótosan helyére mászott. Lehet, hogy a tanárnő viselkedésén meghatódva folytatta tanulmányait később a tanítóképzőben.

Jó tornász volt, aztán az Állami Magyar Opera kiváló balett-táncosa. A mulatóhelyeken bemutatott szemfényvesztésekkel, varázslatokkal tarkított műsora városunk szenzációi közé tartozott. Miért halt meg olyan fiatalon ez az örökké vidám, egészséges, sportos fiú? A sors bosszantóan kiszámíthatatlan cselekedetei közé sorolhatjuk ezt is. A fél várossal együtt megdöbbenve kísértük ki a Házsongárdba.

Sokáig azt hittem, hogy mindnyájunkat a Kollégium szelleme őríz és tart össze. Pedig mind-össze három tanéven át lehettünk együtt. És ezek alatt a gyorsan pergő évek alatt megtanultuk, hogy mindenikünk hordoz valami egyediséget, valami mások által megbámulni valót, olyat, ami egymástól megkülönböztet minket, és amely összetartozásunkat akkortól kezdődően örökkössé tette.

Akkor a sokféle iskolareform közül az egyik azt parancsolta, hogy elégedjünk meg a három gimnáziumi osztállyal. A negyedikesekkel együtt felvételizhettünk valamelyik középiskolába. Többünknek - főiskolákon, egyetemi végzettségen túl - ma is a kollégiumban töltött évek jelentik mindazt, amit emlékezetünkben *iskolának* nevezhetünk.

*

Az alkotó ember iskolája olyan apróságokkal kezdődik, mint a Kollégium Önképző Köre. Az udvarra nyíló bejáratot használhatták a tanulók, a Petőfi utcai főbejáratnál szemben, ahol a tanárok és a vendégek jártak. Az udvari bejárat előtt nyüzsgött a nép. A Kollégium tanulói itt keveredtek az alagsorból megbámulni való jókedvvel, és kiváló mesterségük tudatában fölényeskedésre hajlamos gépiparistákkal. Mindkét iskolának tekintélyes igazgatója volt. A Kollégium igazgatója ritkán mutatkozott, a Gépipari köpcös igazgatójának gunyoros megjegyzései, baráti pofként csattanva pillanatnyi csöndet varázsoltak a bejárat környékén. Ezt a hétköznapi hangulatot mindazoknak le kellett vetkőzniük, akik az udvar másik felében lévő igénytelen földszintes épület ajtaján a tanítás utánra kijelölt időben beléptek az önképzőköri együttlétek szobájába, ahol az alkotókat megillető magasztos hangulat uralkodott. Ide kevesen jártak, mert ez nem volt kötelező. Egy nevelő felügyelete alatt az alsósok közül alkotásra vagy maguk mutogatására hajlamos fiúk versikéket, naplót, fogalmazványokat olvastak fel, mások hegedűjükön cincogtak. Egy mélyhangú, öregember arcú fiú szomorú népdalt adott elő vontatott hangon. Minden művinek, kicsináltak hatott a III. C osztály valós életet tükröző faliújságján megjelenő írásaihoz, rigmusaihoz és karikatúráihoz képest. A III. C-ben, *a Kollégium legrosszabb osztálya* címéhez híven nem sokan figyeltek a tanárok magyarázataira. Órák alatt olvasott az osztály. Faltuk a háború után elterjedt ponyvairódmalmat. Tom Mix, és Buffalo Bill voltak a kedvenceink. A moziban végeérhetetlenül Tom Mix lovas történeteit és Zoro igazságtéremtő tetteit bámultuk. Tucatnyi füzet cserélt gazdát minden szünetben, volt, aki naponta két füzetet is elolvasott az órák alatt.

A fergeteges olvasás eredményeképpen, és mert a piff-puff füzetutánpótlás egyre inkább akadozott, kénytelenek voltunk olvasmányaink mintájára újakat alkotni. Az iskolából hazafelé az állomás irányába tartók között Bustya volt a központ. Szögletes mozgású, suta fiú volt. Egyike azoknak, akiknek a fejét Sebess Jóska tornatárunk facsattogatójával előszeretettel puhította annak reményében, hogy a bordásfal mellett őket legalább a fejállásra képessé tegye.

Módszere nem vált be, de valamiképpen hasznos lehetett, mert többek között Bustyának a képzeletét tágitotta, a nagy hajú szőke Csillagnak pedig a szervezőképességét fejlesztette.

„Lovas poroszkál a préri ismeretlen vidékén. Nyeli az út fullasztó porát, tikkadtan, fáradt szemét félig lehunyva néz maga elé, összenőtt a nyereggel, a lóval, a vidékkel, amely zord, kegyetlen és szigorú, mint a halál. A kegyetlenül tűző Nap sugarai, mint megannyi végtelenült kaktusz tövise agyába szúrnak és elégetnek minden kétséget, megalkuvást serkentő gondolatot. Csak a bosszút fortyogtatják koponyájában, amelyre megesküdt, s amit feledni nem tud, nem akar. Gyík motoz és tovairamlík lova lába elől, az útszéli száraz avarban keres menedéket. Nyár van, sütőkemence a préri. Aki ilyenkor útra kel: beteg, bátor vagy esztelen. A gyík elől hirtelen megugrott derest szorítva a lovas fölocsúdik, és vágára biztatja az állatot.

Előtte hófedte csúcsok. Az alig kivehető messzeség előtt apró település körvonalait sejtí. Fáradtsága szülte délibáb az. Az üldöző vagy az üldözötté? A lovas szemébe húzza széles karimájú kalapját, szürkés köp az ajkára rakodott pórtól, arcáról lesöpri a vágta a sós izzadságot.”

A Deák Ferenc utcán szünetet kell tartanunk az „alkotásban”, a kicsi árnyékos Bolyai utcában valaki átveszi a szót, hogy végre cselekményessé tegye a történetet.

„Ekkor dördült el az első lövés. A golyó a lovas cowboykalapjának tetejét súrolta. Tom nyekkenve elterült a földön. Lova idegesen felnyerített. Egy kövér asszonysághoz hasonlatos kaktusz mögül vigyorgó alak lépett a színre. Forgópisztolyából még két lövést adott le, de ez nem változtatott a koradélutáni tespedtségen. Szellő sem rezdült. A leterített lovas hanyatt feküdt a porban, és a közeledő rablót megnyugtatóan, rebbenéstelen szemmel az opálosan kék magasságot figyelte.”

A vasútállomásig a hős sorsa meglepően úgy alakult, hogy mindig győztesként került ki a csetepatékból, amelyek sziklás hegyek között, és vadregényes települések főutcáin zajlottak, a szokásos gyakori pisztolypárbajokkal és kocsmái verekedésekkel tarkítva. Másnapra feledtük hőnket, újabbakat találtunk ki, és műveink a szájhagyományokhoz hasonlóan terjedtek, gyarapodtak, cizellálódtak. És sorra elenyésztek, eltűntek a pubertáskori másféle lelkesedések tűzében.

Később pedig elfeledkeztünk ezekről, mert mindnyájunknak az élet által sürgetett magunkat kellett megalkotnunk.

*

Mikvik tanár úr aprócska, hirtelenharagú ember volt. Rendületlenül hitt annak az igazgatósági véleménynek, amely a kitüntető „legrosszabb osztály” címet akasztotta tantermünk ajtajára.

Földrajzot tanított. Ehhez térkép és nádpálca járt. Miután az osztálynaplót és a térképet a tanári asztalra helyezte, gyorsan végigsétáltatta nádpálcáját a hátunkon. Mint dühös huszártiszt az oszlopokra helyezett töksorok között, egyet jobbra, egyet balra sózva haladt előre a három padsor között. Nem számolta az áldozatokat, nem érdekelte, hogy kit ért a fején, kit a hátán és kit került el suhogó nádpálcája. A „megérdemelt” büntetés az egész osztálynak szólt, később pedig, amikor lekerült a megbélyegző osztályminősítő tábla ajtónkról, akkor abban a hiedelemben aprította díszes társaságunkat, hogy az effajta fegyelmezés földrajz órája javára válik. Nála is közepes tanuló voltam, de akárhogyan is erőltetem az eszem, egyetlen tanítását, megjegyzését sem jegyeztem meg, hazám hegy- és vízrajzát, az európai és a világföldrajzot sem tőle tanultam. Nem azért, mintha különösképpen haragudtam volna rá, hiszen az ablakmelletti sorban ülve, nádpálcájától elhúzódhattam, feleltetései sem értek váratlanul, a kíván számadatokat és földrajzi neveket rendre, minden órájára úgy magoltam be, hogy mélyebb nyomot agytekervényeimben sokáig ne hagyjon. Nem a tantárgy, hanem a tanár érdekessége szerint választottunk kedvenc tanulnivalót.

Mikviken kívül nem lehetett kedvenc tanárunk az a fiatalember sem, aki a maga dolgozataival volt elfoglalva, sűrűn íratott velünk dolgozatot, amit a padra nyíltan, a padra kitett tankönyvből puszkáztunk. Szatyi azzal röhögtette az osztályt, hogy szemtelenül nyávogó hangján hangosan így okoskodott: - Nyomdahibával, vagy anélkül másoljam a második tételt?! Mikviken úgy álltunk bosszút, hogy a hidegebb ősz beköszöntésekor egyik- másik merészebb társunk sűrű kacarásaink közepette végigköhögte a földrajzórát.

Azon a télen számarköhögs-szerű betegség tört rám, fulladozva, olyan hangosan köhögtem, hogy az öreg Mikvik dühösen kirakott a tanteremből. Sértődötten bolyongtam a néptelen folyósokon, kedvemre álldogálhattam a patinás tablók előtt. Büntetésem órája máig erő tanulsággal, szavakkal nem kifejezhető meleg érzéssel töltött el, amely ragaszkodásomat az ősi iskolához véglegesen meghatározta. Gönczi, Kandrai, Kántor és más régi tanárok képe mellett, minden tablón ott állt Mikvik fényképe is. Tanítványaik derűs, okos és valamiképpen a miénkhez hasonló arcán ott virított a boldog iskolai évek varázsfénye. Az ilyen tablók alatt az ember hinni tud a saját jövőjében is.

.oOo.